

MINISTERUL MUNCII
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

RAPORTUL

**de țară privind implementarea angajamentelor
Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiune
Beijing + 30**

Chișinău, 2024

CAPITOLUL I.

PREZENTARE GENERALĂ CU REFERIRE LA PROMOVAREA EGALITĂȚII DE GEN ȘI ABILITAREA FEMEILOR

Raportul de țară privind implementarea angajamentelor Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiune Beijing+30 (BPfA) elucidează progresele înregistrate cu privire la implementarea documentelor menționate și provocările întâmpinate în perioada 2020-2024. Raportul a fost elaborat în baza analizelor rapoartelor sectoriale și a instituțiilor specializate, precum și a recomandărilor parvenite în cadrul consultărilor publice cu diferiți actori, inclusiv societatea civilă. Astfel, fiind identificate realizări, lacune și provocări, au fost, totodată, constatate și anumite tendințe și posibile arii de intervenții pe viitor.

Datele Gender Gap Report (2023) al Forumului Economic Mondial confirmă faptul că Republica Moldova a înregistrat unumite progrese referitor la asigurarea egalității de gen, plasându-se de pe locul 23 (2020) pe locul 19 în 2023¹.

Raportul relevă faptul că Statul Republicii Moldova acordă o atenție sporită și continue realizării angajamentelor asumate, urmare a aderării la tratatele internaționale cu privire la drepturile omului și egalitatea de gen, confirmat prin garantarea principiului egalității print-un șir de legi organice și ordinare.

În perioada de raportare, legislația națională a fost completată cu mai multe prevederi, care completează cadrul normativ pe domeniile de asigurare a egalității între femei și bărbați în diferite sfere ale vieții, dar și prevenirii și combaterii violenței în familie, în vederea ajustării acestuia la standardele internaționale. Respectiv, au fost adoptate: Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027, Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027. Dimensiunea de gen se regăsește în mai multe documente de politici sectoriale în domeniul educației, angajării în câmpul muncii, sănătății, securității ș.a. Totodată, a fost aprobat cadrul național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030, fiind dezvoltat sistemul de date statistice sensibile la gen și desfășurate acțiuni de monitorizare a politicilor implementate prin sinergiile dintre BPfA și Agenda 2030.

În contextul parcursului european al Republicii Moldova, guvernarea a început procedura de raliere la Directivele Uniunii Europene, inclusiv privind aplicarea principiului egalității de tratament între bărbați și femei etc.

În calitate de progrese în domeniul de referință, pot fi menționate: sporirea numărului de femei în poziții decizionale (de exemplu, ponderea femeilor deputate în Parlament a crescut de la 24,8% (2020) la 38,6% (2022)²; creșterea gradului de informare și sensibilizare a populației și, drept rezultat deconstruirea stereotipurilor, deschiderea cetățenilor pentru susținerea femeilor în politică și funcții decizionale; includerea dimensiunii de gen în mai multe politici sectoriale; îmbunătățirea competențelor specialiștilor din domeniu; creșterea numărului bărbaților beneficiari ai concediului paternal ș.a.

Printre practicile cu impact pozitiv menționăm: programele de abilitare economică a femeilor, în special din zonele rurale și zona de securitate, a victimelor VBG; programele de suport

¹ https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf

² <https://genderpulse.md/ro/participare-la-luarea-deciziilor/reprezentarea-femeilor-si-barbatilor-in-organele-de-luare-a-deciziilor/reprezentarea-femeilor-si-barbatilor-deputati-in-parlament>

umanitar și de abilitare pentru refugiatele din Ucraina; programele de paternitate pozitivă (rețeaua de Cluburi a taților); programe de conciliere a muncii-familie, inclusiv deschiderea creșelor la locul de muncă ș.a.

Sistemul de cota dublă a avut un impact semnificativ în creșterea numărului de femei în Parlament și în cadrul consiliilor raionale și locale. Totodată, percepțiile societății față de rolul femeilor în politică și procesul decizional s-au înrăutățit în 2023, cu un număr mai mare de persoane care consideră că femeile nu au ce căuta în politică (27%) și că ele sunt mai puțin capabile să dețină funcții de conducere (18%).³

În pofida tendințelor pozitive în implementarea Agendei Femeile, Pacea și Securitatea, femeile sunt subreprezentate în sectoarele de securitate și apărare din Moldova. Femeile sunt, de asemenea, subreprezentate în formate de dialog oficial vizate de rezolvarea conflictelor.

Persistența violenței în bază de gen, inclusiv a violenței domestice, a hărțuirii sexuale la locul de muncă, rămâne a fi provocare semnificativă în realizarea drepturilor femeilor la viață fără violență, viață decentă.

Printre provocările majore cu care s-a confruntat țara în perioada de raportare reiterăm multiplele crize precum: pandemia COVID-19, criza umanitară urmare a războiului în Ucraina, criza energetică, schimbările climatice. Insuficiența datelor privind impactul de gen al schimbărilor climatice, managementul resurselor naturale reduce eficiența programelor în domeniu.

Moldova în continuare rămâne printre țările afectate semnificativ de procesele de migrare, femeile constituind majoritatea (54%). Migrația duce la depopularea țării, în special în mediul rural, intensificarea proceselor de îmbătrânire (femeile constituind majoritatea printre vârstnici), dezechilibrele de gen, în special în grupa de vârstă reproductivă, afectează sustenabilitatea sistemului de pensii și dezvoltarea pieții muncii.

Constatăm *următoarele domenii care necesită fortificare și în care țara ar avea nevoie de sprijin*, precum: dezvoltarea și capacitatea mecanismului instituțional în domeniul egalității de gen; alocarea resurselor adecvate dedicate programelor de asigurare a egalității între femei și bărbați în toate sferele vieții, abilitare economică și socială/digitală a femeilor și fetelor; includerea abordării intersecționale (prin considerarea conexiunilor dintre gen, vârstă, dizabilitate, etnie, statut socio-economic, reședința etc.) în programele de dezvoltare și colectarea datelor statistice; prevenirea și combaterea violenței în bază de gen, asigurarea protecției și dezvoltarea rezilienței supraveșuitoarelor VBG; prevenirea și diminuarea stereotipurilor patriarhale de gen etc.

Sunt necesare eforturi continue pentru asigurarea femeilor și fetelor din grupuri defavorizate (cu dizabilități, roma, femeile care trăiesc cu HIV, din localități rurale ș.a.) accesului la o educație de calitate și servicii de sănătate, protecție socială și oportunități economice adecvate.

Reiterând faptul că în Republica Moldova a fost adoptat un cadru legal forte cu privire la asigurarea egalității de gen și abilitarea femeilor, punerea în aplicare a prevederilor legale și a documentelor normative necesită fortificare continue.

În același timp, printre lecțiile învățate se conturează: importanța parteneriatelor durabile și a dialogului permanent dintre toți actorii (APC, APL, OSC); asigurarea transparenței decizionale și financiare, și a responsabilității persoanelor/ structurilor de conducere; necesitatea investițiilor în programe sustenabile focusate pe necesitățile de gen ale diferitor grupuri ale populației etc... Accelerarea progresului necesită investiții. Totodată, egalitatea necesită investiții în organizațiile de femei și nu numai⁴. Menționăm aspirațiile de accelerare a promovării egalității de gen în contextul parcursului european al Republicii Moldova.

³ <https://www.undp.org/ro/moldova/publications/alegeri-locale-2023-intre-perceptii-si-realitati-o-analiza-alegerilor-locale-din-republica-moldova-din-perspectiva-egalitatii-de>

⁴ https://twitter.com/UN_CS/status/1767936214928093625

CAPITOLUL II. PRIORITĂȚI, REALIZĂRI, PROVOCĂRI ȘI EȘECURI

1. Care au fost cele mai importante realizări, provocări și eșecuri în calea progreselor în ceea ce privește egalitatea de gen și abilitarea femeilor în ultimii 5 ani?

Egalitatea între femei și bărbați și abilitarea femeilor reprezintă un drept fundamental și o valoare pentru Guvernul Republicii Moldova, fiind și o condiție necesară pentru îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă, creștere economică și coeziune socială.

În perioada de raportare, Republica Moldova a ratificat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), fiind demarate procedurile de aliniere a cadrului normativ național la prevederile acesteia. A fost aprobat Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027, axat pe oferirea unui răspuns coordonat la nivel național orientat spre prevenirea și combaterea tuturor formelor de violență față de femei și fete și a violenței în familie centrate pe nevoile femeilor victime și ale copiilor acestora.

Procesul de ratificare a Convenției Internaționale privind protecția tuturor drepturilor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora a fost lansat anterior, însă a fost suspendat pentru a evalua costurile implementării, întrucât RM este parte la 3 instrumente internaționale în domeniul migrației și 40 de instrumente internaționale în domeniul muncii, ceea ce constituie o bază juridică suficientă în acest sens.

Promovarea și asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului reprezintă o prioritate a statului, confirmate în politicile de guvernare și programul-cadru al Planului Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului (PNADO). PNADO pentru anii 2018-2022 (PNADO III) conține acțiuni privind facilitarea accesului la justiție, asigurarea libertății de exprimare, promovarea egalității, protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități, celor din localitățile din stânga Nistrului și celor care fac parte din grupurile minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice. Conform Raportului de evaluare privind implementarea PNADO 2018-2022⁵, s-au constatat progrese pe domeniile prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, egalitatea de gen și violența în familie, drepturile copilului. Totodată, PNADO 2024-2027 urmează să asigure complementarea politicilor sectoriale, axându-se pe următoarele priorități: asigurarea drepturilor omului, prioritizate în mod participativ prin consensul larg dintre autoritățile publice, societatea civilă, instituțiile naționale de protecție a drepturilor omului; consolidarea mecanismelor instituționale de implementare, coordonare și monitorizare a angajamentelor statutului în domeniu.

Guvernul Republicii Moldova a confirmat angajamentul de implementare a Programului de asociere între Uniunea Europeană și Republica Moldova⁶, demarând lucrul asupra listei de priorități în aplicarea Acordului de Asociere pe domeniile de referință în perioada 2021-2027. Pe domeniul respectării drepturilor omului, în lista priorităților pentru următorii 4 ani se regăsește ratificarea Protocolului nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale privind combaterea discriminării ș.a.

Legislația Republicii Moldova prevede drepturi egale pentru femei și bărbați în toate domeniile vieții publice și private. Toți sunt egali în fața legii și autorităților publice fără deosebire de rasă, naționalitate, sex, religie ș.a. criterii⁷.

⁵ Raport de Evaluare: Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022 (2023): https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/raport_de_evaluare_pnado_2018-2022.pdf

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22022D1997&from=EN>

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136130&lang=ro

Cadrul normativ de bază ce promovează principiul egalității de gen în Republica Moldova îl constituie Legile-cadru: nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității.

În perioada de raportare în legile menționate au fost operate modificări. Astfel, în Legea nr. 121/2012 au fost incluse noi definiții legate de politica de nediscriminare, cum ar fi: discriminare continua, discriminare prelungită⁸, a fost extinsă gama de criterii protejate (identitate de gen, statut matrimonial, orientare sexuală, stare de sănătate, statut HIV); reglementarea mai clară a competențelor Consiliului pentru egalitate, îmbunătățirea procedurilor de examinare a plângerilor, îmbunătățirea colectării de date în materia egalității, nediscriminării și diversității; monitorizarea, evaluarea și raportarea anuală a rezultatelor; consolidarea cadrului instituțional întru asigurării unei mai bune implementări a principiului egalității și nediscriminării; îmbunătățirea procedurilor de examinare a plângerilor. Legea nr.5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați a fost modificată prin reformularea noțiunii de hărțuire sexuală.⁹

În ceea ce privește criminalizarea discursului de ură bazat pe criterii de sex, au fost introduse norme noi¹⁰ în Codul penal prin revizuirea art. 346, fiind prevăzută obligativitatea pedepsirii acțiunilor de instigare la ură sau violență, manifestată prin îndemnuri publice, diseminare a informației sau alte forme de informare a publicului, inclusiv prin intermediul mass-media, în formă scrisă, desen sau imagine, sau prin intermediul unui sistem informatic, împotriva unei categorii de persoane pe motive de prejudecată, ce includ și criteriul sexului. Totodată, textul „ură socială, națională, rasială sau religioasă” din CP a fost substituit cu cuvântul „prejudecată”, iar la art.134²¹ a fost definită noțiunea de „motiv de prejudecată”, ca fiind o idee preconcepută a făptuitorului bazată pe considerente de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, limbă, religie sau convingeri religioase, opinii politice, dizabilitate, orientare sexuală, identitate de gen, stare de sănătate, vârstă, stare civilă, Adicional, Codul contravențional a fost completat cu art. 701 care sancționează acțiunile intenționate, îndemnurile publice, diseminarea informației sau alte forme de informare a publicului, îndreptate spre instigarea la discriminare pe motive de prejudecată.

Totodată menționăm că noțiunea de ”discriminare împotriva femeilor” a fost inclusă în proiectul de lege pentru modificarea Legii nr.5/2006 în contextul transpunerii Directivei 2004/113/CE a Consiliului din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii.

Referitor la sancționarea pentru cazurile de discriminare a fost ajustat cadrul normativ contravențional prin introducerea în Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218/2008 a două articole 70² Hărțuirea și 70³ Victimizarea, fapte care se pedepsesc contravențional.¹¹

În perioada 2020-2023 Consiliul pentru Egalitate a înregistrat plângeri privind discriminarea femeilor în următoarele domenii: în viața politică și publică a țării - 7, dintre care: declarate inadmisibile – 3, în 4 cauze nu a fost constatată discriminarea; în domeniul educației – 10, dintre care: declarate inadmisibile – 4, constatată discriminarea în 2 cazuri, în 3 cauze nu a fost constatată discriminarea; 1 plângere a fost soluționată amiabil; în câmpul muncii – 140, dintre care: declarate inadmisibile – 63, decizii de constatare - 25, în 36 cauze nu a fost constatată discriminare, 8 plângeri au fost retrase, 5 plângeri se află în examinare, 3 avize consultative; în domeniul sănătății – în cele 4 plângeri înregistrate a fost constatată discriminarea. În perioada 2020-2022, din totalul persoanelor fizice care s-au adresat Consiliului, raportând o situație de discriminare, 434 au fost

⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135489&lang=ro

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136606&lang=ro

¹⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131558&lang=ro

¹¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135489&lang=ro

bărbați, iar 343 femei. Deciziile emise de Consiliu pot fi accesate pe pagina oficială a autorității www.egalitate.md la rubrica Decizii/avize.

În vederea facilitării asigurării egalității și nediscriminării pe criteriu de sex precum și a monitorizării situației în domeniu este creat și funcționează Consiliul național pentru drepturile omului - organ consultativ al Guvernului. Prin intermediul platformei Comisiilor specializate (inclusiv Comisia pe CEDAW) coordonate de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale (Dispoziția Guvernului nr.150/2023), Consiliul monitorizează modul de implementare a politicii statului în domeniul drepturilor omului, precum și a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte. Membri ai Comisiilor sunt reprezentanții autorităților administrației publice centrale și instituțiilor publice, ai societății civile și ai partenerilor de dezvoltare.

Pe parcursul ultimilor 5 ani se atestă o creștere constantă a numărului de cazuri de acordare a asistenței juridice garantate de stat (AJGS). Pe parcursul anului 2022 au fost înregistrate 64 132 de cazuri de acordare a AJGS comparativ cu anul 2020?. Totodată, a fost îmbunătățit cadrul normativ în domeniu prin includerea de noi categorii de persoane ce beneficiază de AJGS - victimele traficului de ființe umane (Legea nr.1/2020) și persoanele cu dizabilități (Legea nr.298/2022). De asemenea, în anul 2020 a fost extins și conceptul de asistență juridică de urgență garantată de stat, fapt care permite acordarea 24/24 a asistenței juridice de urgență victimelor violenței domestice și infracțiunilor sexuale la faza depunerii plângerii.

În 2022, prin Hotărârea de Guvern nr. 953/2022, Republica Moldova a aprobat cadrul național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030, prin care au fost instituiți indicatori în vederea monitorizării eficienței implementării politicilor privind egalitatea de gen și împuternicirea tuturor femeilor și fetelor (ODD 5). Totodată, pentru listă de ținte de dezvoltare durabilă, conform relevanței, a fost asigurată dezagregarea indicatorilor în baza criteriilor de sex, vârstă și/sau mediu de trai relevanți pentru toate Obiectivele de Dezvoltare Durabilă.

A fost amendat¹² cadrul normativ al muncii și al asigurării egalității între femei și bărbați prin obligarea angajatorului de a întreprinde măsuri de prevenire și combatere a discriminării după orice criteriu, a hărțuirii sexuale și a victimizării la locul de muncă. Drept rezultat, mai multe companii private și-au ajustat documentele interne la prevederile menționate, fiind organizate și acțiuni de informare a angajatorilor și angajaților.

În același timp, în perioada de raportare, au fost depuse eforturi considerabile întru implementarea documentelor strategice în domeniu, precum: Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și Planurile de acțiuni privind implementarea acesteia; Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pe anii 2017-2021. Conform evaluării, gradul de implementare a intervențiilor din cadrul Strategiilor a fost destul de înalt, progresul la nivelul rezultatelor de impact fiind unul neuniform¹³. Rezultatele evaluării au servit drept bază pentru elaborarea documentelor pentru următorii ani.

Elaborarea documentelor a fost precedată de un proces amplu de analiză și consultare publică cu cele mai relevante părți interesate (Ministerele cheie, APL, Partenerii de dezvoltare, Societatea Civilă). Respectiv, au fost elaborate și adoptate: Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027,

¹² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136606&lang=ro

¹³ https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/07/Raport_Evaluare_FINAL_StrategiaEgalitateGen2017-2021.pdf

Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027.

În ceea ce privește participarea femeilor în procesul decizional, în special participarea la alegeri, menționăm modificarea legislației naționale, prin introducerea cotei obligatorii la înregistrarea listelor de candidați pentru alegerile parlamentare și alegerile consilierilor locali - listele de candidați pentru alegerile parlamentare și locale vor fi întocmite în conformitate cu cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe. Ierarhizarea candidaților pe liste se face în conformitate cu formula: minimum 4 candidați la fiecare 10 poziții. Drept rezultat, se atestă creșterea numărului de femei în poziții decizionale: în Parlament de la 24,8% (2020) la 38,6% (2022)¹⁴; în APL femei primare de la 22% (2019) la 24,02% (2023)¹⁵.

Totodată, partidele politice vor putea beneficia de resurse financiare din bugetul de stat, proporțional cu numărul de femei și tineri aleși ca urmare a scrutinului electoral. Astfel de măsuri legislative vin să încurajeze formațiunile politice să promoveze și să sprijine candidați din respectivele categorii pentru o mai bună reprezentare politică. În același timp, dincolo de progrese, menținerea stereotipurilor de gen afectează parcursul femeilor în domeniul politic.

În același timp, multe femei activează în funcții de secretari de stat, rectori și prorectori de universități, vicepreședinți ai Academiei de Științe, directori de institute de cercetare, directori de centre de inovare și parcuri tehnologice etc.

Conform recomandărilor BPfA, statele au responsabilitatea de creare a mecanismului instituțional în domeniu. În calitate de structuri ale mecanismului național în scopul asigurării egalității de șanse menționăm:

- **Platforma Femeilor Deputate din Parlamentul Republicii Moldova**¹⁶ constituie un cadru de cooperare și dialog intra-instituțional, menit să împuternicească femeile deputate din Republica Moldova în vederea promovării echității și egalității de drepturi în rândul tuturor femeilor, prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, promovării independenței și abilitării economice a femeilor și a politicilor prietenoase familiei prin inițiativă și sprijin legislativ. Totodată, *în pofida eforturilor, nu s-a reușit stabilirea dialogului între reprezentantele majorității și a opoziției parlamentare.*
- **Consiliul pentru Egalitate** are misiunea de prevenire și protecție împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale și a diversității. Printre principalele probleme relevate de cazistica Consiliului pe parcursul perioadei de referință se numără următoarele: acțiuni bazate pe stereotipuri și prejudecăți legate de vârsta și sexul angajaților în raporturile de muncă; discriminarea în câmpul muncii pe criteriul de maternitate; materiale publicitare cu caracterul sexist; declarații instigatoare la ură și discriminare pe criteriu de sex din partea persoanelor influente.
- **Comisia specializată** în cadrul Consiliului național pentru drepturile omului (coordonată de MMPS) responsabilă de monitorizarea Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei și dezvoltarea mecanismului instituțional în acest domeniu.
- **Grupurile coordonatoare în domeniul gender** sunt organe consultative și coordonatoare, constituite din unități gender din cadrul subdiviziunilor cu competențe privind elaborarea,

¹⁴ <https://genderpulse.md/ro/participare-la-luarea-deciziilor/reprezentarea-femeilor-si-barbatilor-in-organele-de-luare-a-deciziilor/reprezentarea-femeilor-si-barbatilor-deputati-in-parlament>

¹⁵ https://a.ccc.md/ro/numarul-femeilor-alese-in-functia-de-primar-consilier-local-2781_95999.html;

<https://www.calm.md/fiecare-al-patrulea-primar-din-r-moldova-este-femeie-calm-ramane-punctul-dvs-de-sprrijin/>

¹⁶ <https://www.undp.org/ro/moldova/press-releases/parlamentul-republicii-moldova-lanseaza-platforma-femeilor-deputate-din-legislatura-xi>

promovarea și monitorizarea politicilor în domeniul de activitate a autorității administrației publice centrale de specialitate.

În conformitate cu art.19 alin.1) și 2) din Legea nr.5/2006 autoritatea publică centrală abilitată cu elaborarea, monitorizarea, evaluarea și promovarea politicilor în domeniul egalității între femei și bărbați este Ministerul Muncii și Protecției Sociale finanțat conform Legii anuale a bugetului de stat. În cadrul MMPS funcționează o subdiviziune specializată, care este parte integrantă a mecanismului național de promovare a egalității de gen în Republica Moldova. Subdiviziunea respectivă a fost fortificată prin sporirea numărului de personal și instituirea unei funcții suplimentare de conducere. Cheltuielile de întreținere a acestei subdiviziuni în perioada 2020-2023 au constituit: 2020 – 1037,6 mii lei; 2021 – 1005,6 mii lei; 2022 – 1406,4 mii lei; 2023 – 1510,2 mii lei. este autoritate bugetară autonomă de prevenire și combatere a discriminării și asigurare a egalității. Cheltuielile de întreținere a Consiliului pentru egalitate în perioada 2020-2023 au constituit: 2020 – 4597,5 mii lei; 2021 – 4730,5 mii lei; 2022 – 5872,4 mii lei; 2023 – 6356,4 mii lei. În structura de personal predomină femeile (18 - în anul 2023) din totalul de 21 unități (în anul 2022 femeile au fost în număr de 11).

În același timp, se conturează conexiuni slabe între instituțiile nominalizate, fiind necesare eforturi adiționale în coordonarea acțiunilor, capacitatea specialiștilor în vederea creării unui mecanism robust funcțional. Reiterăm că, în viziunea societății civile, mecanismul instituțional urmează a fi structurat în conformitate cu Legea nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, care prevede funcționarea Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați. Astfel, vor fi responsabilizate și alte ministere, instituții pe domeniul egalității de gen și abilitării femeilor; va fi creat spațiu pentru sinergia de implementare a CEDAW, BPfA și Agenda 2030.

În calitate de realizare importantă menționăm includerea dimensiunii de gen în politicile sectoriale în domeniul educației, angajării în câmpul muncii, sănătății, securității ș.a. Astfel, Programul Național pentru Ocuparea Forței de Muncă 2022-2026 prevede majorarea ratei de încadrare a femeilor în câmpul muncii cu 4%, în acest sens fiind preconizată dezvoltarea serviciilor alternative de îngrijire a copiilor - creșe de tip familial, susținerea angajaților care crează creșe proprii, precum și extinderea ofertei de servicii de îngrijire a copiilor, la prețuri accesibile în toate zonele țării. Drept rezultat, în mai multe instituții de stat și private cu suportul partenerilor de dezvoltare (UN Women, UNFPA, UNDP) au fost deschise creșe, fapt care a facilitat revenirea femeilor la locul de muncă, dar și concilierea activității profesionale cu viața de familie pentru angajați. De exemplu, doar în luna aprilie 2024, cu suportul UN Women/Suedia au fost inaugurate încă trei grupe de creșă pentru copiii cu vârste între 1 și 3 ani în orașele Sîngerei, Rîșcani și Glodeni, pentru aproape 60 de familii din regiunea de nord a țării.¹⁷

Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2022-2025 se bazează pe următoarele abordări: nediscriminarea și respectarea drepturilor omului pentru toate persoanele aflate în Republica Moldova, inclusiv nediscriminarea pe criterii de rasă, sex, roluri de gen sau orice alt criteriu. Aspectele de gen se regăsesc în Programul pentru sănătatea sexual-reproductivă pentru anii 2022-2026 și Programul național de sănătate mintală pentru anii 2022-2026.

În domeniul educației, în conformitate cu reforma curriculară în învățământul general a fost reconceptualizată disciplina școlară Educație civică în Educație pentru societate¹⁸ (predată în mod obligatoriu în clasele V-XII), orientată spre formarea competențelor sociale și civice, având la bază

¹⁷ <https://moldova.unwomen.org/ro/stories/comunicat-de-presa/2024/04/un-women-a-inaugurat-trei-crese-in-nordul-tarii-in-sprijinul-femeilor-si-a-familiilor-acestora>

¹⁸ https://mecc.gov.md/sites/default/files/educatie_pentru_societate_repere_metodologice_2022-2023_ro_1.pdf

Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010). Începând cu anul 2022, Ministerul Educației și Cercetării, în parteneriat cu Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, a inițiat Forumul Copiilor Apărători ai Drepturilor Omului,¹⁹ având drept scop capacitatea fetelor și băieților pe dimensiunea drepturilor omului și a egalității de șanse și non-discriminare.

Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030" (Legea nr. 315/2022), reprezintă viziunea strategică a țării, identificând 10 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei. Principiul egalității de gen se regăsește în Obiectivele generale privind dezvoltarea economică și asigurarea unei guvernări eficiente. Implementarea prevederilor Strategiei va fi asigurată prin intermediul Planului Național de Dezvoltare, care va contribui la atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă privind remunerarea egală pentru munca de valoare egală și edificarea unei administrații publice deschise participării cetățenilor, în special a femeilor, în procesele de luare a deciziilor.

Reiterăm faptul că conform Gender Gap Report (2023) al Forumului Economic Mondial, Republica Moldova a înregistrat unele progrese referitor la asigurarea egalității de gen, plasându-se de pe locul 23 (2020) pe locul 19 în 2023.²⁰ Totodată, progresul este neuniform. Astfel, în sectorul de Sănătate și Supraviețuire, țara s-a plasat pe poziția 40 – scăzând de la 1 în 2020. În sectorul Participare economică și oportunitate constatăm locul 3 comparativ cu 19 în 2020. Referitor la Educație (Nivelul de studii) – locul 53 comparativ cu 61 în 2020. Cu referire la domeniul Abilitare politică – locul 44, cu o poziție mai înaltă comparativ cu 2020 (45)²¹

Constatând progresele în domeniul adoptării/ajustării cadrului legislativ, menționăm și un șir de provocări și lacune precum:

- Insuficiența de finanțare a acțiunilor dedicate egalității de gen și abilitării femeilor
- Lipsa de identificare/monitorizare a ODD 5 c1.
- Deficiențe în implementarea prevederilor legale și a documentelor normative, generate de mai mulți factori, în special de rotația cadrelor (în contextul reformei administrative și migrației), criza umanitară și de securitate urmare a războiului în Ucraina, dispersarea populației din considerente politice, incertitudinea cu privire la capacitatea populației de a influența procesul decizional etc.
- Persistența stereotipurilor și prejudecăților patriarhale de gen, care limitează avansarea femeilor în poziții decizionale, în sectoare dominate tradițional de bărbați.

Respectiv, se conturează necesitatea unor programe și eforturi consolidate de intervenție pe toate ariile BPfA.

2. În ultimii cinci ani, care au fost primele cinci priorități pentru accelerarea progresului pentru femei și fete din țara dumneavoastră prin legi, politici și/sau programe?

In the online survey, you will be asked to choose up to five priorities from the list below:

- Equality and non-discrimination under the law and access to justice
- Quality education, training and life-long learning for women and girls
- Poverty eradication, agricultural productivity and food security
- Eliminating violence against women and girls**
- Access to health care, including sexual and reproductive health and reproductive rights
- Political participation and representation

¹⁹ https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_forum_2022.pdf

²⁰ https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf

²¹ https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf

- Right to work and rights at work (e.g. gender pay gap, occupational segregation, career progression, job creation)
- Women's entrepreneurship and women's enterprises**
- Unpaid care and domestic work / work-family conciliation (e.g. paid maternity, paternity or parental leave, care services)**
- Gender-responsive social protection (e.g. universal health coverage, cash transfers, pensions)
- Basic services and infrastructure (water, sanitation, energy, transport etc.)
- Strengthening women's participation in ensuring environmental sustainability
- Gender-responsive budgeting**
- Digital and financial inclusion for women
- Gender-responsive disaster risk reduction and resilience building
- Changing discriminatory social norms and gender stereotypes**
- Other (please specify)
- None of the above

Prezentare detaliată

Eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor

În Republica Moldova, violența în bază pe gen (VBG) rămâne o problemă omniprezentă, peste 80% dintre femei și fete confruntându-se cu o anumită formă de violență și aproximativ 73% confruntându-se cu violența din partea partenerilor intimi²².

Recunoscând prevenirea și combaterea violenței în familie ca parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și drept o importantă problemă de sănătate publică²³, Guvernul Republicii Moldova a continuat eforturile de promovare și implementare a politicilor în domeniu. Legea organică Nr. 45 din 01-03-2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie a fost modificată și completată cu noi prevederi în domeniu.

Prin Legea nr. 144/2021 a fost ratificată Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), fiind demarate procedurile de aliniere a cadrului normativ național la prevederile acesteia. A fost aprobat Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027, care este ancorat pe cei 4 piloni prevăzuți de Convenția de la Istanbul: prevenirea; protecția și asistența victimelor; urmărirea în justiție și atragerea la răspundere a agresorilor și cooperarea multisectorială prin politici integrate și colectarea datelor. Bugetul pentru implementarea Programului este de 19,77 milioane de lei, dintre care 4 milioane de lei vor fi alocate din bugetul de stat și 15,77 milioane de lei - din sursele partenerilor de dezvoltare.²⁴

De la 1 ianuarie 2024 a fost instituită o nouă structură guvernamentală – Agenția Națională de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și violenței în familie - ce funcționează în baza unui regulament aprobat de Guvern, cu funcții specifice pentru a asigura eforturi cuprinzătoare și eficiente de combatere a violenței împotriva femeilor. În cadrul MAI a fost instituită Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor.²⁵

În perioada de raportare, au fost depuse eforturi pentru susținerea în continuare a serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie. Pe lângă cele 12 centre existente, în 2023 a fost deschis Serviciul integrat regional pentru victimele violenței sexuale (în parteneriat cu UN

²² OSCE-led Survey on Violence Against Women: Moldova. © OSCE 2019 https://www.osce.org/files/f/documents/2/1/424979_0.pdf

²³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141510&lang=ro#

²⁴ <https://gov.md/ro/content/prevenirea-si-combaterea-violentei-fata-de-femei-si-violentei-familie-va-fi-abordata-prin>

²⁵ <https://mai.gov.md/sites/default/files/Comisia%20cazuri%20de%20violenta/informa%C8%9Bii%20sedinta%20din%2029.03.2023%20Comisia%20AMCVIF.pdf>

Women). La Chișinău, a fost deschis primul Centru de Justiție Familială al Poliției, destinat victimelor violenței în familie și violenței sexuale (în parteneriat cu Ambasada SUA).

Atenție sporită a fost acordată fortificării competențelor specialiștilor din echipele multidisciplinare prin programe de instruire, realizate în parteneriat cu organizațiile membre a Coaliției Naționale ”Viață fără violență în familie”.

Totodată, constatăm persistența unor probleme, care necesită abordare stringentă: includerea unor prevederi legale legate de „femicid”, lucrul de conștientizare asupra inadmisibilității violenței cu diferite grupuri ale populației, instruirea continuă a specialiștilor abilitați în domeniu, etc.

□ **Antreprenoriatul feminin și întreprinderile femeilor**

În urma examinării politicilor publice și a analizelor asupra situației femeilor a fost identificată necesitatea de a întreprinde acțiuni concrete în vederea promovării oportunităților economice egale pentru femeile din Republica Moldova, precum și încurajarea femeilor de a se implica în crearea și gestionarea afacerilor.

Ministerul Dezvoltării Economice și Digitizării (MDED), prin Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA), a elaborat un Program de sprijin pentru femei "Femei în afaceri", aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1064/2016, care a fost extins în 2023 și redenumit "Programul de sprijinire a antreprenoriatului feminin", aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 809/2023. Programul prevede următoarele măsuri de sprijinire a antreprenoriatului feminin:

- ✓ Măsura 1: Sprijin financiar nerambursabil pentru antreprenorii debutanți;
- ✓ Măsura 2: Sprijin financiar nerambursabil pentru întreprinderile în curs de dezvoltare;
- ✓ Măsura 3: Asistență tehnică pentru sprijinirea întreprinderilor în curs de dezvoltare;
- ✓ Măsura 4: Promovarea imaginii femeilor antreprenoare.

De asemenea, a fost aprobat Programul național de promovare a antreprenoriatului și creștere a competitivității în perioada 2023-2027, prin HG nr. 653/2023. Unul dintre obiectivele specifice (1.3) ale Programului "Creșterea economică durabilă și crearea condițiilor pentru promovarea și implementarea principiilor ESG (mediu, social și guvernantă)" prevede inclusiv următoarele ținte:

- ✓ Creșterea ponderii întreprinderilor conduse de femei de la 30% în 2022 la 35% în 2025;
- ✓ Creșterea ponderii IMM-urilor conduse de tineri, femei, migranți din numărul total de întreprinderi finanțate prin AOD, cu 13 p.p., până în 2025 față de 2022.

Programul nominalizat, vizează susținerea IMM conduse de către femei pe întreg ciclul de viață a întreprinderii. Pe parcursul anilor 2020-2022, prin intermediul Programului au fost atinse următoarele rezultate:

Indicatori	2020	2021	2022	Total
Număr persoane instruite	295	222	279	796
Număr de proiecte investiționale aprobate	235	96	52	383
Suma finanțării aprobate (mil. MDL)	37,54	17,62	6,86	62,02
Volumul investiției în economie planificate (mil. MDL)	54,74	27,21	9,59	91,54
Număr locuri de muncă menținute și create	593	307	261	1 161

Perioada de implementare a programului nominalizat a expirat în octombrie anul 2022. Raportul de Evaluare a Programului „Femei în Afaceri” implementat în perioada 2016-2022, realizat de IP ODA cu suportul asistenței tehnice UN Women (<https://tinyurl.com/3cy5e6va>), a conturat impactul benefic al Programului asupra dezvoltării și creșterii afacerilor în rândul femeilor, integrarea în rețelele de afaceri, consolidarea capacităților acestora și reducerea inechităților de natură economică și socială.

Drept urmare, de către IP ODA în comun cu Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării a fost elaborat un nou program de abilitare economică a femeilor „Programul de Susținere a Antreprenoriatului Feminin”, care a fost aprobat prin HG nr. 809 din 27.10.2023. Noul program, vine cu un set mai larg de instrumente de susținere atât financiară, cât și educativă a femeilor ce planifică inițierea unei afaceri, dar și dezvoltarea acesteia. Suportul financiar acordat în cadrul programului prevede: • granturi de până la 200,0 mii MDL acordate pentru femeile care gestionează companii debutante. Finanțarea din partea statului constituie până la 80% din valoarea proiectului investițional, iar tinerii vor veni cu o contribuție de doar 20%. Adicional, antreprenoarele pot solicita suport financiar nerambursabil din „pachetul e-comerț” în valoare de maxim 30,0 mii MDL pentru investiții aferente comerțului electronic; • granturi de până la 600,0 mii MDL acordate pentru femeile care gestionează companii în dezvoltare. Finanțarea din partea statului constituie până la 70% din valoarea proiectului investițional, iar tinerii vor veni cu o contribuție de doar 30%. Adicional, antreprenoarele pot solicita suport financiar nerambursabil din „pachetul e-comerț” în valoare de maxim 50,0 mii MDL pentru investiții aferente comerțului electronic. Totodată, o atenție sporită se acordă creșterii și dezvoltării competențelor antreprenoriale prin acordarea serviciilor de instruire, consultare, mentorat la etapa de pre-finanțare, cât și mentorat postfinanțare, astfel încât, la orice etapă de dezvoltare a businessului, femeile antreprenoare să poată apela la activități de ghidare și formare. Menționăm că evenimentul de lansare a Programului va fi organizat pe parcursul trimestrului I, anul 2024.

Dincolo de măsurile pozitive stipulate, sunt necesare eforturi de asigurare a implementării acestora, creării unui mediu ”prietenos la gen” la toate nivelurile de dezvoltare.

□ **Îngrijire neremunerată și muncă casnică/conciliere muncă-familie (de exemplu, concediu plătit de maternitate, de paternitate sau de creștere a copilului, servicii de îngrijire)**

Statul a întreprins măsuri necesare pentru a permite părinților să-și combine obligațiile familiale cu responsabilitățile profesionale și cu participarea la viața publică. Astfel, în decembrie 2022 fost legiferat cadrul normativ privind opțiunile de alternativă de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la trei ani: Servicii de îngrijire organizate de angajator la locul de muncă, servicii oferite de persoane îngrijitoare de copii în mod individualizat la domiciliul copilului sau servicii oferite pentru un număr limitat de copii, la reședința persoanei îngrijitoare.

În vederea integrării femeilor pe piața forței de muncă și a menținerii capacității lor profesionale începând cu 1 septembrie 2022 este valabilă o nouă opțiune de acordare a dreptului la indemnizația lunară pentru creșterea copilului – achitarea a 90% din venit pentru o perioadă de 12 luni din data acordării concediului de îngrijire a copilului (pe lângă cele două opțiuni de îngrijire a copilului până la vârsta de 2 ani și până la 3 ani).

Prin Legea nr.353/2022 pentru modificarea și completarea unor acte normative au fost operate modificări în Legea nr.289/2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale.

Astfel, începând cu 1 martie 2023 femeia asigurată are dreptul la indemnizația de maternitate indiferent de realizarea venitului asigurat pentru perioada concediului de maternitate. Respectiv, femeia asigurată beneficiază concomitent atât de salariu, cât și de indemnizația de maternitate. Această modificare oferă dreptul femeii să își organizeze activitățile personale și profesionale în funcție de propriile dorințe și necesități, asigurând echilibrul dintre viața profesională și personală.

Totodată, începând cu 1 martie 2023, indemnizația de maternitate se calculează din venitul asigurat al unuia dintre soți, care determină un quantum mai mare al indemnizației de maternitate.

Prin urmare, în cazul în care ambii soți sunt asigurați, indemnizația de maternitate se stabilește pe numele soției și este calculată din venitul asigurat determinat mai mare al unuia dintre ei.

Menționăm Programul ”Familia”, inițiat de MMPS, care prevede măsuri de suport, destinate susținerii copiilor și a familiilor cu copii din Republica Moldova. În acest sens, a fost inaugurat portalul web <https://familia.gov.md/>, care oferă cetățenilor acces la informațiile necesare la subiectul abordat.

O altă măsură importantă, vizează încurajarea bărbaților de a beneficia de concediul paternal. Progresul este confirmat prin creșterea numărului de bărbați, care au luat concedii paternale de la 1165 în 2020 la 4602 în 2021 și la 4127 în 2022. Concediul de paternitate permite taților să pună bazele pentru o distribuție mai egală a responsabilităților/deconstrucția stereotipurilor, poate influența pozitiv deciziile părinților privind alocarea resurselor pentru îngrijirea copilului, treburile casnice și angajarea femeilor; dar ar putea inspira pe alții să facă alegeri similare.

Experiențele acumulate, dar și provocările identificate (legate de stereotipuri, insuficiența resurselor etc.) indică asupra necesității de valorificare continuă a acestui segment.

□ **Bugetarea responsabilă de gen**

Ministerul Muncii și Protecției Sociale a elaborat Foaia de parcurs pentru anii 2023-2024 pentru realizarea la nivel național a bugetării sensibile la gen în contextul asigurării implementării Programului național de promovare și asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pentru anii 2023-2027. Foaia de parcurs include obiective centrate pe reducerea inegalităților structurale de gen prin politici și bugete sensibile la dimensiunea de gen, instituționalizarea integrării perspectivei de gen în cadrul procesului bugetar, consolidarea capacităților funcționarilor publici și realizarea, monitorizarea și evaluarea (audit de gen) procesului bugetar. În acest sens, în anul 2024 va fi modificată legislația privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar-fiscale prin introducerea prevederilor legale privind bugetarea sensibilă la gen. Ministerul Finanțelor va ajusta cadrul metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului (Ordinul nr.209 din 24.12.2015) prin includerea indicațiilor concrete cu referire la bugetarea sensibilă la gen.

Totodată, datorită parteneriatelor dintre organizațiile neguvernamentale și APL, au fost realizate activități de capacitate a administrațiilor și contabililor la nivel local referitor la includerea dimensiunii de gen în bugetele locale (organizațiile membre ale Platformei pentru egalitate de gen). Urmare a implementării Proiectului EVA ”Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni” (MMPS în parteneriat cu UE, UNWomen, UNICEF), pentru prima dată în istoria mai multor comunități din Republica Moldova, bugetele din 24 de localități partenere ale proiectului au alocat 2% pentru îmbunătățirea siguranței femeilor și fetelor și prevenirea violenței în bază de gen.²⁶ Acesta este un semnal că satele și orașele sunt gata să ia în considerație nevoile fetelor și femeilor și să facă din egalitatea de gen o prioritate pentru proiectele de dezvoltare.

În același timp, realizările menționate urmează a fi dezvoltate în continuare. Dialogul și eforturile organizațiilor societății civile de pledoarie sunt esențiale pentru includerea aspectelor de gen în planificarea politicilor și a programelor la nivel național și local.

□ **Modificarea normelor sociale negative și a stereotipurilor de gen**

Prejudecățile și stereotipurile de gen, care mențin și reproduc rolurile tradiționale ale femeilor și bărbaților reprezintă bariere semnificative în abilitarea femeilor și parcursul lor profesional. Limitând rolul femeii la viața de familie, explorând masculinitatea toxică prejudecățile

²⁶ <https://ungheni.md/proiectul-eva-mai-multe-comunitati-sensibile-la-dimensiunea-de-gen-mai-multe-fete-si-femei-protejate-de-violenta/#group=smartgallery&photo=5>

și stereotipurile deseori generează fenomene negative precum violența față de femei, violența în familie, hărțuirea sexuală, etc.. În acest sens, în contextul și adițional politicilor de asigurare a egalității între femei și bărbați, sunt stringente inițiativele de modificare a percepțiilor diferitor grupuri ale populației despre rolul femeilor și bărbaților în societate și importanța respectării umane ale acestora. În acest sens, în perioada de raportare menționăm realizarea mai multor programe orientate pe modificarea normelor sociale negative și a stereotipurilor de gen.

Prevenirea și diminuarea stereotipurilor și prejudecăților de gen reprezintă obiective și acțiuni-cheie a mai multor politici publice precum: Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027, Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027, Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2022-2025 ș.a.

Printre inițiative pozitive menționăm următoarele. UNFPA a lansat un program de schimbare a percepțiilor în societate cu privire la stereotipurile de gen și de creare a unui mediu modern în R. Moldova, unde toate femeile și toți bărbații se bucură de drepturi și oportunități egale cu privire la viețile lor. Inițiativa vizează implicarea bărbaților în schimbarea normelor sociale de gen prin diverse intervenții inovatoare, inclusiv crearea unei rețele a Cluburilor taților și programe de schimb de experiențe între semeni, campanii de combatere a stereotipurilor de gen și consolidarea capacității sistemelor de promovare a rolului bărbaților în îngrijiri pre- și postnatale. Campania #Bodyright a pregătit sute de tineri și tinere să navigheze în siguranță pe Internet, dar și să depășească prejudecățile de gen²⁷.

Anual, în ultima zi de miercuri a lunii aprilie, se poartă blugi în semn de solidaritate cu victimele violenței sexuale. În acest mod comunitatea se poate alătura campaniei mondiale „Denim Day” (Ziua Blugilor) care promovează toleranța zero față de fenomenul violenței sexuale. În perioada de raportare, anual, la inițiativa organizațiilor membre a Coaliției Naționale ”Viață fără violență în familie” și a Platformei pentru Egalitate de Gen, cu suportul UNWomen și Suedia și alți parteneri de dezvoltare, persoane publice, influenceri, jurnaliști, dar și femei și bărbați de diferite vârste s-au alăturat campaniei. Campania Denim Day Moldova 2022 a fost dedicată supraviețuitoarelor violențelor de gen din Ucraina. Campania națională „Denim Day Moldova 2023” s-a focusat pe creșterea gradului de înțelegere în societate a toleranței zero față de violența sexuală prin promovarea relațiilor de cuplu bazate pe consimțământ. Mesajele video cu semnificația consimțământului între parteneri au fost distribuite pe rețelele de socializare.

Tradiționale deja sunt activitățile de informare a diferitor grupuri a populației în cadrul Campaniei mondiale ”16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen”, având printre obiective – diminuarea stereotipurilor de gen referitor la rolurile tradiționale de gen, care generează violența în familie.

Reiterăm importanța acțiunilor educaționale adresate elevilor, studenților și cadrelor didactice în cadrul instituțiilor de învățământ de toate nivelurile.

Deoarece percepțiile sociale și convingerile se formează în mare parte prin intermediul mass-mediei, în Republica Moldova s-au derulat mai multe activități de sensibilizare a opiniei publice.

Totodată, activitatea pe acest segment trebuie realizată prin acțiuni de zi cu zi, pas cu pas, ținând cont de necesitățile de gen ale auditoriului, specificul de vârstă, reședință ș.a. criterii.

²⁷ <https://moldova.unfpa.org/ro/topics/egalitatea-de-gen-%C8%99i-abilitarea-femeilor>

3. În ultimii cinci ani, ce acțiuni specifice ați întreprins pentru a preveni discriminarea și a promova drepturile grupurilor marginalizate de femei și fete?

- Women and girls living in remote and rural areas
- Indigenous women and girls
- Women and girls marginalized on account of race, ethnicity and/or caste
- Religious minority women and girls
- Women and girls with disabilities**
- Women and girls living with HIV/AIDS**
- People with diverse sexual orientations, gender identities or expressions, or sex characteristics
- Younger women
- Older women
- Migrant women and girls
- Refugee and internally displaced women and girls**
- Women and girls in humanitarian settings
- Other, please specify ____
- None of the above

Exemple concrete

Femei și fete cu dizabilități

Conform datelor statistice, în Republica Moldova, în anul 2022, ponderea persoanelor cu dizabilități a constituit 6,23%, pentru populația adultă fiind de 7,4% și pentru copii – 1,9%. În ultimii ani, se înregistrează o pondere mai mare a dizabilității în rândul bărbaților: 51,9% versus 48,1% în rândul femeilor și a populației rurale: 63,5% versus 36,5% în mediul urban (anul 2022).²⁸

Un nou Program național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2024-2027 a fost elaborat și urmează a fi aprobat. Programul prevede asigurarea continuității politicilor promovate în ultimii ani în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, având ca obiective îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la prestații și servicii sociale; facilitarea și reabilitarea persoanelor cu dizabilități; sporirea participării acestora la viața socială, politică, publică și culturală; accesibilitatea la infrastructură; suport în exercitarea capacității juridice și garantarea accesului la justiție; sensibilizarea populației cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități și valorificarea potențialului acestora.

În vederea protejării femeilor și fetelor cu dizabilități împotriva abuzurilor și violenței în cadrul centrelor de plasament temporar pentru persoanele cu dizabilități sunt puse în aplicare Registrele de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor sau altor informații despre pretinse fapte de tortură, tratament inuman sau degradant. Fiecare Centru de plasament dispune de cutii poștale pentru depunere a plângerilor, sunt instalate telefoane accesibile tuturor și afișate numerele de contact ale organelor de drept și organizațiilor de apărare a drepturilor omului. Agenția Națională de Asistență Socială efectuează vizite periodice de monitorizare în instituțiile de plasament din gestiune, fiind elaborate rapoarte de monitorizare, cu obiecții și propuneri de îmbunătățire a activității instituțiilor.

În instituțiile medicale cu profil psihiatric este instituit Registrul de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. În toate secțiile, la locuri vizibile și ușor accesibile sunt instalate anunțuri privind posibilitatea adresării plângerilor și sugestiilor și au fost montate cutii poștale, de unde săptămânal se colectează toate sugestiile și plângerile parvenite, care, ulterior se analizează de către Comitetul de Bioetică.

Chiar dacă în ultimii ani au fost înregistrate anumite progrese, în special prin asigurarea funcționalității a 40 de centre comunitare de sănătate mintală, sunt necesare măsuri consolidate în

²⁸ PROGRAMUL NAȚIONAL DE INCLUZIUNE SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI PENTRU ANII 2024-2028 (draft)

asigurarea accesului la astfel de servicii și intervenție în cazul persoanelor cu dizabilitate psihosocială și/sau intelectuală.

□ **Femeile și fetele care trăiesc cu HIV / SIDA**

Sinteza analizei situației constată progrese importante în special la nivelul de atingere a rezultatelor, dar modeste la nivel de impact. În perioada de raportare, Republica Moldova reușește să mențină nivelul de epidemie concentrată în grupurile cu risc sporit de infectare. Se atestă câteva progrese majore la nivelul programelor de prevenire HIV, precum și la nivelul serviciilor parte din cascada tratamentului și aspectelor structurale (cum ar fi stigma și discriminarea, abilitarea comunităților, îmbunătățirea legislației și altele).

Legea nr. 23/2007 cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA²⁹ prevede promovarea unei politici complexe prin consolidarea eforturilor tuturor structurilor de stat, neguvernamentale, ale persoanelor cu HIV/SIDA, ale întreprinzătorilor și persoanelor particulare în realizarea activităților de profilaxie a infecției HIV/SIDA. Legea urmărește excluderea discriminării persoanelor afectate de infecția HIV/SIDA prin garantarea drepturilor omului și respectarea demnității umane.

Programul național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală pentru anii 2022-2025³⁰ conține măsuri ce asigură protejarea drepturilor omului, care rămâne a fi vitală în contextul epidemiei HIV. Aceasta afectează în mod disproporționat grupurile cu risc sporit de infectare, cum ar fi: persoanele care trăiesc cu HIV, bărbații care practică sex cu bărbații, lucrătorii sexuali (femei și bărbați) și persoanele consumatoare de droguri injectabile, care se confruntă adesea cu stigmatizare, discriminare, excludere socială și violări ale drepturilor omului.

În acest context, o abordare bazată pe drepturile omului accentuează obligațiile legale ale statului de a asigura respectarea drepturilor fiecărei persoane, inclusiv dreptului la sănătate, precum și importanța abilitării și a participării active a comunităților și a persoanelor infectate sau afectate de HIV/SIDA.

În scopul profilaxiei infecției HIV și a infecțiilor cu transmitere sexuală în perioada anilor 2020-2023, au fost executate mijloace în volum de 5.985,0 mii lei (anul 2020 – 827,3 mii lei, anul 2021 – 805,3 mii lei; anul 2022 – 701,2 mii lei; prevăzut pentru anul 2023 – 3651,2 mii lei).

Reiterăm importanța implementării programelor de abilitare a femeilor și fetelor care trăiesc cu HIV și a campaniilor de informare, comunicare și sensibilizare în vederea reducerii stigmei și distanței sociale față de persoanele care trăiesc cu HIV.

□ **Femeile și fetele refugiate și strămutate intern**

Odată cu invazia Rusiei în Ucraina în februarie 2022, Republica Moldova a fost printre primele țări din regiune care a găzduit persoane refugiate din Ucraina (în jur de 800 mii). Moldova, cu o populație de numai 2,6 milioane a primit cei mai mulți refugiați ucraineni pe cap de locuitor.³¹ Din numărul total de refugiați (în schimbare continue), femeile și fetele constituie peste 60%.

Comunitățile, precum și organizațiile neguvernamentale locale, naționale și internaționale s-au mobilizat pentru a sprijini refugiații, oferindu-le ajutor umanitar și asistență de urgență. Printre acțiunile majore se înscriu: „Linia Verde” - asistență dedicată refugiaților, lansată de UNHCR în martie 2022; distribuirea de Cartele SIM / fiind oferit și accesul la internet în mod gratuit; oferirea de cazare și alimentare gratuită, suport cheș, acces la servicii sociale, educaționale și medicale etc.

²⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133258&lang=ro#

³⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130469&lang=ro

³¹ UNHCR. Moldova refugee inter-agency coordination. Moldova refugee response. Interagency update #8. 9-12 April 2022. <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/92076>

Toți actorii au contribuit la diseminarea informațiilor despre drepturile refugiaților și serviciile de răspuns disponibile, difuzate și comunicate prin diverse canale, fiind luate în considerare aspectele lingvistice, constrângerile de acces și mobilitate, adecvate sexului și vârstei, accesul și utilizarea TIC.

Având în vedere impacturile distincte de gen ale conflictului în Ucraina și deplasările asociate, a fost important să se evalueze și să se atenueze impactul acestor riscuri asupra femeilor, fetelor, băieților și bărbaților din medii diverse. În perioada martie 2022 – aprilie 2024, au fost realizate analize de gen/evaluare rapidă de gen a situației refugiaților (UN Women, UNFPA, UNHCR ș.a.)³², fiind identificate necesitățile de gen ale acestora, fapt ce a contribuit la structurarea mai eficientă a asistenței și intervențiilor. Urmare a Auditurilor siguranței în raport cu VBG (UNFPA, UNHCR), au fost identificate riscurile legate de VBG dar și soluțiile, precum: crearea spațiilor sigure în centre de plasament/comunități; echipelor mobile; instruirea specialiștilor, comunităților, refugiaților referitor la PSEA, VBG ș.a.

Cu suportul partenerilor de dezvoltare, actorii implicați (ONG, APL, APC) au implementat mai multe proiecte axate pe ajutor umanitar; acțiuni de abilitare socială și economică a femeilor refugiate; coeziune socială între refugiate și comunitățile gazdă; suport psihologic, social, medical și educațional etc. Constatăm evoluția programelor de la asistență umanitară spre dezvoltare și reziliență economică și socială.

4. În ultimii cinci ani, cum a afectat confluența diferitelor crize punerea în aplicare a BPfA în țara dumneavoastră și ce măsuri ați luat pentru a preveni impactul negativ al acestora asupra progresului pentru femei și fete?

In the [online survey](#), you will be asked to select the crises that have affected the implementation of the BPfA in your country over the past five years:

- COVID-19 and other pandemics**
- Food and fuel crisis**
- Debt crisis
- Armed conflict**
- Climate crisis**
- Care crisis
- Backlash on gender equality
- Other crises, please specify

Scurtă descriere

- COVID-19**

În perioada de raportare, Guvernul Republicii Moldova a depus eforturi semnificative intru redresarea situației. Ca și în alte țări, eforturile s-au concentrat mai mult pe abordarea creșterii violenței împotriva femeilor și fetelor în timpul pandemiei. Printre acțiuni cu impact pozitiv se enumără: majorarea suportului financiar unic pentru beneficiarii de pensii și alocații sociale de stat; introducerea subvențiilor pentru companii legate de salarizare; majorarea prestațiilor de asistență socială pentru familiile cu copii; majorarea ajutorului social. Reducerea TVA pentru sectorul hotelier, al restaurantelor și cafenelelor țintește securitatea economică a femeilor din Moldova, deoarece activitățile de turism (servicii de cazare și catering) angajează de 2,2 ori mai multe femei decât bărbați.

³² https://careevaluations.org/wp-content/uploads/RGA-Brief_Moldova_Final1.pdf

Conflictul armat

În contextul crizei refugiaților, care a început în regiune începând cu 24 februarie 2022, statul a fost impus să ia o serie de măsuri urgente și derogări de la cadrul normativ național. Aceste măsuri au fost aprobate prin Dispozițiile Comisiei Situații Excepționale a Guvernului Republicii Moldova, cu scopul de a garanta accesul egal și de urgență tuturor categoriilor vulnerabile ale populației. Pentru a face față impactului negativ al crizei asupra progreselor înregistrate de femei și fete, Republica Moldova a instituit regimul de protecție temporară începând cu 1 martie 2023. Această măsură a fost implementată prin Hotărârea de Guvern nr. 21/2023, privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina, pe o perioadă de un an, cu posibilitatea reînnoirii acesteia. Prin acest regim, s-a asigurat garantarea serviciilor pentru solicitanții de protecție temporară, inclusiv accesul la angajare în câmpul muncii, cazare, asistență medicală primară și de urgență, educație, asistență și protecție socială, etc. Aceste măsuri au fost luate pentru a minimiza impactul negativ al crizei asupra drepturilor și progreselor înregistrate de femei și fete, asigurându-le accesul la serviciile esențiale și promovând incluziunea lor în societate.

Partenerii de dezvoltare (UNHCR, UN Women, UNFPA, UNICEF, OIM) au instituit grupuri de lucru: Protecție, Violența în bază de gen, Gender Task Force ș.a., cu participarea actorilor abilitați din APC, APL, societatea civilă, comunitatea refugiatelor.

Totodată, grație parteneriatului cu societatea civilă și cu suportul partenerilor de dezvoltare, au fost realizate programe de asistență și abilitare a femeilor și fetelor refugiate dar și a comunităților gazdă.

5. Care dintre următoarele domenii considerați că reprezintă primele cinci priorități pentru accelerarea progresului pentru femei și fete în țara dvs. pentru următorii cinci ani prin legi, politici și programe?

- Equality and non-discrimination under the law and access to justice**
- Quality education, training and life-long learning for women and girls
- Poverty eradication, agricultural productivity and food security**
- Eliminating violence against women and girls**
- Access to affordable quality health care, including sexual and reproductive health and reproductive rights**
- Political participation and representation
- Right to work and rights at work (e.g. gender pay gap, occupational segregation, career progression, job creation)
- Women's entrepreneurship and women's enterprises
- Unpaid care and domestic work / work-family conciliation (e.g. paid maternity, paternity or parental leave, care services)
- Gender-responsive social protection (e.g. universal health coverage, cash transfers, pensions)
- Basic services and infrastructure (water, sanitation, hygiene, energy, transport, communication, etc.)**
- Promoting gender equality as part of environmental sustainability, climate change adaptation and mitigation strategies
- Gender-responsive budgeting
- Digital and financial inclusion for women
- Gender-responsive disaster risk prevention, reduction and resilience building
- Changing discriminatory social norms and gender stereotypes
- Other, please specify
- None of the above

Scurtă descriere

□ **Egalitatea și nediscriminarea în conformitate cu legea și accesul la justiție**

Politicile Guvernului Republicii Moldova în domeniul eliminării discriminării împotriva femeilor și fetelor sunt stabilite în următoarele documente de politici publice:

- Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 (Hotărârea de Guvern nr. 203/2023);
- Strategia națională de dezvoltare "Moldova Europeană 2030" (Legea nr.315/2022);
- Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”, (Hotărârea Parlamentului nr. 28 din 16 februarie 2023);
- Programul pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova pentru anii 2022-2025 (Hotărârea de Guvern nr. 576/2022);
- Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027 (Hotărârea de Guvern nr. 152/2023) ș.a.

Prin Legea nr.316/2022 pentru modificarea unor acte normative au fost promovate prevederi cu privire la asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale a elaborat Foaia de parcurs pentru anii 2023-2024 pentru realizarea la nivel național a bugetării sensibile la gen în contextul asigurării implementării Programului național de promovare și asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pentru anii 2023-2027. Foaia de parcurs include obiective centrate pe reducerea inegalităților structurale de gen prin politici și bugete sensibile la dimensiunea de gen, instituționalizarea integrării perspectivei de gen în cadrul procesului bugetar, consolidarea capacităților funcționarilor publici și realizarea, monitorizarea și evaluarea (audit de gen) procesului bugetar. În acest sens, în anul 2024 va fi modificată legislația privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar-fiscale prin introducerea prevederilor legale privind bugetarea sensibilă la gen. Ministerul Finanțelor va ajusta cadrul metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului (Ordinul nr.209 din 24.12.2015) prin includerea indicațiilor concrete cu referire la bugetarea sensibilă la gen.

□ **Eradicarea sărăciei, productivitatea agricolă și securitatea alimentară**

Instrumentul principal, care acționează în calitate de rețea de protecție socială pentru familiile sărace (legislația utilizează noțiunea de familii defavorizate) și oferă sprijin pentru tranziția din sărăcie, este programul Ajutor Social. Programul de asistență socială *Ajutor Social* a fost lansat în 2008 și a fost conceput în calitate de program bazat pe evaluarea conform metodei proxy, prin intermediul transferurilor în numerar, înlocuindu-le pe cele oferite în baza prestațiilor categoriale (Legea nr. 133/2008 cu privire la ajutorul social [LP133/2008 \(legis.md\)](#) și Regulamentului cu privire la modul de stabilire și plată a ajutorului social aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1167/20089 [HG1167/2008 \(legis.md\)](#)).

Programul Ajutor Social este destinat familiilor defavorizate, având drept scop reducerea sărăciei și promovarea auto-susținerii. Programul prevede asigurarea unui venit lunar minim garantat (VLMG) care este un nivel minim calculat garantat de stat unei familii (la moment constituie 1568 lei) precum și include trei seturi de criterii, pe care solicitanții trebuie să le întrunească pentru a se califica pentru prestații. Suplimentar unei evaluări a veniturilor și statutului ocupațional al membrilor familiei, acesta include, de asemenea, un scor proxy care evaluează bunăstarea familiei. Pentru a se califica în cadrul programului, familiile trebuie să întrunească toate cele trei seturi de criterii. Solicitantul este persoana desemnată din cadrul familiei care depune cererea, iar beneficiar este familia.

Conform datelor deținute, în perioada 2021-2023, din numărul total de beneficiari, circa 55% solicitante au fost femei, iar 45% bărbați.

□ **Eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor**

Republica Moldova prin Legea Nr.144/2021 a ratificat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) și-a asumat angajamentul de a asigura respectarea valorilor europene fundamentale, unanim recunoscute, precum democrația și supremația legii.

În anul 2023 a fost aprobat Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027. Aceasta subliniază importanța investițiilor în prevenirea violenței, evidențiind necesitatea unui efort comun al tuturor actorilor implicați - de la instituții guvernamentale și organizații neguvernamentale la sectorul privat și persoanele fizice interesate. Astfel, se conturează o abordare integrată menită să creeze un impact durabil și să asigure drepturile și siguranța femeilor și fetelor în societate. Programul este axat pe cei 4 piloni esențiali: prevenirea, protecția și asistența victimelor, urmărirea în justiție și atragerea la răspundere a agresorilor, precum și cooperarea multisectorială prin politici integrate și colectarea datelor relevante.

Un aspect semnificativ este crearea Agenției Naționale pentru Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie, care și-a început activitatea din 1 ianuarie 2024. Totodată a fost lansat Serviciul integrat regional pentru victimele violenței sexuale cu localizare în orașul Ungheni. Noul serviciu social va asigura intervenția complexă și promptă, centrată pe necesitățile victimei violenței sexuale, cu scopul de a preveni revictimizarea acesteia în procesul de acordare a asistenței. Serviciul urmează a fi pilotat în următorii doi ani în cadrul Spitalului Raional Ungheni, unde vor fi deservite victime ale violenței sexuale din șase raioane: Ungheni, Fălești, Sîngerei, Călărași, Nisporeni și Telenești.

În contextul reformei "Restart" au fost operate modificări la cadrul normativ. Astfel, începând cu data de 1 ianuarie 2024, în cadrul agențiilor teritoriale de asistență socială urmează a fi instituită funcția de specialist în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și al reabilitării victimelor infracțiunilor iar în cadrul structurilor teritoriale de asistență socială funcționează serviciul în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și al reabilitării victimelor infracțiunilor.

□ **Accesul la servicii medicale de calitate la prețuri accesibile, inclusiv sănătatea sexuală și reproductivă și drepturile reproductive**

În Republica Moldova, mortalitatea maternă în anul 2023 a fost în scădere, înregistrând 19,5 cazuri la 100 000 de nou-născuți vii, comparativ cu 59,4 cazuri în anul 2022 (Agenția Națională de Sănătate Publică). Cu toate acestea, indicatorul respectiv depășește rata medie de mortalitate maternă din Europa cu o dinamică neuniformă care relevă accesul inechitabil la informații și la educație privind sănătatea reproductivă (în special în cazul femeilor vulnerabile din familiile sărace și rurale), precum și calitatea redusă a asistenței medicale.

În pofida faptului că în ultimii ani Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative privind reducerea numărului de nașteri la adolescenți, înregistrând rata de 27,3 nou-născuți vii la 1000 de fete cu vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani, acest nivel este de trei ori mai mare decât media europeană și prezintă o provocare (Biroul Național de Statistică, 2020). Cele mai multe nașteri la adolescenți sunt înregistrate în rândul fetelor tinere din zonele rurale, unde accesul la informații privind sănătatea sexuală și reproductivă, precum și la serviciile de sănătate prietenoase tinerilor

este încă relativ limitat. Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” aprobată prin Legea nr. 315/2022, stabilește aranjamentele Republicii Moldova și anume sporirea rezilienței sistemului de sănătate în situații ce pun în pericol sănătatea oamenilor. Până în anul 2030 urmează să fie implementate următoarele ținte strategice:

- 1) reducerea cu 30% a mortalității premature cauzate de boli netransmisibile prin prevenire și tratament;
- 2) metodele de prevenire și tratament al abuzului de substanțe stupefiante, psihotrope, precursori ai acestora, precum și al abuzului de alcool vor fi fortificate;
- 3) asigurarea accesului universal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv pentru planificarea familiei, informare și educație;
- 4) realizarea acoperirii universale în sănătate, accesul la serviciile esențiale de sănătate calitative, inclusiv protecția față de riscurile financiare asociate acestor servicii, și accesul la medicamente de bază și vaccinuri sigure, eficiente, calitative și la prețuri accesibile pentru toți.

În Strategia națională de sănătate „Sănătatea 2030”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.387/2023, obiectivul general 2.2.Modernizarea sistemului de sănătate și îmbunătățirea calității serviciilor de sănătate ,stabilește direcția prioritar de intervenție prin obiectivul 2.2.3. Îmbunătățirea capacităților sistemului de sănătate pentru furnizarea informației, serviciilor și bunurilor privind sănătatea sexuală și reproductivă de calitate în baza respectării drepturilor omului, a centrării pe pacient și a asigurării incluziunii (8005). Indicatorul de monitorizare stabilit: Rata avorturilor la 1 000 de femei de vârstă reproductivă (15-49 de ani), rural/urban.

□ **Îngrijire neremunerată și muncă casnică / conciliere muncă-familie**

Pentru impulsivarea și promovarea abilității economice a femeilor, un element foarte important îl constituie serviciile alternative de îngrijire a copiilor. Dar, nu în ultimul rând, acestea sunt și un element de conciliere a vieții profesionale cu cea personală. Stimulentele financiare, în egală măsură cu asigurarea concilierii profesionale cu cea de familie și oferirea serviciilor sociale au un impact pozitiv în redresarea situației demografice, inclusiv prin sporirea ratei natalității și bunăstarea familiei cu copii. În acest scop:

- a fost extinsă perioada de solicitare a concediului paternal de la 56 de zile la 1 an s-a mărit durata cu 1 zi de la 14 zile la 15 zile;
- au fost extinse serviciile de creșă prin finanțarea directă din bugetul de stat;
- reformarea concediului de îngrijire a copilului ca acesta să fie mai scurt, mai bine plătit, cu implicarea mult mai semnificativă a taților;
- au fost făcute modificări la cadrul legislativ privind promovarea programelor flexibile de muncă pentru familiile cu copii

În scopul extinderii și diversificării serviciilor pentru copii a fost aprobată Legea cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copilului (Legea 367/2022), care prevede introducerea a trei tipuri de servicii alternative pentru îngrijirea copiilor de până la 3 ani:

- servicii organizate de angajator la locul de muncă;
- servicii individualizate oferite de îngrijitor/îngrijitoare de copii calificat/ă la reședința copilului
- servicii alternative de îngrijire a copiilor de tip familial.

Pentru asigurarea implementării cadrului legal a fost aprobate de către Guvern Regulamentele cu privire la organizarea și funcționare acestor 3 tipuri de servicii (HG 572/2023). Anul precedent Ministerul Muncii și Protecției Sociale a lansat Programul Național privind serviciile de îngrijire copii cu vârsta până la 3 ani, care are misiunea de a spori rata de încadrare a copiilor cu vârsta de până la 3 ani în instituții de educație timpurie sau servicii alternative. În 2022,

rata de încadrare a copiilor cu vârsta până la 3 ani constituia 11%, iar până în 2026, scopul programului este de a crește rata de încadrare până la 30%.

□ **Servicii și infrastructură de bază (apă, canalizare, igienă, energie, transport, comunicare etc.)**

În anul 2022 a fost aprobat Documentul unic de program pentru anii 2022-2024 (Document unic), prin Hotărârea Guvernului nr. 23/2022. Una dintre prioritățile Documentului unic se concentrează pe îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare locale, implicând construcția și modernizarea apeductelor, sistemelor de epurare și rețelelor de canalizare. Documentul unic cuprinde 155 de proiecte de dezvoltare locală și 26 de proiecte de dezvoltare regională, orientate spre modernizarea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație, urmărind astfel facilitarea accesului la infrastructura de bază a locuitorilor din zonele rurale și îndepărtate, inclusiv al femeilor și fetelor. În perioada anilor 2022-2024, au fost realizate 6 proiecte de dezvoltare regională pentru aprovizionare cu apă și sanitație, beneficiari fiind 5.361 de persoane de gen feminin. Totodată, în urma finalizării a 76 de proiecte de dezvoltare locală, au beneficiat 43.118 de femei/fete. Suplimentar, menționăm că în perioada 2019-2023, în vederea asigurării accesului la servicii de alimentare cu apă și de canalizare, au fost implementate 9 proiecte majore finanțate cu suportul partenerilor externi (Guvernul Germaniei, Uniunea Europeană, Guvernul Elveției și Guvernul Austriei). Valoarea totală a investițiilor constituie cca 541 milioane MDL. Prin implementarea acestor proiecte a fost creat acces la servicii de alimentare cu apă și de canalizare pentru aproximativ 45.000 de femei și fete.

Inițiativele menționate urmează a fi fortificate și extinse la nivelul altor raioane.

CAPITOLUL III. PROGRESUL ÎN CELE 12 DOMENII CRITICE ALE PLATFORMEI DE ACȚIUNE DE LA BEIJING

Dezvoltare incluzivă, prosperitate comună și muncă decentă

Critical areas of concern:

- A. Women and poverty
- F. Women and the economy
- I. Human rights of women
- L. The girl child

6. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a promova egalitatea de gen în lumea muncii (inclusiv angajarea informală și non-standard, precum și antreprenoriatul)?

- Strengthened / enforced laws and workplace policies and practices that prohibit discrimination in the recruitment, retention and promotion of women in the public and private sectors, and equal pay legislation**
- Introduced / strengthened gender-responsive job creation and active labour market policies (e.g. education and training, skills, subsidies)
- Taken measures to prevent sexual harassment, including in the workplace**
- Strengthened land rights and tenure security
- Improved financial inclusion and access to credit, including for self-employed women**
- Improved access to modern technologies (incl. climate-smart technologies), infrastructure and services (incl. agricultural extension)
- Supported the transition from informal to formal work, including legal and policy measures that benefit women in informal employment
- Devised mechanisms for women's equal participation in economic decision-making bodies (e.g. in ministries of trade and finance, central banks, national economic commissions)
- Other, please specify:

Exemple concrete

- Legi consolidate/aplicate și politici și practici la locul de muncă care interzic discriminarea în recrutarea, menținerea și promovarea femeilor în sectoarele public și privat și legislația privind egalitatea de remunerare**

Prin Legea nr. 107/2022³³ a fost modificat și completat Codul muncii și Legea salarizării nr. 847/2002. Modificările operate au avut drept scop transparentizarea sistemului de salarizare cu reflectarea în el a dimensiunii de gen în corespundere cu Recomandările Comitetului CEDAW (2020). Astfel, au fost definite noțiunile ce vizează principiul de plată egală pentru muncă egală sau muncă de valoare egală, inserată obligația angajatorului de a informa periodic, dar nu mai rar decât o dată pe an (cel târziu în primul semestru al anului următor celui de gestiune), salariații

³³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131234&lang=ro

și/sau reprezentanții lor cu privire la diferența de gen de salarizare pe categorii de salariați și de funcții, defalcată în funcție de gen, a fost introdusă norma privind dreptul salariatului de a solicita și obține informații cu privire la nivelurile de remunerare, defalcate pe sexe, pentru categoriile de angajați care prestează muncă egală sau muncă de valoare egală.

La 28 decembrie 2023 Parlamentul a votat Legea de ratificare a Convenției Organizației Internaționale a Muncii (OIM) nr. 190 privind eliminarea violenței și hărțurii la locul de muncă. Totodată remarcăm eforturile de racordare a legislației naționale la standardele internaționale pe dimensiunea prevenirii hărțurii sexuale prin operarea de modificări în cadrul normativ prin Legea nr.74/2023. Normele noi conțin: atribuții noi ale Inspectoratului de Stat al Muncii în domeniul prevenirii hărțurii sexuale la locul de muncă, drepturi noi ale inspectorului de muncă de a verifica, la nivel de unitate, reglementarea procedurilor de prevenire hărțurii sexuale; obligativitatea angajatorului de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțurii sexuale; includerea în contractul colectiv de muncă a angajamentului privind interzicerea hărțurii sexuale la locul de muncă; amenzi contravenționale angajatorilor pentru neaplicarea măsurilor de prevenire a hărțurii sexuale și împiedicarea sesizării cazurilor.

În vederea asigurării unei plăți egale, în anul 2022, a fost aprobată o lege cu privire la transparența salarială (Legea nr.107/2022). Această lege vine în concordanță cu Directiva 2006/54/CE privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă

Pentru a asigura o implementare efectivă a acestei legi, este necesară elaborarea unei Hotărâri de Guvern care va furniza instrucțiuni metodice și explicative necesare aplicării prevederilor legislative. Aceste procese includ neapărat consultări cu Confederația Națională a Patronatelor și Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, pentru a discuta și a ajusta aspectele relevante ale proiectului HG.

Eforturile se vor concentra pe dezvoltarea unor criterii și metodologii clare pentru evaluarea și clasificarea funcțiilor, în conformitate cu principiul echității salariale. Acestea vor include, de asemenea, alte aspecte menționate în legea actuală.

Un alt element esențial în cadrul acestui proces va fi analiza modului în care legislația comunitară europeană referitoare la principiul plății egale pentru muncă egală și muncă de valoare egală este transpusă și implementată.

Aceste inițiative sunt completate cu mențiunea privind faptul că prin HG nr.203/2023 a fost aprobat Programul de Promovare și Asigurare a Egalității între Femei și Bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027. Unul din obiectivele generale ale Programului este reducerea diferențelor de gen salariale pentru muncă egală sau muncă de valoare egală.

□ **S-au luat măsuri pentru prevenirea hărțurii sexuale, inclusiv la locul de muncă**

La 28 decembrie 2023 Parlamentul a votat Legea de ratificare a Convenției Organizației Internaționale a Muncii (OIM) nr. 190 privind eliminarea violenței și hărțurii la locul de muncă. Totodată remarcăm eforturile de racordare a legislației naționale la standardele internaționale pe dimensiunea prevenirii hărțurii sexuale prin operarea de modificări în cadrul normativ prin Legea nr.74/2023. Normele noi conțin: atribuții noi ale Inspectoratului de Stat al Muncii în domeniul prevenirii hărțurii sexuale la locul de muncă, drepturi noi ale inspectorului de muncă de a verifica, la nivel de unitate, reglementarea procedurilor de prevenire hărțurii sexuale; obligativitatea angajatorului de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțurii sexuale; includerea în contractul colectiv de muncă a angajamentului privind interzicerea hărțurii sexuale la locul de muncă; amenzi contravenționale angajatorilor pentru neaplicarea măsurilor de prevenire a hărțurii sexuale și împiedicarea sesizării cazurilor.

Cadrul regulatoriu intern al Ministerului Culturii prevede intoleranța deplină față de orice formă de discriminare directă și indirectă a salariatului în cadrul raporturilor de serviciu. Urmare a actelor raportate de hărțuire săvârșite în cadrul a trei instituții publice teatrale a fost constituit Grupul de lucru pentru analiza situației, care a decis crearea Consiliului de etică pe lângă Minister, fiind elaborat Regulamentul-cadru cu privire la prevenirea și combaterea hărțuirii la locul de muncă.

Reiterând faptul că MAI și Ministerul Apărării dețin regulamente interne cu privire la prevenirea și combaterea hărțuirii sexuale la locul de muncă, menționăm importanța de a continua activitatea de monitorizare și soluționare a cazurilor respective.

Referitor la sancționarea pentru cazurile de discriminare au fost efectuate îmbunătățiri în cadrul normativ contravențional prin introducerea în Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218/2008 a două articole 70² Hărțuirea și 70³ Victimizarea, fapte care se pedepsesc contravențional.³⁴ A fost amendat cadrul normativ al muncii și al asigurării egalității între femei și bărbați prin obligarea angajatorului de a întreprinde măsuri de prevenire și combatere a discriminării după orice criteriu, a hărțuirii sexuale și a victimizării la locul de muncă. Conform noilor prevederi angajatorul este obligat în termen de 7 zile să informeze în scris organul sindical despre rezultatele examinării cazurilor de discriminare și de hărțuire sexuală și măsurile întreprinse pentru înlăturarea încălcărilor depistate pe aceste cazuri. Iar inspectorul de muncă va verifica, la nivel de unitate, aplicarea de către angajator a măsurilor de prevenire și combatere a cazurilor de discriminare și hărțuire sexuală la locul de muncă.

Apreciind acțiunile de sensibilizare a specialiștilor și a populației referitor la fenomenul hărțuirii sexuale la locul de muncă și în instituțiile de învățământ, constatăm importanța extinderii acestora, ținând cont de gen, vârstă, context ș.a. factori de impact.

□ **Îmbunătățirea incluziunii financiare și a accesului la credit, inclusiv pentru femeile care desfășoară activități independente**

În scopul facilitării accesului la resurse financiare și de a spori investițiile în economie IP ODA, gestionează unicul Fond de Garantare a Creditelor (FGC) și începând cu anul 2022, Fondul pentru antreprenoriat și creșterea economică a Moldovei (FACEM), creat prin Legea nr. 320 din 24.11.2022. Fondul de Garantare a Creditelor, are misiunea de a emite garanții financiare ce garantează creditele solicitate de IMM de la instituțiile financiare partenere. Unul dintre produsele de garantare oferite de FGC destinat exclusiv femeilor este „Întreprinderilor fondate sau gestionate de femei antreprenoare”. Astfel, pe parcursul perioadei 2020-2023, prin intermediul acestui produs de garantare au fost emise 296 de garanții financiare, destinate IMM conduse de către femei, în valoare de 265,41 mil. lei, pentru garantarea creditelor în valoare de 561,87 mil. lei.

Prin intermediul Fondului pentru antreprenoriat și creșterea economică a Moldovei (FACEM), IP ODA implementează un program ambițios de sprijinire a IMM, Programul de stimulare a investițiilor „373”(P373), aprobat prin HG nr. 351 din 07.06.2023. Scopul Programului este de a asigura accesul la finanțare a întreprinderilor mici și mijlocii pentru proiecte investiționale, prin compensarea parțială a ratei dobânzii la creditele investiționale oferite de către bănci. Pe parcursul anului 2023, prin intermediul P373 au fost susținute 176 de IMM, suma totală a creditului acordat fiind de 521 739 820,5 MDL. Din numărul total de IMM susținute, 49 (28%) sunt fondate de femei, suma creditului acordat a cărora constituie 109 867 412,1MDL.

Totodată, menționăm necesitatea facilitării accesului femeilor din grupurile dezavantajate.

³⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135489&lang=ro

7. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a recunoaște, reduce și/sau redistribui îngrijirea neremunerată și munca casnică, promovarea echilibrului dintre viața profesională și familială și consolidarea drepturilor lucrătorilor de îngrijire plătiți?

- Included unpaid care and domestic work in national statistics and accounting (e.g. time-use surveys, valuation exercises, satellite accounts)
- Expanded childcare services or made existing services more affordable**
- Expanded support for older persons, persons with disabilities and others needing intense forms of care
- Introduced or strengthened maternity/paternity/parental leave or other types of family leave**
- Invested in time- and labour-saving infrastructure, such as public transport, electricity, water and sanitation, to reduce the burden of unpaid care and domestic work on women
- Promoted decent work for paid care workers, including migrant workers
- Conducted campaigns or awareness raising activities to encourage the participation of men and boys in unpaid care and domestic work**
- Introduced legal changes regarding the division of marital assets or pension entitlements after divorce that acknowledge women's unpaid contribution to the family during marriage
- Other
- None of the above

Exemple concrete

- Serviciile extinse de îngrijire a copiilor sau serviciile existente au devenit mai accesibile**

În scopul realizării eficiente a prevederilor **Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022 – 2026** și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, aprobat prin *Hotărârea Guvernului nr. 347/2022* Ministerul Muncii și Protecției Sociale a aprobat următoarele ordine:

- ❖ *Ordinul MMPS nr. 138/2023 Cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru realizarea procesului de dezvoltare și pilotare a Serviciului de asistență parentală profesionistă specializat pentru copii cu dizabilități severe (https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/09/Ordin-nr.-138_22.09.2023.pdf)*
- ❖ *Ordinul MMPS nr. 168/2023 Cu privire la aprobarea măsurilor de dezvoltare și pilotare a Serviciului de asistență parentală profesionistă specializat pentru copii cu probleme de comportament/cu necesități emoționale complexe (https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/12/Ordin-MMPS_168_APP_copii_comportament.semnat.pdf)*
- ❖ *Ordinul MMPS nr. 5/2024 Cu privire la aprobarea măsurilor de consolidare a Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii (<https://social.gov.md/wp-content/uploads/2024/01/Ordin-MMPS-nr.-5-din-10.01.2024-consolidarea-Serviciului-sprijin-pentru-familii.pdf>)*

Totodată, Ministerul Muncii și Protecției Sociale în parteneriat cu organizația non-guvernamentală "Copil, Comunitate, Familie-Moldova" au dezvoltat servicii sociale destinate copiilor cu vârstă fragedă: „*Centre de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni - 3 ani*”, în următoarele localități, mun. Chișinău, mun. Bălți, orașele Glodeni, Criuleni, Călărași și Rezina.

Statul a întreprins măsuri necesare pentru a permite parintilor sa-si combine obligatiile familiale cu responsabilitatile profesionale si cu participarea la viata publica. Astfel, în decembrie 2022 fost legiferat cadrul normativ privind opțiunile de alternativă de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la trei ani: Servicii de îngrijire organizate de angajator la locul de muncă, servicii oferite de persoane îngrijitoare de copii în mod individualizat la domiciliul copilului sau servicii oferite pentru un număr limitat de copii, la reședința persoanei îngrijitoare.

Acțiunile menționate vin să fortifice sistemul social de sprijin a familiilor cu copii, în vederea asigurării siguranței și stării de bine a copiilor.

□ **Introducerea sau consolidarea concediului de maternitate/paternitate/parental sau alte tipuri de concediu familial**

Prin Legea nr. 241/2023 pentru modificarea unor acte normative au fost adoptate următoarele modificări:

- Flexibilizarea concediului paternal pentru a oferi posibilitatea taților de a beneficia de concediu paternal în fracțiuni;
- Asigurarea la o indemnizație echitabilă pentru părinții care se află în concedii de îngrijire a copilului, consecutiv pentru doi sau mai mulți copii și realizează activitate profesională.
- Instituirea mai multor concedii sociale pentru părinții care sunt în proces de adopție, au adoptat un copil sau au plasat un copil în Serviciul de tutelă/curatelă în familia acestora.
- Oferirea indemnizației paternale și pentru creșterea copilului liber-profesioniștilor.
- Majorarea perioadei de acordare a indemnizației paternale de la 14 zile calendaristice până la 15 zile calendaristice.
- Stabilirea și plata indemnizației paternale pentru perioade proporționale cu numărul efectiv de zile de concediu paternal de care a beneficiat tatăl copilului.
- Reglementarea condițiilor de stabilire a indemnizației paternale pentru tatăl copilului adoptat.
- Reglementarea condițiilor de stabilire a indemnizației paternale pentru tatăl liber-profesionist ce practică activitate în sectorul justiției care a adoptat un copil.

Conform noilor prevederi operate prin Legea nr.241/2023 pentru modificarea unor acte normative, începând cu 1 ianuarie 2024, unul dintre părinții asigurați beneficiază de indemnizație lunară pentru creșterea copilului din ziua următoare datei expirării concediului de maternitate, fără condiția aflării în concediu pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de 3 ani. Aceste prevederi oferă părinților posibilitatea de a-și organiza activitățile personale și profesionale în funcție de propriile necesități, asigurând echilibrul dintre viața profesională și personală, cu implicarea echitabilă și activă în îngrijirea și educarea copiilor. Totodată, conform noilor prevederi operate prin Legea nr.404/2023 pentru modificarea unor acte normative, începând cu 1 ianuarie 2024, indemnizația lunară pentru creșterea copilului se calculează din venitul asigurat al unuia dintre soții asigurați, care va determina un quantum mai mare al indemnizației lunare pentru creșterea copilului.

În vederea integrării femeilor pe piața forței de muncă și a menținerii capacității lor profesionale începând cu 1 septembrie 2022 este valabilă o nouă opțiune de acordare a dreptului la indemnizația lunară pentru creșterea copilului – achitarea a 90% din venit pentru o perioadă de 12 luni din data acordării concediului de îngrijire a copilului (pe lângă cele două opțiuni de îngrijire a copilului până la vârsta de 2 ani și până la 3 ani).

De asemenea, de la 1 ianuarie 2024 vor fi introduse noi tipuri de prestații de asigurări sociale disponibile ambilor părinți: indemnizație unică pentru perioada de încredințare a copilului adoptabil, indemnizația unică pentru copilul adoptat sau luat în plasament în serviciul de tutelă/curatelă și indemnizația pentru creșterea copilului cu vârsta mai mare de 3 ani adoptat sau luat în plasament în serviciul de tutelă/curatelă.

În stagiul de cotizare se includ perioadele necontributive precum perioada de îngrijire a unui copil până la vârsta de 3 ani de către unul din părinți sau de tutore în caz de deces al ambilor părinți, inclusiv perioada de îngrijire a unui copil cu dizabilitate severă sub vârsta de 18 ani sau a unei persoane cu dizabilitate severă de către unul dintre părinți, de către tutore sau curator, până la angajarea în funcția de asistent personal.

- **A desfășurat campanii sau activități de sensibilizare pentru a încuraja participarea bărbaților și băieților la îngrijirea neremunerată și la munca casnică**

În contextul implementării politicilor dedicate familiei, angajării femeilor în câmpul muncii și promovării egalității de gen, prevenirii violenței în familie, atenție sporită este acordată încurajării bărbaților de a se implica în îngrijirea neremunerată și munca casnică.

Acest deziderat este omniprezent în toate campaniile informaționale la tematica egalității de gen și prevenirii violenței în familie.

De exemplu, UNFPA se concentrează pe implicarea bărbaților în schimbarea normelor sociale de gen prin diverse intervenții inovatoare, inclusiv crearea unei rețele a Cluburilor taților și programe de schimb de experiențe între semeni, campanii de combatere a stereotipurilor de gen și consolidarea capacității sistemelor de promovare a rolului bărbaților în îngrijiri pre- și postnatale.³⁵

Extinderea politicilor prietenoase familiilor în sectorul privat. Deși cadrul normativ privind susținerea angajaților cu copii este destul de avansat în Republica Moldova, în realitate puțini părinți beneficiază de formule flexibile de lucru și puțin tați își iau concediu paternal. Drept rezultat, mai multe femei se confruntă cu o povară enormă în eforturile lor de a combina activitatea profesională cu viața de familie și respectiv multe cupluri au mai puțini copii decât și-ar fi dorit.

UNFPA, UN Women prin programe informativ-educative susțin eforturile de schimbare a acestor practici în Republica Moldova, colaborând cu sectorul privat în vederea creării politicilor prietenoase familiilor la locul de muncă și extinderii oportunităților disponibile femeilor.

De exemplu, Programul „Împreună împotriva stereotipurilor de gen și a violenței pe bază de gen” susține egalitatea de șanse între femei și bărbați, abordând percepțiile cu referire la rolurile bărbaților și femeilor în familie și în societate și contribuind la eliminarea violenței în bază de gen. Percepțiile, convingerile și practicile de gen ale bărbaților pot avea un impact pozitiv asupra vieții femeilor și fetelor. Bărbații și băieții pot fi aliați importanți și agenți ai schimbării și nu ar trebui să fie motivați de frică, rușine sau vinovăție, ci mai degrabă de schimbări pozitive semnificative și pe termen lung.³⁶

Drept rezultat pozitiv al programelor menționate și altor acțiuni se atestă o tendință de creștere a numărului bărbaților care iau concediul paternal.

8. În ultimii cinci ani, ce măsuri a întreprins țara dumneavoastră pentru a reduce decalajul digital de gen?

- **Mainstreamed gender perspectives in national digital policies**
- Introduced or strengthened programmes to provide universal meaningful connectivity for women and girls, especially for underserved areas
- Taken measures to remove the discriminatory barriers faced by women and girls to access, use and design digital tools (e.g. costs of devices and data, lack of skills, safety, restrictive social norms)
- Taken measures to support the creation and expansion of safe, affordable, accessible, relevant and inclusive public and private digital tools and services
- **Introduced or strengthened programmes to increase the digital literacy and skills of women and girls**
- **Taken measures to promote gender-responsive STEM education**

³⁵ <https://moldova.unfpa.org/ro/topics/egalitatea-de-gen-%C8%99i-abilitarea-femeilor>

³⁶ <https://moldova.unwomen.org/ro/stories/comunicat-de-presa/2022/12/sa-fii-egal-e-inteligent-30-de-femei-si-barbati-combat-violenta-in-baza-de-gen-printr-un-joc-intelectual>

- Taken measures to create conditions for gender-responsive digital learning environments
- Applied gender-responsive and human rights-based standards for data collection, use, sharing, archiving and deletion
- Other, please specify: ____
- None of the above

Exemple concrete

Integrarea perspectivei de gen în politicile digitale naționale

Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova include digitalizarea printre cele 15 priorități sectoriale. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” aprobată prin Legea nr.315/2022, aliniată atât la Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, cât și la Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a Organizației Națiunilor Unite dedică un capitol special transformării digitale a guvernării, societății și economiei.

Republica Moldova continuă să avanseze în construirea principalelor componente pentru o economie și societate digitală, lucru atestat în multiple evaluări internaționale și locale recente. Strategia de transformare digitală 2023–2030 (STDM) în analiza situației elucidează unele aspecte de gen. Se constată, că ponderea femeilor care utilizează Internetul este cu 2,1% mai mare decât cea a bărbaților, acestea reprezentând 74,7% și 72,6%. Totodată, utilizarea serviciilor electronice în rândul bărbaților este cu circa 10 la sută peste nivelul acestuia înregistrat în rândul femeilor³⁷. În „Analiza de evaluare a gradului de pregătire pentru transformare digitală a Republicii Moldova” se recunoaște că țara posedă elementele esențiale pentru transformarea digitală, identificând, în același timp, anumite puncte slabe ce trebuie abordate. Guvernul și alte părți interesate depun eforturi semnificative pentru a asigura un mediu favorabil incluziunii digitale a femeilor și a fetelor, dar mai există obstacole în calea avansării în carieră. Programele nu vizează incluziunea celor mai vulnerabile grupuri. Pot fi identificate provocări în ceea ce privește calitatea și gradul de accesibilitate la TIC pentru anumite grupuri vulnerabile (femei, zone rurale, persoane în vârstă), ce limitează capacitatea acestora de a accesa anumite servicii și împiedică dezvoltarea cuprinzătoare a economiei digitale. Normele sociale și culturale joacă un rol major în lipsa participării fetelor și femeilor în educația STEAM și sectorul TIC din Moldova. Respectiv, este necesară analiza și identificarea constantă a surselor de decalaj digital, și luarea unor măsuri sistematice la nivel național pentru înlăturarea inechităților și disparităților asociate dimensiunilor de gen, mediu de trai, dizabilitate și venituri.

Obiectivul general nr. 3. Crearea unei economii digitale inovatoare și reziliente al STDM, prevede reducerea deficitului de forță de muncă din domeniul TIC în toate sectoarele economiei, fiind pus accent pe perfecționarea și recalificarea angajaților, în mod particular din grupurile social vulnerabile (femei, tineri, cu dizabilități, etc.) prin oferirea de sesiuni de introducere în tehnologie, programe de formare, mentorat dedicat etc.

Programe introduse sau consolidate pentru a crește alfabetizarea digitală și abilitățile femeilor și fetelor

Pentru susținerea afacerilor în procesul de adoptare a tehnologiilor digitale, începând cu luna martie 2022, IP ODA implementează Programul de transformare digitală a întreprinderilor mici și mijlocii, aprobat prin HG nr. 129/2022. Astfel, pe parcursul anilor 2022-2023, în cadrul Programului au fost aprobate spre finanțare 123 proiecte investiționale, 54 (44%) dintre care sunt

³⁷ https://mded.gov.md/wp-content/uploads/2023/11/STD_RO.pdf

- Supported women’s entrepreneurship, access to markets, and business development activities**
- Introduced or strengthened social protection programmes for women and girls** (e.g. cash transfers for women with children, public works/employment guarantee schemes for women of working-age, pensions for older women)
- Introduced/strengthened low-cost legal services for women living in poverty
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

- Introducerea sau consolidarea programelor de protecție socială pentru femei și fete** (de exemplu, transferuri în numerar pentru femeile cu copii, scheme de garantare a lucrărilor publice/angajării forței de muncă pentru femeile de vârstă activă, pensii pentru femeile în vârstă)

În scopul implementării Programului Național pentru Protecția Copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, care prevede și unele măsuri specifice de reducere a sărăciei în rândul copiilor, în anul 2023 în vederea consolidării sistemului de protecție a copilului, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) a semnat un Memorandum de înțelegere cu Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) *cu privire la acordarea asistenței tehnice pentru consolidarea sistemului de protecție a copilului, inclusiv a serviciilor sociale* în scopul consolidării sistemului de protecție a copilului.

Astfel, conform memorandumului vizat și al Planului de acțiuni bilateral (RWP) a fost prevăzută alocarea surselor financiare pentru unele măsuri de asistență socială stabilite de MMPS, finanțate din surse UNICEF, care urmau să fie implementate de autoritățile administrației publice locale și vizau:

- acordarea ajutoarelor bănești din cadrul serviciului social Sprijin pentru familiile cu copii;
- angajarea asistenților personali pentru copii cu dizabilități, inclusiv refugiați (AP);
- acordarea unui suport financiar pentru asistenții parentali profesioniști, părinții-educatori și copiii plasați în serviciile de asistență parentală profesionistă (APP) și casă de copii de tip familial (CCTF);
- dezvoltarea serviciilor noi de asistență parentală profesionistă (APP);
- acordarea sporurilor pentru unele categorii de personal din domeniul asistenței sociale.

Prin prisma Memorandumului de Înțelegere menționat *supra* și nemijlocit al Planului de acțiuni bilateral, accentuăm alocarea a peste 230 mln lei în anul 2023 și putem detalia următoarele rezultate:

„Asigurarea durabilității serviciului social „Sprijin pentru familiile cu copii”

În conformitate cu prevederile *Hotărârii Guvernului nr. 889/2013 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii și Hotărârii Guvernului nr. 780/2014 cu privire la aprobarea Standardelor minime de calitate privind Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii*, autoritățile administrației publice locale au asigurat acordarea ajutorului bănesc din cadrul serviciului social „Sprijin pentru familiile cu copii” pentru fiecare copil din familie, inclusiv pentru copiii refugiați, printr-o plată unică sau plată lunară, în conformitate cu necesitățile identificate în

cadrul evaluării complexe și în planul individual de asistență, prezentat de managerul de caz, în limita mijloacelor financiare alocate pentru fiecare unitate administrativ-teritorială în parte.

„Sprijin financiar pentru serviciile sociale: asistență parentală profesionistă (APP) și casă de copii de tip familial (CCTF), prin acordarea unui supliment financiar lunar în vederea ajustării indemnizației lunare la nivelul minimului de existență”

Conform procedurilor stabilite, în baza actului administrativ emis de conducătorul structurii teritoriale de asistență socială a fost stabilit dreptul și acordat suplimentul financiar lunar pentru copiii plasați în APP și CCTF în mărime de 1025 lei (per copil și 1332 lei per copil cu dizabilitate (diferența față de cuantumul indemnizației lunare acordate, raportată la indicatorul mediu al minimului de existență calculat) în limita mijloacelor financiare stabilite fiecărei unități administrativ-teritoriale, în rezultat beneficiind pe parcursul celor cinci tranșe de implementare, etapizat 1 009 copii, dintre care circa 13,5% copii cu dizabilități.

Totodată, menționăm că a fost majorată indemnizația zilnică (*Hotărârea Guvernului nr. 149/2023*) pentru copii plasați în serviciile de asistență parentală profesionistă, casă de copii de tip familial, tutelă/curatelă, casă comunitară pentru copii în situație de risc și centrul de plasament pentru copii separați de părinți. Majorările au fost calculate în raport cu indicele prețurilor de consum pentru anul precedent (2022) care a constituit 128,74 %. Astfel, miorările au constituit:

- în zilele obișnuite de la 15 lei la 20 lei;
- în ziua de naștere a copilului de la 129 lei la 167 lei;
- în zilele de sărbătoare de la 92 lei la 119 lei.

De asemenea, important de menționat că pentru anul 2024 indemnizația unică la nașterea copilului a fost majorată (practic dublu) și constituie 20000 lei, cadrul normativ fiind modificat în acest sens (*Hotărârea Guvernului nr. 1478/2002 cu privire la indemnizațiile adresate familiilor cu copii*).

11. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a îmbunătăți accesul femeilor și fetelor la protecție socială?

- Introduced or strengthened cash transfers for families with children that prioritize women as recipients (e.g. child benefits, family allowances, conditional or unconditional cash transfers)**
- Introduced or strengthened social protection for women of working age (e.g. unemployment benefits, public works programmes, social assistance)
- Introduced or strengthened social protection for older women (e.g. expansion of social pensions, moratoriums, inflation adjustment, introduction of pension credits for caregivers)**
- Extended social protection to women in informal employment (e.g. subsidies for participation in contributory schemes; inclusion in non-contributory schemes)
- Improved access to social protection for other groups of marginalized women (please refer to groups listed under Q3)
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

- Introducerea sau consolidarea transferurilor de numerar pentru familiile cu copii care acordă prioritate femeilor ca beneficiari** (de exemplu, alocații pentru copii, alocații familiale, transferuri în numerar condiționate sau necondiționate)

Ministerul Muncii și Protecției Sociale a elaborat o serie de politici pentru susținerea familiilor în dificultate. Măsurile de asistență socială se realizează prin programe și acțiuni personalizate, preventive sau curente, organizate și garantate de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și de alte organe sau organizații ale societății civile.

Concomitent, întru susținerea familiilor în dificultate au fost elaborate o serie de politici care sunt implementate prin intermediul autorităților publice locale. Măsurile de asistență socială se realizează prin programe și acțiuni personalizate, preventive sau curente, organizate și garantate de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și de alte organe sau organizații ale societății civile.

Aducem la cunoștință actele normative ce țin de politici pentru susținerea familiilor cu copii și copiii, care au fost aprobate în ultimii doi ani:

✓ Legea nr. 370/2023 privind drepturile copilului

(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140710&lang=ro)

✓ Hotărârea Guvernului nr. 347/2022 cu privire la aprobarea Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia

(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131899&lang=ro)

✓ Hotărârea Guvernului nr. 81/2023 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la instituirea custodiei și asigurarea organizării și funcționării Serviciului de tutelă/curatelă

(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136348&lang=ro)

✓ Hotărârea Guvernului nr. 48/2023 privind aprobarea Standardelor minime de calitate pentru Serviciul social Centrul de zi pentru îngrijirea copiilor cu vârsta de 4 luni–3 ani

(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135594&lang=ro)

✓ Hotărârea Guvernului nr. 519/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru copii și a Standardelor minime de calitate

(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132993&lang=ro)

✓ Hotărârea Guvernului nr. 446/2022 cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional în domeniul protecției copilului

(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132016&lang=ro)

Începând cu 1 septembrie 2022, sunt aplicabile opțiuni noi de acordare a dreptului la indemnizația lunară pentru creșterea copilului, și anume:

- de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 1 an a acestuia, în cuantum de 90% din venit pentru primele 12 luni;

- de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 2 ani a acestuia, în cuantum de 60% din venit pentru primele 12 luni și în cuantum de 30% din venit pentru următoarele 12 luni;

- de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 3 ani a acestuia, în cuantum de 30% din venit.

Totodată, începând din 1 septembrie 2022, perioada în care tații pot solicita concediul paternal a fost extinsă de la 56 zile la 12 luni de la nașterea copilului.

Începând cu 1 martie 2023, pentru perioada concediului de maternitate care se suprapune cu perioada în care femeia a realizat un venit asigurat, indemnizația de maternitate se plătește.

Începând cu 1 ianuarie 2024 indemnizația lunară pentru creșterea copilului până la 3 ani se stabilește unuia dintre părinții asigurați fără condiția aflării în concediu pentru îngrijire a copilului.

Totodată, indemnizația de maternitate se calculează din venitul asigurat al unuia dintre soți, care determină un cuantum mai mare al indemnizației de maternitate.

- **Introducerea sau consolidarea protecției sociale pentru femeile în etate (de exemplu, extinderea pensiilor sociale, moratorie, ajustarea inflației, introducerea creditelor de pensie pentru îngrijitorii)**

În sistemul actual de asigurări sociale, mărimea pensiei depinde de perioada totală de activitate a persoanei (stagiul de cotizare) și salariul din care au fost achitate contribuții de asigurări sociale, indiferent de mediul de reședință (urban sau rural), de funcția deținută, caracterul muncii, importanța domeniului de activitate și alte criterii.

Reactualizarea periodică a mărimii pensiilor de asigurări sociale de stat are loc prin indexare. Indexarea este specifică prin caracterul său anual, permanent și obligatoriu.

Astfel, la 1 aprilie 2023, pensiile și unele prestații sociale de stat au fost indexate cu coeficientul indexării 15%, având în vedere creșterea procentuală a veniturilor proprii ale bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2022 față de anul 2021.

Totodată, persoanele care și-au stabilit dreptul la pensie și au realizat un stagiul de cotizare după realizarea dreptului pot solicita reexaminarea pensiei.

În conformitate cu prevederile legislației în vigoare, au dreptul la reexaminarea pensiei pentru limită de vârstă, persoanele care au activat după stabilirea pensiei, eșalonat, conform unui grafic stabilit, în dependență de anul stabilirii pensiei și stagiul de cotizare realizat.

De asemenea, veți fi întrebat despre inovațiile de protecție socială sensibile la gen în timpul pandemiei de COVID-19, cu următoarele opțiuni din care să alegeți:

- There was no significant social protection response to the COVID-19 pandemic.
- **The social protection response to the pandemic was significant but did not spur any gender-responsive innovations.**
- The social protection response to the pandemic spurred gender-responsive innovations, but measures were mainly short-term.
- The pandemic spurred gender-responsive innovations as well as longer-term transformations of social protection to strengthen women's income security.

Exemple practice

- **Răspunsul de protecție socială la pandemie a fost semnificativ, dar nu a stimulat inovații sensibile la gen.**

Începând cu anul 2020, a fost instituită indemnizația acordată urmașilor personalului medical decedat, ca urmare a desfășurării activității medicale în lupta cu Covid-19, femeile constituind majoritatea. De dreptul la indemnizație beneficiază: soțul supraviețuitor, pentru o perioadă de 5 ani de la data decesului întreținătorului, copiilor până la vârsta de 18 ani sau, dacă își continuă studiile în instituții de învățământ de zi (secundar, mediu de specialitate și superior), până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 23 de ani. Iar în cazul în care nu există urmași din categoria celor menționați supra, indemnizația se acordă unuia dintre părinți.

Baza de calcul a indemnizației o constituie venitul mediu lunar realizat și declarat în ultimele 12 luni calendaristice premergătoare lunii decesului. Quantumul indemnizației pentru soțul supraviețuitor se calculează în mărime de 50% din baza de calcul, iar în cazul copiilor se calculează în mărime de 75% din baza de calcul pentru fiecare urmaș.

12. În ultimii cinci ani, ce măsuri a întreprins țara dumneavoastră pentru a îmbunătăți rezultatele în materie de sănătate pentru femei și fete?

- Promoted women's access to health services through expansion of universal health coverage or public health services
- Expanded specific health services for women and girls, including sexual and reproductive health services, maternal health and HIV services**
- Promoted male involvement in sexual and reproductive health, including contraceptive uptake and responsible sexual behaviour
- Taken measures to support women's mental health, including access to specialized services and counselling
- Developed gender-sensitive approaches to the prevention and treatment of chronic and non-communicable diseases** (e.g. cardiovascular disease, cancer, chronic respiratory disease, and diabetes)
- Undertaken gender-specific public awareness/health promotion campaigns**
- Provided gender-responsiveness training for health service providers
- Strengthened comprehensive sexuality education in schools or through community programmes**
- Taken action to expand access to health services for marginalized groups of women and girls (see list in Part Two: Priorities, achievements, challenges, and setbacks)
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

- Servicii de sănătate specifice extinse pentru femei și fete, inclusiv servicii de sănătate sexuală și reproductivă, servicii de sănătate maternă și HIV**

În perioada de raportare, Republica Moldova a realizat mai multe acțiuni pentru a îmbunătăți rezultatele în domeniul sănătății pentru femeile și fetele din țară. În Republica Moldova accesul la servicii de sănătate a reproducerii sunt garantate în cadrul asigurării obligatorii de asistență medicală. Pentru asigurarea accesului adolescenților și tinerilor, inclusiv fetelor la servicii de sănătate reproductivă și planificare a familiei este organizată rețeaua de Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor (CSPT/YK). Pe parcursul anul 2022 în cadrul rețelei CSPT/YK, 234.784 de tineri au beneficiat de consultații medicale și psihologice, dintre care 57.579 de beneficiari din mediu rural. 71% din numărul total al beneficiarilor au fost adolescenți și tineri cu vârsta de 10-24 de ani, și 64% - fete și femei.

În cadrul Programului național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și infecțiilor cu transmitere sexuală (PN), în 2022-2025, sunt incluse acțiuni specifice pentru prevenire, testare și tratamentul infecției HIV, inclusiv fetelor și femeilor cu risc sporit de infectare. Acest Program Național a fost supus expertizei conformității egalității gender. Accesul la servicii de prevenire a infecției cu HIV printre fete și femei este de rând cu bărbații. Una din cele 3 grupuri cu risc sporit de infectare constituie persoanele care consumă droguri intravenos, iar în anul 2022 au beneficiat de servicii de prevenire HIV 3464 de femei, ceea ce constituie 20,1% din numărul total de beneficiari. O altă grupă de risc de infectare cu HIV constituie lucrătoarele sexului, și care în anul 2023 au beneficiat de servicii de prevenire HIV 8464 femei, ceea ce constituie 100% din numărul total de beneficiari. Serviciile de prevenire HIV sunt integrate treptat în finanțarea serviciilor de stat, pe parcursul anului 2023 au fost finanțate 5,9%, ceea ce constituie 500 de lucrătoare ale sexului din 8464 de persoane care au beneficiat de servicii de prevenire HIV. În conformitate cu Protocolul Clinic Național nr. 313 din anul 2023 Profilaxia PreExpunere la infecția HIV, la solicitare, femeile din grupul Lucrătoarele sexului pot beneficia de PREP, de rând cu bărbații. Femeile și fetele sunt consiliate și la necesitate sunt referite către centrele prietenoase tinerilor sau cabinetele de planificare a familiei pentru oferirea gratuită a contracepției. În cadrul programului, a fost introdus pachetul atractiv de servicii de diagnostic și tratament, gratuit, pentru 4 infecții cu transmitere sexuală. Toate lucrătoarele sexului beneficiare a proiectele de prevenire au acces gratuit la testarea infecției sifilis, HIV, HVC, HVB. A fost asigurat accesului universal la testarea HIV și infecții cu transmitere sexuală pentru femeile însărcinate. Toate femeile infectate cu HIV beneficiază de servicii medicale gratuite de diagnostic și tratament.

- **S-au dezvoltat abordări sensibile la gen pentru prevenirea și tratamentul bolilor cronice și netransmisibile** (de exemplu, boli cardiovasculare, cancer, boli respiratorii cronice și diabet zaharat)

În Republica Moldova, serviciile de depistare a cancerului sunt prestate de către instituțiile de asistență medicală primară, în temeiul Legii nr. 1585/1998 privind asigurarea obligatorie de asistență medicală. Totodată, Programul Național de Control al Cancerului pentru anii 2016-2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1291/2016, elaborat în conformitate cu prevederile ghidurilor europene privind controlul cancerului, urmărește reducerea poverii cancerului asupra societății. Pentru fortificarea serviciilor de prevenire a cancerului de col uterin în Republica Moldova și creșterea accesului la serviciile de colposcopie a fost creată rețeaua națională de colposcopie, formată din 12 cabinete de colposcopie din cadrul instituțiilor medico-sanitare, care au fost dotate cu echipament în sumă de 635.000 USD. Totodată, a fost realizată formarea a 115 angajați din personalul medical al oficiilor colposcopice, prin intermediul consultațiilor metodologice online, și a 143 de angajați din personalul medical, prin intermediul consultațiilor metodologice efectuate la locul de muncă. Menționăm organizarea campaniei naționale de comunicare "Păstrează sănătatea! Fă testul citologic!" având ca scop informarea fetelor și femeilor, dar și familiile lor, despre măsurile de prevenire a cancerului de col uterin.

În 2022 a fost lansat de autoritățile municipale Programul municipal de screening prin mamografie al cancerului mamar pentru anii 2022 – 2025, care își propune crearea de cabinete de mamografie în cadrul celor 5 Asociații Medicale Teritoriale municipale pentru efectuarea screening-ului și depistarea precoce a cancerului mamar, inclusiv prin dotarea cu mamografe performante și informarea populației despre disponibilitatea acestor servicii. Serviciile pentru profilaxia și depistarea precoce a cancerului glandei mamare se acordă la nivelul asistenței medicale primare și sunt axate pe consilierea și managementul factorilor de risc, școlarizarea femeilor cu autoexaminarea glandelor mamare de la orice vârstă, examinarea clinică și ultrasonografică a persoanelor de la vârsta de 18 ani, la depistarea patologiei localizate în glandelor mamare, se efectuează mamografia (după 35 de ani). Tot în anul 2022 au fost organizate servicii de screening mamar în raioane, fiind examinate 5302 femei, dintre care 402 au fost readresate la medicul mamolog cu suspiciuni de maladii precanceroase și cancerogene.

- **Au fost întreprinse campanii de conștientizare/promovare a sănătății sensibile la gen**

În perioada de raportare, atenție sporită a fost acordată informării populației în domeniul sănătății prin multiple campanii de conștientizare/promovare a sănătății. Tradiționale au devenit campanii naționale/ acțiuni dedicate prevenirii cancerului mamar, de promovare a modului sănătos de viață, fiind marcate Ziua Mondială de Combatere HIV/SIDA, Ziua mondială a diabetului, Ziua Mondială de prevenire a Accidentului Vascular Cerebral, Ziua mondială a Obezității etc. Aspectele de gen se regăsesc în materiale informative, mesaje prin rețele de socializare, mass-media, în cadrul activităților informativ-educative cu diferite grupuri a populației.

Conform evidențelor raportului de monitorizare media transmis de ONG Youth Media Center, numai în 2022, prin intermediul canalelor de socializare, 107.052 de femei și bărbați au fost informați despre importanța planificării familiei și metodele moderne de contracepție. În acest scop, cu suportul UNFPA în Moldova ș.a. parteneri, au fost produse materialele video și distribuite pe larg prin intermediul canalelor de social media. Au fost organizate numeroase live-uri și filme informațional-educative dedicate prevenirii avortului clandestin și eventualelor complicații, plasate pe pagina de youtube al CIDS. Materiale de informare a comunității privind serviciile

disponibile de avort sigur, inclusiv unde pot fi accesate în timpul situațiilor de urgență, sunt plasate pe paginile web ale CIDSR www.cidsr.md și www.avort.md.

În 2023, în efortul de a spori rata de imunizare în rândul populației, Ministerul Sănătății în colaborare cu UNICEF Moldova, Agenția Națională pentru Sănătate Publică și Centrul pentru Strategii și Politici de Sănătate au lansat campania de informare și mobilizare comunitară, având drept motto „Ajută-mă să lupt cu infecțiile”.

Acțiunile respective, de rând cu altele, au contribuit la creșterea nivelului de informare a femeilor și fetelor, bărbaților și băieților referitor la drepturile și serviciile în raport cu sănătatea. Totodată, activitățile de informare și comunicare urmează a fi extinse, cu accent pe necesitățile de gen și incluziune a diferitor grupuri a populației.

13. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a îmbunătăți rezultatele educaționale și abilitățile pentru femei și fete, inclusiv în sectoarele în care acestea sunt subreprezentate?

- Taken measures to increase girls' access to, retention in and completion of primary and secondary education
- Taken measures to increase girls' access to, retention in and completion of technical and vocational education and training (TVET) and skills development programmes**
- Addressed barriers to successful school-to-work transitions for women and girls
- Strengthened educational curricula to increase gender-responsiveness and eliminate bias, at all levels of education**
- Provided gender equality and human rights training for teachers and other education professionals**
- Promoted safe, harassment-free and inclusive educational environments for women and girls**
- Increased access to skills and training in new and emerging fields, especially STEM (science, technology, engineering and math) and digital fluency and literacy**
- Ensured access to safe water and sanitation services and facilitated menstrual hygiene management especially in schools and other education/training settings
- Strengthened measures to prevent adolescent pregnancies and to enable adolescent girls to continue their education in the case of pregnancy and/or motherhood
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

- A promovat medii educaționale sigure, fără hărțuire și incluzive pentru femei și fete**

În Republica Moldova cadrul normativ juridic care reglementează domeniul educației este asigurat de către *Codul Educației nr. 152/2014*, care menționează ”promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale”, promovarea învățării pe tot parcursul vieții, facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei, ca fiind misiuni ale educației.

Prin Legea nr. 36/2022 pentru modificarea Codului educației al Republicii Moldova nr. 152/2014 s-a modificat art. 3, 7 și 136 și a fost introdusă noțiunea de bullying – formă de agresivitate care se manifestă în mod intenționat, repetat și prin dezechilibru de putere în relațiile dintre copii, elevi/eleve sau studenți/studente și care se referă la acele comportamente printre care un copil, elev/elevă, un student/studentă ori un grup rănește, dăunează, provoacă suferință, neputință sau aduce prejudicii demnității umane. În anul 2022, Ministerul Educației și Cercetării a elaborat și aprobat Metodologia cu privire la prevenirea și combaterea bullying-ului prin Ordinul nr. 1024/2022 al Ministrului educației și cercetării.

Strategia „Educația 2030” prevede printre priorități - Asigurarea unui mediu sănătos și sigur – Mediul educațional sigur, formativ, incluziv, rezistent la provocările sociale, politice, economice,

pandemice reprezintă condiția determinantă de formare a personalității umane³⁹. Sistemul de educație recunoscut ca factor determinant în formarea unei societăți pașnice și sigure prin: educarea antiviolență la toate nivelurile sistemului de învățământ; formarea competențelor de reziliență pe parcursul școlarizării; reducerea violenței (bullying-ului) în învățământ.

Ministerul Educației și Cercetării este parte componentă a mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului (Hotărârea Guvernului nr. 270/2014). În conformitate cu această hotărâre, autoritățile și instituțiile cu competențe în protecția drepturilor copilului, de la toate nivelurile, au obligația să coopereze în vederea prevenirii tuturor formelor de violență față de copii și să reacționeze prompt la orice semn suspect de violență față de copil. Rapoartele generalizate privind cazurile suspecte de abuz sunt plasate pe pagina web oficială a ministerului <https://mec.gov.md/ro/content/prevenirea-si-combaterea-violentei-0>

În contextul documentelor menționate și pe fundalul creșterii cazurilor de bullying, în toate instituțiile de învățământ general și în majoritatea scolilor profesional-tehnice au fost organizate diverse activități de informare a elevilor cu referire la fenomenul bullying, VBG, sistemul de raportare a acestor cazuri, serviciile de suport. Cu suportul partenerilor de dezvoltare (UNFPA, UN Women, OSCE, Suedia, ADA, SDC ș.a.) au fost organizate instruirii pentru cadrele didactice și managerii instituțiilor în vederea prevenirii, raportării, referirii acestor cazuri.

Anual au loc activități de formare continuă pentru cadrele manageriale și didactice. Pe parcursul anilor 2020-2023 au avut loc sesiuni de formare pentru prevenirea și combaterea violenței față de fete și a violenței domestice la care au participat elevi/eleve, părinți, psihologi, cadre didactice și manageriale. Drept exemplu pozitiv poate servi practica Universității de Stat din Moldova și a Ministerului Educației și Cercetării de includere în programul de formare profesională continuă a cadrelor didactice a modulului ”Violența în școală”, unde sunt abordate subiecte de securitate în raport cu VBG, bullying, hărțuire sexuală (2023).

Drept rezultat, au fost îmbunătățite competențele cadrelor didactice și a managerilor mai multor instituții de management a cazurilor de bullying și a altor forme de violență, având drept finalitate crearea mediului educațional sigur pentru fete și băieți. La fel, infrastructura mai multor instituții de învățământ a fost ajustată la necesităților copiilor/ elevilor/ studenților (fetelor, băieților, persoanelor cu nevoi speciale), oferind mediu educațional sigur, nonviolent și incluziv.

Totodată, reiterăm existența lacunelor la acest capitol precum: persistența stereotipurilor patriarhale care generează masculinitatea toxică, reticiența la nivel de societate vizavi de hărțuirea sexuală, implicarea scăzută a părinților în soluționarea acestor cazuri etc. Respectiv, practicile pozitive urmează a fi extinse, iar mecanismele interne de prevenire și management fortificate.

□ **S-au luat măsuri pentru a crește accesul fetelor la, menținerea și finalizarea programelor de educație și formare tehnică și vocațională și de dezvoltare a competențelor**

În Republica Moldova, în instituțiile de învățământ profesional tehnic ponderea fetelor constituie peste 45% din numărul total al elevilor în perioada de raportare. Fetele predomină în învățământul profesional tehnic postsecundar, iar băieții – în cel profesional tehnic secundar. De asemenea, prezintă interes distribuția acestora pe domenii: fetele se regăsesc preponderent în meserii din sfera serviciilor și îngrijirii, iar băieții – în domeniile tehnice. Fetele optează mai mult pentru învățământul superior.⁴⁰

³⁹ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-900-mec-2022_1.pdf

⁴⁰ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-900-mec-2022_1.pdf p.20

În vederea majorării atractivității învățământul profesional tehnic pentru fete și băieți, în mai multe școli la treapta gimnazială se realizează activități de ghidare în carieră. Totodată, la nivel de sistem, cu suportul partenerilor de dezvoltare, au fost realizate multiple programe.

Drept exemplu pozitiv, menționăm proiectul „Dezvoltarea abilităților de viață și a comportamentelor sănatoase în rândul elevilor din învățământul profesional tehnic (ÎPT) pentru o mai bună pregătire de angajare în câmpul muncii” realizat de UNFPA și Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA) în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării. Rețeaua tinerilor de la egal la egal în cele 12 instituții de învățământ profesional-tehnic contribuie la diseminarea mesajelor de încurajare să viziteze Youth Clinics pentru a beneficia de informații și servicii gratuite de sănătate sexuală și reproductivă și Centrele de Tineret pentru a dezvolta abilități interpersonale prin implicare comunitară.⁴¹

Drept rezultat, a fost constatată creșterea nivelului de cunoaștere și conștientizare privind folosirea metodelor moderne de contracepție, prevenirea sarcinii în adolescență, prevenirea și raportarea violenței / hărțuirii și abuzului sexual și a altor riscuri de comportament, precum și cu privire la serviciile de sprijin existente pentru tineri și importanța abilităților de viață pentru pregătirea lor la locul de muncă.

Alt exemplu pozitiv sunt Laboratoarele EDUTech, spații de învățare care oferă activități de educație non-formală și formală, activități recreative precum muzică, desen, jocuri sportive, competiții de șah, lecții de română, engleză și STEM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Matematică), precum și suport pentru studenții care se conectează la platformele Ministerului Educației din Ucraina dezvoltate pentru copiii care învață de la distanță din cauza războiului. La nivel național au fost create 81 de laboratoare EDUTech, înființate de UNICEF și Ministerul Educației și Cercetării. Laboratoarele EDUTech sunt echipate cu echipamente IT moderne, iar profesorii sunt instruiți în protecția copilului, educație incluzivă și prevenirea violenței bazate pe gen, cum să ofere primul ajutor psihosocial, să raporteze cazuri de abuz și neglijare a copiilor, beneficiind de formare în IT și învățare digitală inovatoare.

Toate acestea crează mediul educațional prietenos pentru fete și băieți de a rămâne în sistem și a se dezvolta în plan personal și profesional.

□ **Acces sporit la competențe și formare în domenii noi și emergente, în special STEM (știință, tehnologie, inginerie și matematică) și fluentă și alfabetizare digitală**

În perioada de raportare, UN Women în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Economiei, alături de organizații internaționale, sectorul de afaceri și societatea civilă continue să susțină promovarea alfabetizării digitale a femeilor și fetelor, în special a celor din grupurile defavorizate prin capacitatea fetelor din Moldova cu abilități și instrumente în domeniile STEM (știință, tehnologie, inginerie, matematică) și a le încuraja să opteze în viitor pentru o carieră în aceste domenii.

Programele precum Girls Go IT, Aleg Cariera în IT, Women in Science au contribuit la creșterea cu 15% a înrolării fetelor la facultatea de Informatică. Pentru a facilita accesul tinerelor

⁴¹ <https://moldova.unfpa.org/ro/news/elevii-din-%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntul-profesional-tehnic-vor-deprinde-abilit%C4%83%C8%9Bi-de-via%C8%9B%C4%83-prin-intermediul-0>

în domeniile STEM, în Programul Național privind Ocuparea Forței de Muncă pentru anii 2022-2026 au fost integrate următoarele acțiuni:

- a. Încurajarea și promovarea egalității de gen în sectoarele și profesiile „masculinizate”, cu predilecție în domeniile tehnic, ecologie și inovație;
- b. Ghidarea tinerelor și tinerilor în cariera profesională prin prisma dimensiunii de gen;
- c. Campanii de informare privind avantajele carierei profesionale în domeniile feminizate și masculinizate.

Subiectul se regăsește în FOAIA DE PARCURS PENTRU ABILITAREA ECONOMICĂ A FEMEILOR (versiunea 2.0 actualizată_12/22).

14. Ce măsuri a întreprins țara dvs. pentru a se asigura că redresarea economică în urma pandemiei de COVID-19 reduce decalajele de gen în ceea ce privește sărăcia, ocuparea forței de muncă, protecția socială, educația și/sau sănătatea pe care pandemia le-a exacerbă?

În contextul pandemiei COVID-19, Republica Moldova a trecut printr-o perioadă de carantinare, impunând măsuri restrictive care au generat închiderea afacerilor, instituțiilor publice și a școlilor, precum și anularea zborurilor. Au fost impuse restricții și măsuri preventive obligatorii, iar cetățenii au învățat cum să se adapteze unei normalități noi.

Totodată, pandemia COVID-19 este mult mai mult decât o simplă criză de sănătate: a afectat viața fiecărui cetățean, a întregii țări și aproape fiecare aspect al vieții sale sociale și economice. Impactul pandemiei COVID-19 a fost semnificativ, estimat la 3,4% din PIB în 2020.⁴² Scăderea PIB din 2020 (-7,3%) s-a datorat pandemiei COVID-19, dar a fost urmată de o revenire semnificativă în 2021 (14,8%). Guvernul Republicii Moldova a implementat multiple inițiative și strategii de atingere a acestui obiectiv.⁴³

Pentru a oferi sprijin imediat și pe termen lung Republicii Moldova pentru răspunsul și redresarea socioeconomică COVID-19, ONU Moldova în colaborare cu Guvernul Republicii Moldova au întocmit [Planul de răspuns și redresare COVID-19](#) (2020) pe baza evaluărilor efectuate ale impactului. Planul era destinat să reducă vulnerabilitatea țării la pandemie, permițând un proces de recuperare transparent și eficient, cu respectarea drepturilor omului, integrarea dimensiunii de gen. Cadrul de răspuns socioeconomic constă din cinci piloni strategici în vederea protejării necesităților și drepturilor persoanelor care trăiesc sub efectele pandemiei, cu accent în special pe grupurile și persoanele cele mai vulnerabile și marginalizate, și persoanele care riscă să fie lăsate în urmă: Prioritate Sănătății, Protejare a persoanelor, Răspuns și redresare economică, Răspuns macroeconomic și colaborare multilaterală, Coeziune socială și rezistență comunitară. Planul de răspuns și redresare socioeconomică a fost axat pe sprijinirea Guvernului Republicii Moldova pentru a aborda inclusiv urgența în sănătate, impactul social și economic al pandemiei și a contribui la principiul de a nu lăsa pe nimeni în urmă (LNOB). Bugetul total al Planului este de 106 milioane de dolari SUA, dintre care 12 milioane dolari SUA au fost deja identificate cu sportul a 18 donatori. Planul conține 99 de proiecte și acțiuni prin intermediul a peste 40 de parteneriate.⁴⁴

REZULTATE

⁴² https://moldova.un.org/sites/default/files/2023-09/raport_de_progres_odd_2023_vf_15_09_2023_final.pdf p.43

⁴³ Ibidem, p. 116

⁴⁴ <https://moldova.md/ro/content/onu-moldova-si-guvernul-republicii-moldova-au-elaborat-un-plan-actualizat-de-raspuns-si>

Totodată, în 2022, din cauza crizelor suprapuse – seceta, criza energetică, perturbările rutelor comerciale și creșterea costului vieții – economia s-a contractat, PIB-ul scăzând cu 5,9%. Acest lucru, combinat cu perturbările generate de conflictul armat din Ucraina, a relevat vulnerabilitatea țării la șocurile externe. Mai mult, ponderea considerabilă a agriculturii în economia țării, un sector puternic dependent de condițiile meteorologice nefavorabile, migrarea în continuare masivă a forței de muncă, dependența de veniturile din remitențe, adaugă alte straturi de vulnerabilitate.

Prevalența ridicată a economiei informale și a evaziunii fiscale afectează negativ atât veniturile publice, cât și redistribuirea valorii generate în economie. Acest lucru poate avea, de asemenea, un impact negativ asupra investițiilor în infrastructură și în servicii publice, afectând astfel calitatea vieții pentru majoritatea populației.

Rata anuală de creștere a PIB pe o persoană ocupată a variat semnificativ în perioada 2015-2022, cu scăderi în 2020 și 2022 cauzate de pandemia de COVID-19, seceta, criza energetică, impactul războiului din Ucraina asupra comerțului internațional. Au fost realizate o serie de inițiative și reforme pentru a îmbunătăți acest indicator. Printre acestea, s-au actualizat două programe: Programul de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii și Programul de susținere a afacerilor cu potențial înalt de creștere și internaționalizare. De asemenea, au fost aprobate modificări la legile privind întreprinderile mici și mijlocii, combaterea practicilor comerciale neloiale și prevenirea pierderii și risipei alimentare. Trebuie menționat că aceste inițiative ar putea necesita timp pentru a avea un impact deplin asupra economiei și a productivității forței de muncă.⁴⁵

Pe fundalul problemelor identificate, Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” se concentrează pe creșterea veniturilor, cu un accent pe sustenabilitate, urmărește dezvoltarea oportunităților pentru inovații și antreprenoriat, care este o componentă esențială a creșterii economice.

Guvernul Republicii Moldova a aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.846/2022 Programul de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență și excepționale pentru anii 2022-2025. Scopul Programului este axat pe optimizarea interacțiunii și consolidarea capacităților autorităților administrației publice locale și centrale în domeniul gestionării situațiilor de urgență și excepționale, ceea ce va permite țării să răspundă mai bine nu doar la situații de urgență și excepționale, dar și la alte șocuri și stresuri, cum ar fi pandemia COVID-19, criza gazelor, conflictele regionale, criza refugiaților, situațiile de urgență și excepționale naturale/tehnogene cu efecte transfrontaliere etc. De asemenea, dezvoltarea capacităților de prevenire, pregătire și răspuns ale sistemului de protecție civilă al Republicii Moldova le va asigura cetățenilor prestarea unor servicii de stat de calitate, ceea ce va contribui la reducerea numărului de victime și a pagubelor cauzate de situațiile de urgență/excepționale.

Libertatea de violență, stigmatizare și stereotipuri

Critical areas of concern:

- D. Violence against women
- I. Human rights of women
- J. Women and the media
- L. The girl child

⁴⁵ https://moldova.un.org/sites/default/files/2023-09/raport_de_progres_odd_2023_vf_15_09_2023_final.pdf, p.117

15. În ultimii cinci ani, ce forme de violență în bază de gen și în ce contexte sau setări specifice au constituit prioritate pentru acțiune în țara dumneavoastră?

- Intimate partner violence**, including sexual violence and marital rape
- Domestic violence committed by other family or household members**
- Sexual harassment and violence in public places, educational settings and workplaces**
- Violence against women and girls facilitated by technology (e.g. online sexual harassment, online stalking, non-consensual sharing of intimate images)**
- Femicide/Feminicide/gender-related killings of women and girls**
- Gender-based violence against women in politics, including women's human rights defenders
- Gender-based violence in the media
- Gender-based violence in conflict-affected settings
- Child, early and forced marriages
- Female genital mutilation
- Trafficking in women and girls
- Other forms of violence or harmful practices (please specify)
- None of the above

Exemple concrete

În perioada de raportare, conform documentelor de politici naționale și instituționale, Statul a acordat prioritate următoarelor forme de violență bazate pe gen: Violența în familie, Violența față de femei, Violența sexuală și protecția și asistența victimelor violenței sexuale, violența domestică și hărțuirea sexuală, Traficul de copii și fete.

Prioritățile au fost determinate în baza rezultatelor studiilor și analizelor realizate în domeniu.

Conform studiului OSCE, în Republica Moldova circa 73% de femei au fost supuse cel puțin unei forme de violență din partea partenerului intim la un moment dat în viață. Violența psihologică constituie cea mai răspândită formă de violență - 71%, fiind urmată de cea fizică - 33%,⁴⁶ ceea ce este mult peste media UE. Studiul OSCE a constatat că în Republica Moldova violența în familie este un fenomen frecvent, iar impactul violenței poate fi grav și de lungă durată.

Conform statisticilor oficiale, în urma infracțiunilor de violență în familie înregistrate, în anul 2022, au suferit 698 persoane, 70,3% din victime au fost femei. Atât femeile cât și bărbații, victime ale violenței în familie, preponderent aveau vârsta de 35-64 ani. Totodată, ponderea băieților de 0-17 ani care au suferit în urma violenței în familie a fost dublă față de cea a fetelor, de aceeași vârstă – 16,4% față de 6,3%. Numărul victimelor omorului intenționat, în anul 2022, a constituit 114 persoane. În medie, la 100 mii locuitori au revenit 4,4 persoane victime ale omorului intenționat. În cele mai multe cazuri victime ale omorului intenționat sunt bărbații. La 100 mii bărbați au revenit în medie 6,7 victime bărbați ale omorului intenționat, comparativ cu 2,3 victime femei a omorului intenționat la 100 mii femei. În medie, în fiecare zi, sunt condamnate 23 persoane, din care circa 22 sunt bărbați. În funcție de vârsta persoanelor condamnate definitiv la detenție în anul 2022, cei mai mulți aveau vârsta de 30-39 ani. Astfel, aproape fiecare al treilea bărbat deținut (33,5%) și fiecare a treia femeie deținută (30,9%) avea vârsta de 30-39 ani.

Analogic situației din mediul obișnuit de viață, femeile și fetele se confruntă mai frecvent cu violența în mediul online. Limbajul sexist, hărțuirea, persecuția sunt printre mijloacele des folosite în privința femeilor și fetelor pe rețelele publice de comunicare.

⁴⁶ OSCE (2019), Studiul „Bunăstarea și siguranța femeilor în Republica Moldova”, Chișinău, p. 101. https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/425867_0.pdf

Reiterăm faptul că Legea organică Nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie stipulează următorii termeni: violență în familie, violență fizică, violență sexuală, violență psihologică, violență spirituală, violență economică.⁴⁷ Pe parcursul perioadei de raportare au fost efectuate ajustări la cadrul normativ național cu referire la: introducerea noțiunilor noi: ”violență împotriva femeilor”, ”victimă adult”, ”victimă copil”.

În 2023 a fost aprobat Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027, care se bazează pe înțelegerea violenței față de femei drept violență în bază de gen și înglobează toate formele de violență prevăzute de Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul). Programul este ancorat pe cei 4 piloni ai Convenției de la Istanbul: prevenirea; protecția și asistența victimelor; urmărirea în justiție și atragerea la răspundere a agresorilor și cooperarea multisectorială prin politici integrate și colectarea datelor.

Respectiv au fost structurate și acțiunile de intervenție.

Începând cu anul 2023 datele privind VF și violența sexuală în sectorul asistenței medicale sunt dezagregate după vârsta și sexul victimei, mediul de reședință, persoane cu nevoi speciale, raportul victimă – agresor.

Legea cu privire la publicitate nr.62/2022 în art.7 interzice publicitatea sexistă. Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018 în art.18 ”Egalitatea de gen” interzice utilizarea în serviciile media audiovizuale a limbajului sexist și a scenelor de violență și comportament degradant față de femei și bărbați. Consiliul Audiovizualului a elaborat Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, care prevede angajamente legate de evitarea discriminării pe criteriul de gen, vârstă, dizabilitate, religie, stare socială și orientare sexuală.

În vederea protejării femeilor și fetelor cu dizabilități împotriva abuzurilor și violenței în cadrul centrelor de plasament temporar pentru persoanele cu dizabilități sunt puse în aplicare Registrele de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor sau altor informații despre pretinse fapte de tortură, tratament inuman sau degradant. Fiecare Centru de plasament dispune de cutii poștale pentru depunere a plângerilor, sunt instalate telefoane accesibile tuturor și afișate numerele de contact ale organelor de drept și organizațiilor de apărare a drepturilor omului. Agenția Națională de Asistență Socială efectuează vizite periodice de monitorizare în instituțiile de plasament din gestiune, fiind elaborate rapoarte de monitorizare, cu obiecții și propuneri de îmbunătățire a activității instituțiilor. În instituțiile medicale cu profil psihiatric este instituit Registrul de evidență a recepționării și transmiterii plângerilor a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. În toate secțiile, la locuri vizibile și ușor accesibile sunt instalate anunțuri privind posibilitatea adresării plângerilor și sugestiilor și au fost montate cutii poștale, de unde săptămânal se colectează toate sugestiile și plângerile parvenite, care, ulterior se analizează de către Comitetul de Bioetică.

Pentru prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen, testarea abordărilor inovative în răspunsul polițiștilor la examinarea cazurilor de violență în familie și violență față de femei, pilotarea activității echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală în 3 raioane, Ajustarea metodologiei de evaluare a riscurilor pentru victimele violenței în familie, Integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței în familie în documentele de politici sectoriale., precum și operaționalizarea Centrului de Justiție Familială, destinat oferirii accesului sporit la servicii de criză integrate pentru victimele violenței în familie și violenței sexuale, centrat pe traumă și necesitățile acestora. Dezvoltarea programelor de studii prin includerea tematicilor de studiere de către beneficiari în cadrul lecției desfășurate în instituțiile de învățământ.

⁴⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro

Totodată, prin Legea nr. 316/2022 au fost aduse modificări la art. 109 Cod penal și anume neadmiterea înlăturării răspunderii penale în rezultatul împăcării victimei cu infractorul în cazul infracțiunilor cu caracter sexual, cu excepția infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave, dacă acestea au fost săvârșite de către minori. Prin urmare, în condițiile art.109 din Codul penal, organele de urmărire penală se obligă să cerceteze posibila infracțiune în mod prioritar, în pofida retragerii declarațiilor sau a plângerii de către presupusa victimă. Prin legea menționată mai sus art. 60 din Codul de procedură penală a fost completat cu un nou alineat care enumeră drepturile specifice ale părții vătămate în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind violența în familie, privind traficul de persoane sau privind traficul de copii. În aceeași ordine de idei s-a stabilit la art.113 că confruntarea victimelor/părților vătămate cu bănuitul sau învinuitul se desfășoară cu acordul primelor în prezența avocatului și, după caz, cu participarea psihologului. În lipsa acordului victimei sau al părții vătămate, confruntarea poate avea loc în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, cu invocarea circumstanțelor importante pentru stabilirea adevărului, care nu pot fi soluționate în alt mod. Ordonanța de dispunere a confruntării poate fi atacată la judecătorul de instrucție.

În scopul asigurării executării efective a ordonanțelor de protecție prin monitorizarea electronică de către organele de probațiune a persoanelor care comit acte de violență în familie la etapa de aplicare de către instanța de judecată a măsurilor de protecție victimei prin Legea nr.85/2020 a fost instituit mecanismul de monitorizare electronică a agresorilor în familie. Noul instrument acordă și posibilitatea victimei, precum și membrilor familiei acesteia de a fi monitorizați electronic printr-un sistem electronic de supraveghere (de tipul unui telefon GSM de mici dimensiuni), doar dacă aceștia își exprimă acordul în formă scrisă. Urmare a unei analize a datelor statistice s-a constatat că pe parcursul anului 2020, rata de recidivă a agresorilor familiali a constituit $\approx 50\%$. În anul 2021, de la implementarea monitorizării electronice pentru agresorii familiali, rata de recidivă s-a diminuat la 19%. De asemenea, sunt puse în aplicare programe probaționale pentru agresorii familiali.

De asemenea, în scopul evidențierii fenomenului de femicid în Republica Moldova, prin analiza tuturor cazurilor de violență în familie, soldate cu deces sau vătămare gravă a integrității corporale a victimelor, relevarea lacunelor de sistem și consolidarea interacțiunii între autoritățile responsabile, pe platforma Ministerului Afacerilor Interne a fost instituit mecanismul interinstituțional de analiză și monitorizare a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor Pentru prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen, inclusiv violenței în familie în realizarea acțiunilor axate pe sensibilizarea publicului larg cu privire la fenomenul violenței în familie/față de femei, Includerea anuală a tematicii de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie în planurile sectoriale de dezvoltare profesională, Testarea abordărilor inovative în răspunsul polițiștilor la examinarea cazurilor de violență în familie și violență față de femei, Pilotarea activității echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală în 3 raioane, Ajustarea metodologiei de evaluare a riscurilor pentru victimele violenței în familie, Integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței în familie în documentele de politici sectoriale.

16. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a prioritizat țara dumneavoastră pentru a aborda violența în bază de gen?

- Introduced or strengthened violence against women laws, and their enforcement and implementation

- Introduced, updated or expanded national action plans on ending violence against women and girls**
- Introduced or strengthened measures to increase women's access to justice** (e.g. establishment of specialist courts, training for the judiciary and police, protection orders, redress and reparations, including for femicide cases)
- Introduced or strengthened services for survivors of violence** (e.g. shelters, help lines, dedicated health services, legal, justice service, counselling, housing, socioeconomic rehabilitation)
- Introduced or strengthened strategies and interventions to prevent violence against women and girls** (e.g. in the education sector, in the media, community mobilization, work with men and boys)
- Monitoring and evaluation of impact, including evidence generation and data collection
- Introduced or strengthened measures for improving the understanding of the extent, causes and consequences of violence against women among those responsible for implementing measures on ending violence against women and girls, including through the collection and use of data from different sources
- Other, please specify
- None of the above

Legile introduse sau consolidate privind violența împotriva femeilor, precum și aplicarea și implementarea acestora

Republica Moldova a ratificat Convenția de la Istanbul în octombrie 2021, care a intrat în vigoare în mai 2022. Pe parcursul perioadei de raportare au fost efectuate ajustări la cadrul normativ național precum: a fost inclusă monitorizarea electronică a agresorilor familiari la etapa de aplicare de către instanța de judecată a măsurilor de protecție a victimei (inclusiv posibilitatea victimei, precum și membrilor familiei acesteia de a fi monitorizați electronic printr-un sistem electronic de supraveghere de tipul unui telefon GSM cu acordul scris al acestora); a fost fortificat sistemul de asistență socială teritorială prin stabilirea unui serviciu responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie; a fost consolidată protecția victimei prin realizarea evaluării și managementului riscului de repetare/comitere a actelor de violență în familie de către profesioniștii din sectorul poliției, asistenței sociale și sănătății; a fost extins conceptul de asistență juridică de urgență garantată de stat prin acordarea 24/24 a asistenței juridice de urgență victimelor violenței domestice și infracțiunilor sexuale la faza depunerii plângerii, precum și asigurat dreptul la asistență juridică calificată indiferent de nivelul veniturilor pentru următoarele categorii: victimele infracțiunilor de tortură, ale tratamentului inuman și degradant, victimele traficului de ființe umane, victimele violenței în familie, victimele infracțiunilor privind viața sexuală, copiii victime ale infracțiunilor, persoanele cu dizabilități severe sau accentuate.

A fost îmbunătățit mecanismul de asigurare a drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie prin operarea de modificări/completări în legislația penală și civilă, atât cea materială, cât și procesuală în vederea transpunerii prevederilor Convenției de la Istanbul și Convenției de la Lanzarote: asigurarea dreptului victimelor infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie de a avea parte de un proces echitabil (în condiții prietenoase în lipsa persoanei bănuite; neadmiterea înlăturării răspunderii penale în rezultatul împăcării victimei cu infractorul; asigurarea procesului de cercetare a posibilei infracțiuni în mod proactiv, chiar dacă presupusa victimă și-a retras declarațiile sau plângerea; reintegrarea socială cât mai eficientă prin a beneficia de servicii medicale, medico-legale, de asistență psihologică post-traumatică și de consiliere în vederea recuperării fizice și psihosociale.); incriminarea penală a violenței cibernetice sub forma răzbunării porno, ajustarea definiției "hărțuirii sexuale" la standardele internaționale aplicabile în domeniul drepturilor omului.

În vederea fortificării garanțiilor procedurale pentru victimele violenței în familie, dar și asigurării unei instrumentări eficiente a cazurilor date, de către Parlament a fost adoptată Legea nr. 316/2022 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) ce a intrat în vigoare la data de 09.01.2023. Prin această lege a fost majorată pedeapsa pentru mai multe infracțiuni sexuale, precum și pentru componența de infracțiune privind violența în familie.

De asemenea, pentru infracțiunea de violență în familie a fost introdusă o agravantă nouă, astfel se încriminează fapta săvârșită cu bună știință față de un minor sau față de o femeie gravidă ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dezabilității ori altui factor.

□ Introducerea, actualizarea sau extinderea planurilor naționale de acțiune privind încetarea violenței împotriva femeilor și fetelor

Prin Hotărârea Guvernului nr. 332/2023 a fost aprobat Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027. Programul intervine prin 4 obiective generale transpuse în 90 acțiuni specifice. Prin implementarea Programului se urmărește reducerea prevalenței tuturor formelor de violență față de femei și a violenței în familie către anul 2027, însoțită de creșterea numărului de cazuri raportate la poliție, de cazuri penale intentate și condamnări pentru actele de violență. Accentul este plasat pe intervenția și prevenirea timpurie a cazurilor de violență, astfel încât un număr redus de femei să ajungă în situații de criză, iar fiecare victimă și copiii ei să primească sprijinul de care are nevoie la momentul potrivit pentru a obține schimbarea vieții lor pe termen lung. Bugetul pentru implementarea Programului este de 19, 8 mil lei, dintre care 4,0 mil lei din bugetul de stat și 15, 8 mil lei din sursele partenerilor de dezvoltare.

A fost fortificat cadrul operațional metodologic pentru profesioniștii din domeniu: Ordinul comun nr. 48/298/610/162/5 din 22.06.2022 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie (părți semnatare: Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției și Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat); metodologia și Instrucțiunea de lucru a echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală (HG nr. 223/2023); a fost instituit mecanismul interinstituțional de analiză și monitorizare a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor, aprobat prin Ordinul comun interinstituțional al Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Sănătății, Ministerul Justiției, Procuraturii Generale și Ministerului Educației și Cercetării, nr.89/22/172/56/20/121 din 28.02.2022.

□ Măsuri introduse sau consolidate pentru a spori accesul femeilor la justiție (de exemplu, înființarea de instanțe specializate, instruire pentru justiție și poliție, ordine de protecție, reparații, inclusiv pentru cazurile de feminicid)

De la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (1 iulie 2008) cel mai mare număr de cazuri de acordare a AJGS a fost înregistrat în anul 2017 cu 65 322 cazuri, iar în anul 2022 a fost înregistrat al doilea cel mai mare indicator cu 64 132 de cazuri. În anul 2022 au fost înregistrate 50 360 cazuri de acordare a asistenței juridice calificate, numărul de beneficiari fiind mai mare cu 5% față de anul 2021. Din acest total în 4 001 cazuri a fost acordată asistența juridică de urgență persoanelor reținute (circa 8 %), în 6 794 cazuri beneficiari au fost femei (circa 13,5 % din volumul total), în 1324 cazuri au avut statut de

victimă/parte vătămată a infracțiunii (circa 2,6 % din volumul total), dintre care 1 085 victime ale violenței domestice și 8 victime ale traficului de ființe umane.⁴⁸

Totodată, menționăm instruirii pentru specialiștii din justiție și poliție

În perioada 2020-2023 au fost emise 2994 ordonanțe de protecție, dintre care în mediul urban – 1532, iar în cel rural – 1462. Asupra agresorilor familiari au fost aplicate ordine de restricție de urgență, numărul acestora fiind în scădere: anul 2020 – 4250; anul 2021 – 4939; anul 2022 – 3907; anul 2023 – 2721.

În temeiul Legii nr. 137/2016⁴⁹ este stabilit mecanismul privind compensația financiară acordată de către stat victimelor infracțiunilor, victimele VF fac parte din categoria dată. În perioada 2020-2023 nu au fost depuse de către victimele VF sau infracțiunilor în bază de gen cereri privind acordarea compensației financiare⁵⁰.

□ **Servicii introduse sau consolidate pentru supraviețuitorii violenței (de exemplu, adăposturi, linii de ajutor, servicii de sănătate dedicate, juridice, servicii de justiție, consiliere, locuințe, reabilitare socioeconomică)**

În țară există o rețea de servicii specializate care oferă servicii pentru victimele violenței în familie și copiilor acestora: 9 centre de plasament finanțate din mijloacele bugetului de stat, centre de zi gestionate de către organizațiile nonguvernamentale, serviciul Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete 08008008 și Telefonul copilului 116111 prestate gratuit, confidențial și anonim, Serviciul Național Unic pentru Apelurile de Urgență 112. Pentru persoanele refugiate din Ucraina, cu suportul partenerilor de dezvoltare, organizațiilor necomerciale, autorităților locale, au fost organizate centre de plasament temporar. La data de 17.01.2024 în Centre erau cazați 2318 beneficiari, dintre care 967 copii și 149 persoane cu dizabilități.

MMPS a elaborat noul Regulament al Centrului de plasament temporar pentru persoane strămutate de pe teritoriul altor state, care prevede reglementări cu privire la protecția împotriva violenței, discriminării, neglijării, exploatării, hărțuirii (inclusiv sexuale), a tratamentului inuman și/sau degradant și/sau a traficului de ființe umane. În perioada 1.03.2023-15.01.2024 în sistemul informațional al Inspectoratului general pentru Migrație privind protecția temporară s-au preînregistrat 38874 persoane, din care 17145 femei cu vârstele cuprinse între 0-60+ ani.

În anul 2023 a demarat pilotarea Serviciului integrat regional pentru victimele violenței sexuale din or. Ungheni, finanțat de către partenerii de dezvoltare (UN Women), precum și a fost creat în parteneriat cu Ambasada SUA Centrul de Justiție Familială în mun. Chișinău sub auspiciul MAI pentru victimele violenței în familie și violenței sexuale. În anul 2022 a fost creat serviciul de specializare înaltă de tip Barnahus în or. Bălți (Anexa nr.3) pentru a acorda copiilor victime/martori ai infracțiunilor asistență psihologică, juridică, medicală și socială sub același acoperiș prin intervenții imediate, coordonate și profesioniste.

În octombrie 2023 a fost lansată Rețeaua de Unități de Sprijin în cadrul a 11 instituții medicale (Departamentul de Primiri Urgențe) pentru supraviețuitorii violenței de gen, inclusiv violenței sexuale, sub egida Ministerului Sănătății cu sprijinul UNFPA. Astfel, femeile care au fost victime ale unei forme de violență fizică și/sau sexuală vor primi imediat asistență medicală 24/7, precum și sprijin psihologic și referire la alte servicii într-un spațiu unic și sigur din cadrul sistemului public de sănătate, evitând revictimizarea în contactul cu medicii legiști sau polițiștii.

⁴⁸ https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1799/Raportul_anual_de_activitate_CNAIGS_2022_final_2.pdf

⁴⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139012&lang=ro#

⁵⁰ Compensația achitată de stat intervine doar în cazul în care aceasta nu a fost executată din contul făptuitorului.

În același timp, menționăm implementarea de către organizațiile membre ale Coaliției naționale ”Viață fără violență” a programelor de abilitare socio-economică a supraviețuitoarelor violenței.

- Strategii și intervenții introduse sau consolidate pentru prevenirea violenței împotriva femeilor și fetelor** (de exemplu, în sectorul educației, în mass-media, mobilizarea comunității, munca cu bărbați și băieți)

Tradițional, în Republica Moldova se desfășoară Campania internațională "16 zile de activism împotriva violenței de gen" (25 noiembrie-10 decembrie), organizată de Guvern în cooperare cu autoritățile administrației publice locale, societatea civil și partenerii de dezvoltare. În anul 2022 a fost lansată campania de informare „Rupe tăcerea! Suntem alături”, dedicată supraviețuitoarelor și supraviețuitorilor violenței în bază de gen, evenimentele fiind desfășurate în 5 localități: Chișinău, Edineț, Bălți, Comrat și Cahul. Sute de oameni din toată țara, printre care și persoane refugiate din Ucraina, au fost informate despre cum pot preveni și combate violența în bază de gen. Campania a fost susținută de UNHCR, UNFPA, UNICEF, UN Women, în parteneriat cu MMPS.

Al șaselea an este implementată campania #DenimDayMoldova, marcată anual în luna aprilie în vederea creșterii gradului de conștientizare asupra abuzului sexual. Activitățile din cadrul campaniei #DenimDayMoldova 2022 au fost consacrate tuturor supraviețuitoarelor violenței în bază de gen din Ucraina.

Campania #Bodyright, lansată de UNFPA Moldova, a pregătit sute de tineri și tinere să navigheze în siguranță pe Internet, să se protejeze de violența online.

În sectorul educației, se desfășoară activități de informare referitor la bullying, VBG, hărțuirea sexuală, ținând cont de specificul de gen, vârstă, reședință al participanților.

17. În ultimii cinci ani, ce strategii a folosit țara dumneavoastră pentru a preveni violența în bază de gen?

- Working with women, men, and couples to improve their skills in interpersonal communication, conflict management, and shared decision-making
- Empowering women and girls to promote their economic independence and access to resources, and promote equitable relations within households, communities and society**
- Alleviating poverty through interventions targeted at women or the household
- Create safe environments including schools, workplaces, and public spaces**
- Promoting non-violent family relationships and positive parenting practices
- Promoting positive gender-equitable attitudes, beliefs, values and norms, especially among men and boys
- Mobilizing community/faith/traditional leaders, politicians, opinion influencers, journalists, or media influencers (such as sport athletes or celebrities) to influence positive norms
- Raising public awareness to change attitudes and behaviours**
- Promoting gender-egalitarian values in primary and secondary education, including through comprehensive sexuality education**
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

- **Împuternicirea femeilor și fetelor pentru a-și promova independența economică și accesul la resurse și pentru a promova relații echitabile în cadrul gospodăriilor, comunităților și societății**

În cadrul Consiliului Economic creat pe lângă Prim-ministru au fost formate grupuri de lucru tematice permanente și grupuri de lucru temporare, printre care grupul ”Abilitarea economică a femeilor și egalitatea de gen”. Pentru susținerea și facilitarea implicării femeilor în viața economică a societății, Guvernul a lansat Foaia de parcurs, care conține acțiuni de încurajare a antreprenoriatului feminin⁵¹ de asemenea au fost sprijinite contribuțiilor economice a femeilor din mediul rural.⁵²

Programul „Susținerea eforturilor multi-sectoriale de prevenire a violenței împotriva femeilor, prin acordarea unor servicii cuprinzătoare de asistență supraviețuitoarelor, inclusiv prin intermediul programelor de abilitare economică” implementat de Centrul de Drept al Femeilor (CDF) în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale cu susținerea UN Women și sprijinul financiar al Suediei, include o abordare holistică, prin integrarea unui ciclu complet de sprijin pentru a asigura abilitarea economică a supraviețuitoarelor violenței în bază de gen și integrarea lor pe piața muncii. Peste 300 de femei și fete, în special din grupurile subreprezentate, își vor cunoaște drepturile și vor avea acces la servicii esențiale. Vor fi organizate cursuri de dezvoltare personală, de orientare în activități generatoare de venit, sesiuni de mentorat individual și vor fi acordate vouchere în valoare de până la 50.000 MDL pentru susținerea ideilor de afaceri. Mai mult decât atât, proiectul va contribui la o mai bună implementare a legislației în domeniu, prin îmbunătățirea politicilor publice, mecanismelor de coordonare, crearea unor programe și instrumente noi de abilitare economică. De asemenea, reprezentanții/tele autorităților publice și prestatorilor de servicii din 5 raioane vor fi capacitați/te pentru a oferi servicii esențiale și de abilitare economică.

La fel, UN Women a sprijinit înființarea în premieră a unor centre pentru femei care oferă oportunități de co-working, stabilirea unor conexiuni profesionale și participarea la evenimente.⁵³

Drept exemplu pozitiv poate servi Modelul de incluziune socio-economică, care oferă oportunitatea ca femeile să beneficieze de servicii complexe de abilitare, susținere și ghidare pentru a practica activități generatoare de venituri (din cadrul proiectului EVA „Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de UN Women, în parteneriat cu UNICEF Moldova).

- **Create medii sigure, inclusiv școli, locuri de muncă și spații publice**

Strategia „Educația 2030” prevede printre priorități - Asigurarea unui mediu sănătos și sigur – Mediul educațional sigur, formativ, incluziv, rezistent la provocările sociale, politice, economice, pandemice reprezintă condiția determinantă de formare a personalității umane⁵⁴. Sistemul de educație recunoscut ca factor determinant în formarea unei societăți pașnice și sigure prin: educarea antiviolentă la toate nivelurile sistemului de învățământ; formarea competențelor de reziliență pe parcursul școlarizării; reducerea violenței (bullying-ului) în învățământ.

În contextul documentelor menționate și pe fundalul creșterii cazurilor de bullying, în toate instituțiile de învățământ general și în majoritatea scolilor profesional-tehnice au fost organizate diverse activități de informare a elevilor cu referire la fenomenul bullying, VBG,

⁵¹ îmbunătățirea accesului femeilor la finanțare și oportunități de investiții, dezvoltare de afaceri și formare profesională.

⁵² https://consecn.gov.md/wp-content/uploads/2023/01/FP_-Abilitarea-Economica-Femeilor_12.12.22_FIN.Actualizata.pdf

⁵³ <https://moldova.unwomen.org/ro/munca-noastra/economic-empowerment>

⁵⁴ https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-900-mec-2022_1.pdf

sistemul de raportare a acestor cazuri, serviciile de suport. Cu suportul partenerilor de dezvoltare (UNFPA, UN Women, OSCE, Suedia, ADA, SDC ș.a.) au fost organizate instruirii pentru cadrele didactice și managerii instituțiilor în vederea prevenirii, raportării, referirii acestor cazuri.

Orange amplifică eforturile UNFPA de informare a elevilor în școli despre violența digitală.

Sesiuni informative cu genericul #ClickFărăViolență s-au desfășurat în gimnaziile și liceele din țară, unde elevii află despre formele de manifestare a violenței digitale, măsurile de protecție și comportamentul responsabil în mediul online. Sesiunile de informare sunt parte a programului "Ne Pasă" al Orange, prin care voluntarii companiei vizitează școlile și instruesc elevii în domeniul tehnologiilor digitale. Acest program a fost adaptat campaniei #Bodyright, pentru a răspunde nevoilor de informare în domeniul violenței digitale.

Campania „Bodyright” promovează limitele în online și face apel la protecția imaginilor personale în mediul digital. Aceasta a fost lansată în Republica Moldova în 2023 în ajunul celor 16 zile de activism împotriva violenței, ajungând deja la sute de mii de oameni în mediul online. <https://moldova.unfpa.org/ro/bodyright>

Totodată, „Orange Safe Spaces” create în centrele de plasament temporar le oferă adolescenților și tinerilor posibilități de învățare și dezvoltare personală, contribuind la evitarea comportamentelor de risc. Fetele și băieții refugiați care utilizează serviciile „Orange Safe Space” au acces liber la calculatoare, materiale educative și literatură artistică, suport psiho-emoțional, activități de sănătate și dezvoltare a deprinderilor de viață, studierea limbii române, dar și alte activități de dezvoltare personală și animare a timpului liber organizate aici.

Ca răspuns la fluxul de refugiați din Ucraina, UNFPA a înființat 5 Spații Sigure Mobile pentru Tineri (SSM) în anul 2023, care deservește adolescenți, tineri și femei tinere din comunitățile de refugiați, romi și grupuri vulnerabile din comunitatea gazdă. În anul 2024, UNFPA, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării, Agenția Națională pentru Tineret, Institutul de Instruire în Dezvoltare „MilleniUM” va continua să sprijine și să asigure funcționarea eficientă a acestor spații sigure. SSM oferă activități de prevenire a violenței în bază de gen (VBG) prin promovarea egalității de gen și a normelor sociale echitabile, referind cazurile de VBG către prestatorii de servicii, precum și sesiuni de educație sexuală comprehensivă (ESC) activități de promovare și susținere a participării tinerilor, petrecere a timpului liber, socializare, informare, sesiuni de sensibilizare și activități recreative, activități în aer liber, sportive, artistice și culturale, inclusiv prin implicarea tinerilor cu oportunități reduse.

□ Creșterea gradului de conștientizare a publicului pentru schimbarea atitudinilor și comportamentelor

Pentru al 22-lea an consecutiv în perioada 25 noiembrie (Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor) - 10 decembrie (Ziua internațională a drepturilor omului) în Republica Moldova se desfășoară Campania internațională "16 zile de activism împotriva violenței de gen". Campania este organizată de Guvern în cooperare cu autoritățile administrației publice locale, societatea civilă și partenerii de dezvoltare.

În anul 2022 a fost lansată campania de informare „Rupe tăcerea! Suntem alături”, dedicată supraviețuitoarelor și supraviețuitorilor violenței în bază de gen, evenimentele fiind desfășurate în 5 localități: Chișinău, Edineț, Bălți, Comrat și Cahul. Sute de oameni din toată țara, printre care și persoane refugiate din Ucraina, au fost informate despre cum pot preveni și combate violența în bază de gen. Campania a fost susținută de UNHCR, UNFPA, UNICEF, UN Women, în parteneriat cu MMPS.

Al șaselea an este implementată campania #DenimDayMoldova, marcată anual în luna aprilie în vederea creșterii gradului de conștientizare asupra abuzului sexual. Activitățile din cadrul campaniei #DenimDayMoldova 2022 au fost consacrate tuturor supraviețuitoarelor violenței în bază de gen din Ucraina.

Drept exemplu pozitiv, proiectului „Tata-Școală: pas cu pas” („Casa Mărioarei”), axat pe creșterea motivației bărbaților și a taților de a participa la dialogul privind egalitatea de gen, de a fi implicați activ în creșterea și educarea copiilor, precum și în dezvoltarea abilităților lor parentale. Rezultate: pregătiți 20 traineri/formatori, au fost implicați în discuții 146 bărbați/băieți, motivați să învețe și să-și schimbe comportamentul, totodată conform statisticii paginii de Facebook „Tata-Școală”, 580 de persoane s-au arătat interesate de acest proiect.⁵⁵

18. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a preveni și a răspunde violenței în bază de gen facilitată de tehnologie (de exemplu, hărțuirea sexuală online, urmărirea online, partajarea neconsensuală a imaginilor intime)?

- Introduced or strengthened legislation and regulatory provisions**
- Collected data to better understand the magnitude of technology-facilitated violence, drivers and consequences
- Implemented awareness raising initiatives targeting the general public and education settings to sensitize young people, caregivers and educators to ethical and responsible online behaviour**
- Worked with technology providers to introduce or strengthen human rights-based design, development and deployment approaches to address technology-facilitated gender-based violence
- Strengthen the capacity of government actors for the development of policy and legislation, and their enforcement and implementation**
- Other, please specify
- None of the above

Legislația și prevederile de reglementare introduse sau consolidate

Abuzul și exploatarea sexuală online asupra copiilor este un domeniu relativ nou, puțin cercetat în Republica Moldova. Tendința de utilizare a tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC) în comiterea faptelor de abuz și exploatare sexuală asupra copiilor determină noi provocări în investigarea, urmărirea penală și examinarea cauzelor în instanța de judecată. Una dintre cele mai mari dificultăți este determinată de necesitatea de a asigura respectarea interesului superior al copilului, în contextul în care faptele infracționale sunt comise în mediul virtual, iar materialele de abuz sexual al copiilor pot fi vizualizate, descărcate, distribuite de mii de abuzatori concomitent.

Cadrul legal național ce vizează infracțiunile de abuz și exploatare sexuală online asupra copiilor a suferit mai multe modificări considerabile odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 316 din 17.11.2022. Printre amendamentele ce vizează cadrul legal în domeniul infracțiunilor ce vizează viața sexuală comise cu utilizarea TIC, se enumeră următoarele:

- Redefinirea noțiunii de consimțământ al victimei exprimat în cazul infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală;
- Definirea actului sexual și acțiunilor cu caracter sexual;
- Modificarea prevederilor articolelor 175 și 1751 CP RM;
- Modificarea prevederilor art. 177 CP RM.

Art. 1751 al Codului Penal (CP) Ademenirea minorului în scopuri sexuale, vizează

⁵⁵ <https://antiviolența.md/proiecte-desfasurare/>

Propunerea, convingerea, manipularea, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje sub orice formă, efectuate *inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale sau comunicațiilor electronice*, Art. 177 CP RM, Încălcarea inviolabilității vieții personale, vizează Răspândirea informației cu caracter sexual, incluzând imagini și înregistrări cu conținut sexual, *inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale*, în scop de răzbunare, ură, înjosire sau lezare a onoarei și demnității persoanei Art. 220¹ CP RM vizează direct Îndemnul, determinarea sau înlesnirea la prestarea serviciilor sexuale online. În contextul ultimelor modificări legislative operate prin Legea nr. 316 din 17.11.2022, se impune revizuirea modalității de interpretare și aplicare a normelor ce incriminează infracțiunile privind viața sexuală, în raport cu infracțiunile privind abuzul și exploatarea sexuală asupra copiilor cu utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor. Una din infracțiunile caracteristice abuzului și exploatării sexuale a copiilor cu utilizarea tehnologiilor online, cea prevăzută de art. 175 din Codul penal, a fost modificată semnificativ.

Una din formele infracțiunii de abuz și exploatare online a copilului, care este concepută de Convenția de la Lanzarote ca una care poate fi realizată exclusiv cu utilizarea tehnologiilor, este cea prevăzută la articolul 1751 din Codul penal - Ademenirea minorului în scopuri sexuale – și a fost introdus pentru a ajusta textul legii penale la art. 23 al Convenției de la Lanzarote.

În perioada de raportare, eforturile structurilor de stat și a societății civile au fost orientate în continuarea activității în domeniu, în baza Compendiului de norme juridice și bune practici „Abuzul și exploatarea sexuală a copiilor cu utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicare” (coordonat de La Strada), aprobat ca Instrucțiune cu caracter general prin Ordinul Procurorului General nr.80/15 din 15.10.2020.

Din numărul dosarelor pornite pe cazuri de abuz și exploatare sexuală a copiilor cu utilizarea tehnologiilor online iese în evidență cea mai răspândită formă a acestor categorii de crime, și anume – pornografia infantilă.⁵⁶ Drept rezultat, a crescut numărul cazurilor penale pornite în domeniul de contracarare a infracțiunilor privind exploatarea sexuală online a minorilor, conform datelor furnizate de Procuratura Generală.⁵⁷

□ Strengthen the capacity of government actors for the development of policy and legislation, and their enforcement and implementation

Drept exemplu pozitiv, Ministerul Muncii și Protecției Sociale în parteneriat cu Oficiul Consiliului Europei la Chișinău a desfășurat, pe 8 noiembrie 2022, seminarul în format hibrid „Dimensiunea digitală a violenței împotriva femeilor”. Evenimentul a avut drept scop sporirea gradului de înțelegere de către autoritățile publice, societate civilă și sectorul privat a dimensiunii digitale a violenței împotriva femeilor – violența în mediul online sau facilitată de tehnologiile informaționale.

Seminarul a constituit o platformă relevantă pentru prezentarea Recomandări generale nr. 1 a GREVIO (grupul de experți în combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice al Consiliului Europei, responsabil de monitorizarea implementării Convenției de la Istanbul de către semnatarii acesteia), care propune acțiuni specifice orientate spre lupta împotriva violenței față de femei în mediul online sau prin intermediul tehnologiilor.

⁵⁶ Abuzul și exploatarea sexuală online a copiilor. ANALIZA PRACTICILOR JUDICIARE DIN REPUBLICA MOLDOVA, Chișinău 2023 https://lastrada.md/pic/uploaded/New%20Folder/Abuzul_si_exploatarea_online_a_copiilor.pdf

⁵⁷ în baza art. 208/1 Cod penal „pornografia infantilă” - 68 persoane în 65 cauze penale; pentru concurs de infracțiuni (în baza art. 208/1, art. 171, 174, 175, 175/1, 177, 189 și 206 Cod Penal) - 10 persoane în 10 cauze penale; în baza art. 175 Cod penal „acțiuni cu caracter sexual săvârșite cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani” 19 decizii în privința a 20 persoane; în baza art. 175/1 Cod penal „ademenirea minorului în scopuri sexuale” 1 cauză penală în privința la 1 persoană. Hotărârile analizate au fost emise în perioada ianuarie 2018 - februarie 2023 și se referă la faptele comise din anul 2012 până în 2022.

Aceasta a fost realizat prin sesiuni de coaching, training-uri, suport tehnic în 8 instituții educaționale participante în cadrul proiectului „Un viitor mai bun în rândul instituțiilor de învățământ, centrelor și organizațiilor de tineret”, implementat la inițiativa UN Women Moldova, de către Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, cu sprijinul financiar al Suediei. De asemenea, 188 tineri (121 fete, 67 băieți) sunt gata să promoveze importanța relațiilor și atitudinilor sănătoase, astfel să susțină prevenirea violenței împotriva femeilor. Aceasta a fost realizat prin intermediul a 9 întâlniri și activități de pilotare, în 9 instituții educaționale și centre de tineret din cadrul proiectului, din Călărași, Sipoteni, Cimișlia, Ialoveni, Drochia, Orhei, Ungheni, Balti, Chișinău. Proiectul a avut scopul final de a promova egalitatea de gen, de a preveni violența împotriva femeilor și fetelor și de a eradică violența în bază de gen, prin utilizarea tehnologiilor de realitate virtuală și a instrumentului de realitate virtuală dezvoltat de UN Women anterior în baza scenariilor identificate împreună cu tineri și alți parteneri din domeniu.

19. În ultimii cinci ani, ce măsuri a luat țara dumneavoastră pentru a oferi resurse organizațiilor de femei care lucrează pentru prevenirea și răspunsul la VBG?

In the narrative report, please provide amounts of funding and concrete examples of activities or organizations funded, including aims and scope of measures taken, target population, budget, impact evaluations, lesson learnt, and links to further information. (1 page max.)

Urmează

20. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dvs. pentru a aborda portretizarea femeilor și fetelor, a discriminării și/sau a prejudecăților de gen în mass-media, inclusiv în rețelele sociale?

- Enacted, strengthened, and enforced legal reforms to combat discrimination and/or gender bias in the media, including social media**
- Introduced binding regulation for the media, including for advertising
- Supported the media industry to develop voluntary codes of conduct
- Provided training to media professionals to encourage the creation and use of non-stereotypical, balanced and diverse images of women and girls in the media, including social media**
- Promoted the participation and leadership of women in the media
- Established or strengthened consumer protection services to receive and review complaints about media content or gender-based discrimination/bias in the media
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

În Republica Moldova **Consiliul Audiovizualului** este garant al interesului public în domeniul audiovizualului și are misiunea de a contribui la dezvoltarea serviciilor media audiovizuale în conformitate cu principiile comunicării audiovizuale prevăzute de Codul serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018 (CSMA). CSMA, intrat în vigoare la 01 ianuarie 2019, transpune Directiva 2010/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 martie 2010 privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva serviciilor mass-media audiovizuale), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 95 din 15 aprilie 2010, și conține aspecte de gen.

Astfel, art. 1 definește discursul care incită la ură – mesaj care propagă, incită, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță sau pe discriminarea pe criterii de sex, de rasă, de naționalitate, de religie, de dizabilitate sau de orientare sexuală. Articolul 18. Egalitatea de gen statuează: (1) Furnizorii de servicii media promovează în activitatea acestora principiul egalității între femei și bărbați. (2) La difuzarea programelor audiovizuale, furnizorii de servicii media respectă principiul egalității între femei și bărbați. (3) Este interzisă utilizarea limbajului sexist și a scenelor de violență și comportament degradant față de femei și bărbați în serviciile media audiovizuale.

La articolul 11. Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, sunt interzise programele audiovizuale: a) susceptibile de a propaga, incita, promova sau justifica ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură fondate pe intoleranță sau pe discriminarea pe criterii de sex, de rasă, de naționalitate, de religie, de dizabilitate sau de orientare sexuală; b) ce diseminează pornografia infantilă; 1 (3) Furnizorii de servicii media sunt obligați să respecte legislația cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale, precum și dreptul la respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private. Articolul 35. Atribuțiile furnizorilor publici de servicii media incumbă furnizorilor de servicii media audiovizuale: a) furnizarea programelor audiovizuale, inclusiv de știri, despre realitățile din țară și din lume, menite să asigure informarea exactă, imparțială, obiectivă a publicului, respectând echilibrul politic, egalitatea de gen, libertatea de exprimare, de creație și de conștiință; i) angajarea personalului calificat, luându-se în considerare diversitatea societății și egalitatea de gen; organizarea dezvoltării profesionale a personalului, cel puțin o dată la 5 ani, în cadrul propriului centru de instruire continuă sau prin contractarea serviciilor corespunzătoare.

Și la articolul 13. Asigurarea informării corecte, furnizorilor de servicii media audiovizuale trebuie să țină seama ca în cadrul programelor audiovizuale de știri și de dezbateri, de informare în probleme de interes public, de natură politică, economică, socială sau culturală trebuie să evite orice formă de discriminare (alin. 6 lit. b)). La rândul său, Consiliul Audiovizualului și-a exercitat funcția de reglementare pe domeniul de competență, aprobând baza normativă secundară (art. 75 din CSMA).

Prin Decizia nr. 160 din 26 mai 2023, Consiliul Audiovizualului a aprobat Metodologia de monitorizare a discursului care incită la ură în conținuturile media audiovizuale, care are la bază Ghidul pentru evaluarea și prelucrarea cazurilor de discurs de ură Combaterea discursului de ură în media audiovizuală din Republica Moldova, elaborat ca parte a proiectului „Consolidarea accesului la justiție prin mecanisme de remediere non-judiciară pentru victimele discriminării, ale discursului instigator la ură și ale infracțiunilor motivate de prejudecată în Parteneriatul Estic”, finanțat de Uniunea Europeană și Consiliul Europei și implementat de Consiliul Europei în cadrul Parteneriatului pentru Buna Guvernare II, 2019-2022.

Metodologia de monitorizare a discursului care incită la ură în conținuturile media audiovizuale se bazează pe două instrumente internaționale folosite în procesul de evaluare și sancționare a discursului de ură, și anume Planul de acțiune Rabat și triplul test CtEDO. Această metodologie este un instrument de lucru pentru protecția drepturilor omului, concentrându-se pe aspecte legate de dreptul la libertatea de exprimare și derogările sale, precum interzicerea discriminării, sexismului, urii rasiale etc.

Pentru documentarea fenomenului limbajului și comportamentului sexist în mass-media audiovizuală, cu susținerea Oficiului Consiliului Europei la Chișinău, în cadrul Proiectului de cooperare media „Susținerea Pluralismului Media și a Libertății de Exprimare în Republica Moldova”, a fost elaborat, pentru Consiliul Audiovizualului, Ghidul pentru identificarea și monitorizarea discursului și comportamentului sexist în mass-media tradițională și online din

Republica Moldova, în special în perioadele electorale (autoarea Ghidului – conf. univ., cercet. Loreta Handrabura). De asemenea, Consiliul Audiovizualului a suspendat consultările publice și urmează să aprobe, în 2024, un nou Regulament privind conținuturile audiovizuale, care, la fel, va conține reglementări de interzicere în serviciile de programe audiovizuale a elementelor discriminării și stereotipizării bazate pe gen, de sexism și publicitate sexistă.

Au fost publicate comunicate de presă pe paginile oficiale, pe rețelele de socializare ale subdiviziunilor Ministerului Afacerilor Interne și realizate filme video de scurt metraj privind promovarea egalității de gen, participarea la conferințe, cursuri de instruire, ateliere de lucru, mese rotunde și la emisiuni TV, posturi Radio în scopul promovării și consolidării egalității de gen la nivel național și instituțional.

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

A adoptat, consolidat și aplicat reforme legale pentru a combate discriminarea și/sau părtinirea de gen în mass-media, inclusiv în rețelele sociale

În ceea ce privește criminalizarea discursului de ură bazat pe criterii de sex, au fost introduse norme noi în Codul penal prin revizuirea art. 346, fiind prevăzută obligativitatea pedepsirii acțiunilor de instigare la ură sau violență, manifestată prin îndemnuri publice, diseminare a informației sau alte forme de informare a publicului, inclusiv prin intermediul mass-media, în formă scrisă, desen sau imagine, sau prin intermediul unui sistem informatic, împotriva unei categorii de persoane pe motive de prejudecată, ce includ și criteriul sexului. Totodată, textul „ură socială, națională, rasială sau religioasă” din CP a fost substituit cu cuvântul „prejudecată”, iar la art.13421 a fost definită noțiunea de „motiv de prejudecată”, ca fiind o idee preconcepută a făptuitorului bazată pe considerente de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, limbă, religie sau convingeri religioase, opinii politice, dizabilitate, orientare sexuală, identitate de gen, stare de sănătate, vârstă, stare civilă, Adițional, Codul contravențional a fost completat cu art. 701 care sancționează acțiunile intenționate, îndemnurile publice, diseminarea informației sau alte forme de informare a publicului, îndreptate spre instigarea la discriminare pe motive de prejudecată.

A oferit instruire profesioniștilor din mass-media pentru a încuraja crearea și utilizarea imaginilor nestereotipice, echilibrate și diverse ale femeilor și fetelor în mass-media, inclusiv în rețelele sociale

Conform Codului Electoral, Comisia Electorală Centrală are responsabilitatea de a monitoriza respectarea principiului egalității de gen în alegeri. În acest sens, prin intermediul sistemelor ITC, după fiecare eveniment electoral, CEC pregătește și publică o analiză complexă privind participarea bărbaților și femeilor la toate etapele proceselor electorale.

Prin eforturile consolidate ale Consiliului European, Comisiei Electorale Centrale și Consiliului Audiovizualului, în Republica Moldova se desfășoară o campanie de sensibilizare privind combaterea sexismului în alegeri. Foaia de parcurs a campaniei presupune implementarea a 10 activități menite să informeze și să pregătească actorii cheie care ar putea fi implicați în combaterea sexismului în alegeri.

În cadrul evenimentului inaugural al campaniei, obiectivul a fost de a introduce și testa sloganurile și mesajele campaniei, exemplificând rolul partenerilor în susținerea eforturilor guvernamentale. La eveniment au participat reprezentanți ai partidelor politice, autorităților publice centrale, societății civile, experți în domeniul egalității de gen și al violenței de gen. Participanții au venit cu mai multe propuneri și au convenit asupra sloganului "Nu tolerați

mesajul sexist. Denunțați-l". În urma acestei mese rotunde a fost realizat un teaser video care combate discursul sexist în alegeri.

La 29 septembrie 2023, aproximativ 60 de reprezentanți ai organelor de management electoral, autorităților locale, organizațiilor neguvernamentale, părților interesate în domeniul combaterii discriminării, mass-media și potențialilor alegători s-au reunit la o masă rotundă pentru a construi o platformă comună de discuții privind importanța prevenirii și combaterii discursului instigator la ură, a sexismului și a altor forme de violență bazată pe gen înaintea campaniei electorale pentru alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023. În lunile mai și iunie 2023, a fost elaborată o metodologie de monitorizare a sexismului, în timpul campaniei electorale, care a fost integrată în aceste inițiative. Metodologia a fost, de asemenea, aprobată de Consiliul Audiovizualului.

În plus, în noul Cod de conduită, aprobat pentru alegerile locale generale din toamna anului 2023, a fost introdusă o prevedere privind combaterea discursului/comportamentului sexist și a discursului de ură în rândul candidaților electorali. Codul revizuit a fost semnat de reprezentanții mass-media și candidații electorali înregistrați în toate cele 34 de circumscripții de nivelului doi.

De asemenea, în aprilie și octombrie 2023 au fost organizate ateliere de lucru în regiunile de nord și de sud ale Republicii Moldova, la care au participat 107 ofițeri de poliție (74 de bărbați și 33 de femei) de la Academii de Poliție și Militare. Aceste ateliere s-au axat pe examinarea infracțiunilor bazate pe discriminare.

De asemenea, în cadrul campaniei pentru alegerile locale generale, a fost pilotată o metodologie de monitorizare a discursului sexist.

Între 19 și 21 iulie 2023, 15 jurnaliști au participat la un atelier de sensibilizare privind sexismul și hărțuirea femeilor jurnaliste și a femeilor politiciene. Toți beneficiarii campaniei au primit materiale tipărite, inclusiv un Ghid de evaluare și prelucrare a discursului instigator la ură în mass-media și Codul de conduită revizuit pentru concurenții electorali și instituțiile mass-media. Campania presupune, de asemenea, producerea și diseminarea unui spot video privind combaterea sexismului prin diverse canale.

Pe parcursul procesului de creare a organelor electorale inferioare și de alegere a conducerii acestor organe CEC recomandă actorilor implicați să respecte echilibrul de gen.

21. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră în mod special adaptate pentru a aborda violența împotriva grupurilor marginalizate de femei și fete?

- Women living in remote and rural areas
- Indigenous women
- Women marginalized on account of race, ethnicity and/or caste
- Religious minority women
- Women with disabilities**
- Women living with HIV/AIDS**
- People with diverse sexual orientations, gender identities or expressions, or sex characteristics
- Girls, adolescents, and younger women
- Older women
- Migrant women**
- Refugee and internally displaced women
- Women in humanitarian settings
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

În ultimii cinci ani, au fost întreprinse mai multe acțiuni specifice pentru a aborda violența împotriva grupurilor marginalizate de femei și fete. Una dintre aceste acțiuni este reflectată în articolul 422 din Legea Nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, care prevede posibilitatea prelungirii dreptului de ședere provizorie pentru străinii care sunt sau au fost victime ale violenței în familie. Această prevedere legală oferă un cadru de protecție și sprijin pentru străinii care se află în situații de vulnerabilitate și care au nevoie de asistență în Republica Moldova.

Conform acestui articol, dreptul de ședere provizorie poate fi prelungit pentru străinii care au fost victime ale violenței în familie în anumite condiții: a) străinul să nu prezinte pericol pentru securitatea națională și/sau pentru ordinea publică; b) străinul să confirme statutul de victimă a violenței în familie; c) șederea pe teritoriul țării să fie necesară pentru buna desfășurare a procesului în instanța de judecată sau în fața altei autorități abilitate; d) există temeri justificate că viața sau integritatea corporală a străinului este pusă în pericol sau că acesta va fi supus la torturi, tratamente inumane sau degradante în cazul reîntoarcerii în țara de origine.

Această prevedere legală asigură că victimele violenței în familie, inclusiv femeile și fetele străine, beneficiază de protecție și sprijin în Republica Moldova, având dreptul de a solicita prelungirea dreptului lor de ședere provizorie pentru a putea scăpa de situații periculoase sau de abuzuri. De asemenea, dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie și permisul de ședere aferent sunt eliberate gratuit, asigurându-se astfel accesul egal la drepturi și servicii pentru aceste grupuri vulnerabile. Conform art. 31, alin 2, lit e,1, Legea 200/2010 privind regimul străinilor în RM, dreptul de ședere provizorie poate fi acordat inclusiv pentru protecția victimelor traficului de ființe umane și pentru protecția victimei violenței în familie. Totodată, străinii care sunt sau care au fost victime ale traficului de ființe umane, pe perioada de reflecției, pot beneficia de acordarea tolerării pe teritoriul RM (art. 68, alin. 1, lit. e., Legea 200/2010 privind regimul străinilor în RM). De asemenea, pentru diminuarea ratei de violență au fost realizate măsuri de prevenire terțiară cu agresorii, precum și luarea la evidență a agresorilor, acordarea protecției și asistenței victimilor pinclusiv prin întocmirea planurilor personalizate de siguranță în cadrul poliției. Activități de sensibilizare și informare a publicului cu privire la violența bazată pe gen, atât la nivel național cât și cel local, activități de formare profesională a personalului din cadrul MAI.

Drept exemplu pozitiv poate fi menționat proiectul Consiliului Europei ”Sprijin în implementarea Convenției de la Istanbul în Republica Moldova”, în cadrul căruia au fost analizate aspecte legate de implementarea articolelor 60 și 61 (Cereri de azil bazate pe gen și Nereturnarea), precum și a articolului 59 (Statutul de reședință) a Convenției de la Istanbul, aspecte legate de protecția pentru femeile migrante, refugiate și solicitante de azil.

Participare, responsabilitate și instituții sensibile la gen

Critical areas of concern:

- G. Women in power and decision-making
- H. Institutional mechanisms for the advancement of women
- I. Human rights of women
- J. Women and the media
- L. The girl child

22. În ultimii cinci ani, ce acțiuni și măsuri a avut țara dumneavoastră pentru a promova participarea femeilor la viața publică și la luarea deciziilor?

- Introduced temporary special measures, such as quotas, reserved seats, benchmarks and targets that promote women's participation in politics, especially at decision-making level**
- Introduced or increased targets and benchmarks of legislative temporary special measures, such as quotas or reserved seats, to promote gender balance or gender parity in legislatures (aiming for 40 per cent or more of seats being occupied by women)
- Introduced whole-of-government or ministerial cabinet gender parity laws or policies dictating that around half of decision-making positions are occupied by women
- Reinforced the adequate implementation of existing temporary special measures by boosting compliance mechanisms, including through the imposition of sanctions on political parties for non-compliance.
- Provided opportunities for capacity building and skills development, such as mentorship, training in leadership, decision-making, public speaking, self-assertion, and/or political campaigning for women candidates, elected or appointed politicians, parliamentary caucuses, and/or gender equality advocates
- Taken measures to prevent, investigate, prosecute and punish violence against women in politics and public life
- Encouraged the equal political participation of all women, including young women and underrepresented groups like indigenous women, through capacity building, skills development, sensitization and mentorship programmes
- Strengthened civic space and protections for women's movements and women human rights defenders
- Collected and analyzed data on women's political participation, including in appointed and elected positions**
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

- A introdus măsuri speciale temporare, cum ar fi cote, locuri rezervate, repere și ținte care promovează participarea femeilor în politică, în special la nivel decizional**

Pentru a asigura participarea femeilor în viața publică și în procesul decizional au fost întreprinse o serie de măsuri:

Art. 68 (3) din Codul electoral nr. 325/2022, prevede că (3)Listele de candidați pentru alegerile parlamentare și locale se întocmesc cu respectarea cotei minime de reprezentare de 40% pentru ambele sexe. Ierarhizarea candidaților pe liste se face conform formulei: minimum 4 candidați la fiecare 10 poziții. În cazul în care listele de candidați nu îndeplinesc această condiție, concurentul riscă să nu fie înscris în cursa electorală.

Legea nr. 294/2007 privind partidele politice stabilește că partidele politice au dreptul de a primi finanțare anuală de la bugetul de stat, prin intermediul Comisiei Electorale Centrale, care se distribuie după cum urmează: - 7,5% pentru partidele politice proporțional cu numărul de femei efectiv alese în cadrul alegerilor parlamentare și - 7,5% pentru partidele politice proporțional cu numărul de femei efectiv alese în cadrul alegerilor pentru consiliile locale. În plus, legea reglementează obligația partidelor politice de a cheltui 20% din valoarea alocațiilor anuale de la bugetul de stat pentru promovarea și încurajarea participării femeilor la procesele politice și electorale.

În ceea ce privește participarea femeilor în procesul decizional, în special participarea la alegeri, menționăm modificarea legislației naționale, prin introducerea cotei obligatorii la înregistrarea listelor de candidați pentru alegerile parlamentare și alegerile consilierilor locali - listele de candidați pentru alegerile parlamentare și locale vor fi întocmite în conformitate cu cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe. Ierarhizarea candidaților pe liste se face în conformitate cu formula: minimum 4 candidați la fiecare 10 poziții. Drept rezultat, se atestă creșterea numărului de femei în poziții decizionale: în Parlament de la 24,8% (2020) la 38,6% (2022)⁵⁸; în APL femei primare de la 22% (2019) la 24,02% (2023)⁵⁹.

Totodată, partidele politice vor putea beneficia de resurse financiare din bugetul de stat, proporțional cu numărul de femei și tineri aleși ca urmare a scrutinului electoral. Astfel de măsuri legislative vin să încurajeze formațiunile politice să promoveze și să sprijine candidați din respectivele categorii pentru o mai bună reprezentare politică. În același timp, dincolo de progrese, menținerea stereotipurilor de gen afectează parcursul femeilor în domeniul politic.

În același timp, multe femei activează în funcții de secretari de stat, rectori și prorectori de universități, vicepreședinți ai Academiei de Științe, directori de institute de cercetare, directori de centre de inovare și parcuri tehnologice etc.

În baza politicilor instituționale stabilite prin prevederile Programelor naționale aferente egalității de gen, și în special prin intermediul obiectivelor Programului privind femeile, pacea și securitatea, Republica Moldova promovează implicarea și încurajarea femeilor de a participa în luarea deciziilor la toate nivelurile fiind stabilite și obiective dedicate cu privire la creșterea nivelului de participare și reprezentare a femeilor în sectorul de securitate și apărare implică asigurarea creșterii participării femeilor în procesul decizional atât pe plan național și regional, cât și în cadrul instituțiilor internaționale și al mecanismelor pentru prevenirea, conducerea și rezolvarea conflictelor, în operațiunile de menținere a păcii, în special, în rândul observatorilor militari, militarilor, civililor și reprezentanților structurilor din sectorul de securitate și apărare.

23. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a crește accesul femeilor la exprimare și participarea la luarea deciziilor în mass-media, inclusiv prin tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC)?

In the narrative report, please provide details of up to three concrete examples of measures taken, including aims and scope of measures, target population, budget, impact evaluations, lesson learnt, and links to further information. Please also provide information about actions

⁵⁸ <https://genderpulse.md/ro/participare-la-luarea-deciziilor/reprezentarea-femeilor-si-barbatilor-in-organele-de-luare-a-deciziilor/reprezentarea-femeilor-si-barbatilor-deputati-in-parlament>

⁵⁹ https://a.cec.md/ro/numarul-femeilor-alese-in-functia-de-primar-consilier-local-2781_95999.html;
<https://www.calm.md/fiecare-al-patrulea-primar-din-r-moldova-este-femeie-calm-ramane-punctul-dvs-de-sprrijin/>

for specific groups, such as those listed in question 3. Where relevant and possible, please provide data to support your responses. (2 pages max.)

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- Strengthened the provision of formal and technical vocational education and training (TVET) in media and ICTs, including in areas of management and leadership
- Taken measures to enhance access, affordability and use of ICTs for women and girls (e.g. free Wi-Fi hubs, community technology centers)
- Introduced regulations to advance equal pay, retention and career advancement of women within the media and ICT field
- Collaborated with employers in the media and ICT field to improve internal policies and hiring practices on a voluntary basis
- Provided support to women's media networks and organizations**
- Other, please specify
- None of the above

24. Vă rugăm să descrieți mecanismul național actual al femeilor din țara dumneavoastră (entitate guvernamentală dedicată exclusiv promovării egalității de gen și împuternicirii femeilor) și descrieți măsurile pe care țara dumneavoastră le-a luat în ultimii cinci ani pentru a o înființa și/sau a o consolida.

Scurtă descriere

Mecanismul național de asigurare a egalității de gen este compus din mai multe componente, printre care menționăm:

Conform recomandărilor BPfA, statele au responsabilitatea de creare a mecanismului instituțional în domeniu. În calitate de structuri ale mecanismului național în scopul asigurării egalității de șanse menționăm:

- **Platforma Femeilor Deputate din Parlamentul Republicii Moldova**⁶⁰ constituie un cadru de cooperare și dialog intra-instituțional, menit să împuternicească femeile deputate din Republica Moldova în vederea promovării echității și egalității de drepturi în rândul tuturor femeilor, prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, promovării independenței și abilitării economice a femeilor și a politicilor prietenoase familiei prin inițiativă și sprijin legislativ. Totodată, *în pofida eforturilor, nu s-a reușit stabilirea dialogului între reprezentantele majorității și a opoziției parlamentare.*
- **Consiliul pentru Egalitate** are misiunea de prevenire și protecție împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale și a diversității. Printre principalele probleme relevate de cazuistica Consiliului pe parcursul perioadei de referință se numără următoarele: acțiuni bazate pe stereotipuri și prejudecăți legate de vârsta și sexul angajaților în raporturile de muncă; discriminarea în câmpul muncii pe criteriul de maternitate; materiale publicitare cu caracterul sexist; declarații instigatoare la ură și discriminare pe criteriu de sex din partea persoanelor influente. În structura de personal predomină femeile (18 - în anul 2023) din totalul de 21 unități (în anul 2022 femeile au fost în număr de 11).

⁶⁰ <https://www.undp.org/ro/moldova/press-releases/parlamentul-republicii-moldova-lanseaza-platforma-femeilor-deputate-din-legislatura-xi>

- **Comisia specializată** în cadrul Consiliului național pentru drepturile omului (coordonată de MMPS) responsabilă de monitorizarea Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei și dezvoltarea mecanismului instituțional în acest domeniu.
- **Grupurile coordonatoare în domeniul gender** sunt organe consultative și coordonatoare, constituite din unități gender din cadrul subdiviziunilor cu competențe privind elaborarea, promovarea și monitorizarea politicilor în domeniul de activitate a autorității administrației publice centrale de specialitate.

In the online survey, you will be asked four additional questions.

First, you will be asked to choose among the following options with regards to the current location of the national women's machinery within government:

- Ministerial level or equivalent whose head has full cabinet participation
- Entity ascribed directly to the Head of the Executive or entity whose head directly reports to the head of the Executive (e.g. offices ascribed to the presidential office, secretaries, national institutes, among others)
- Entity within a sectoral Ministry (e.g. sub-ministerial, under-secretary positions, institutes, councils and others)**

În conformitate cu art.19 alin.1) și 2) din Legea nr.5/2006 autoritatea publică centrală abilitată cu elaborarea, monitorizarea, evaluarea și promovarea politicilor în domeniul egalității între femei și bărbați este Ministerul Muncii și Protecției Sociale finanțat conform Legii anuale a bugetului de stat. În cadrul MMPS funcționează o subdiviziune specializată, care este parte integrantă a mecanismului național de promovare a egalității de gen în Republica Moldova. Subdiviziunea respectivă a fost fortificată prin sporirea numărului de personal și instituirea unei funcții suplimentare de conducere. Cheltuielile de întreținere a acestei subdiviziuni în perioada 2020-2023 au constituit: 2020 – 1037,6 mii lei; 2021 – 1005,6 mii lei; 2022 – 1406,4 mii lei; 2023 – 1510,2 mii lei.

- Entity below sub-Ministerial level (e.g. advisory or consultative commissions/ committees/ working groups in the Executive; ombudsman's and advocates offices; interdepartmental bodies/taskforces; decentralized mechanisms within the Executive at provincial/local level)**

În cadrul a 14 autorități ale administrației publice centrale (ministere) sunt create Grupuri coordonatoare în domeniul gender (formate din unități gender), care au ca scop asigurarea abordării complexe a egalității între femei și bărbați în politicile și programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor. Numărul total al membrilor Grupurilor coordonatoare gender din cadrul APC este de 166. În cadrul autorităților administrației publice locale funcționează unități gender (art.19 din Legea nr.5/2006).

- Not applicable
- Other, please specify**

Un aport semnificativ în promovarea în Republica Moldova a politicilor de egalitate de gen îl aduce Platforma pentru Egalitate de Gen, care reprezintă o uniune benevolă de persoane fizice și juridice ce acționează ca o voce activă și unitară pentru promovarea egalității de gen în Republica Moldova. La moment Platforma are 52 membri (dintre care 32 persoane juridice), fiind în continuare deschisă noilor membri. Platforma este condusă de către un Birou Permanent asistat de Secretariat, care împreună facilitează promovarea egalității de gen în Republica Moldova, atât la nivel național, cât și la nivel local.

Un rol important în asigurarea și promovarea egalității de gen îi aparține partenerilor de dezvoltare, care, în comun cu Guvernul, desfășoară diverse proiecte internaționale în domeniu: ILO, IOM, UNHCR, UN Women, UNAIDS, UNFPA, UNDP, UNICEF, UNESCO, Misiunea OSCE în Moldova, Suedia, ADA, SDC ș.a..

Second, you will be asked whether the national women's machinery has adequate financial resources and staff capacity to fulfil its mandate (YES/NO) and to choose one of the following statements to describe the evolution of the budget of the national women's machinery over the past five years:

- The budget of the national women's machinery has increased (as a proportion of overall government spending)***
Cheltuielile de întreținere a subdiviziunii specializată a MMPS în perioada 2020-2023 au constituit: 2020 – 1037,6 mii lei; 2021 – 1005,6 mii lei; 2022 – 1406,4 mii lei; 2023 – 1510,2 mii lei.
Cheltuielile de întreținere a Consiliului pentru egalitate în perioada 2020-2023 au constituit: 2020 – 4597,5 mii lei; 2021 – 4730,5 mii lei; 2022 – 5872,4 mii lei; 2023 – 6356,4 mii lei.
- The budget of the national women's machinery has remained stable (as a proportion of overall government spending)*
- The budget of the national women's machinery has declined (as a proportion of overall government spending)*
- Not applicable*
- Other, please specify*

Third, you will be asked to choose among the following options with regards to the guiding vision that best describes the current mandate of your country's national women's machinery's:

- Protecting families, women and children***
- Promoting the wellbeing and rights of women and girls*
- Ensuring gender equality is realized for all*
- Not applicable*
- Other, please specify*

Finally, you will be asked about the number and names of programmes that the national women's machinery is directly responsible for implementing.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale este responsabil de implementarea a două programe:
- Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 (Hotărârea de Guvern nr. 203/2023). Program național în domeniul vizat, intervine prin 5 obiective generale transpuse în 46 acțiuni specifice pentru a remedia inegalitățile de gen în diverse domenii ale vieții social-economice. Programul urmărește creșterea numărului de inițiative implementate la nivel local pe dimensiunea egalității de gen, extinderea serviciilor ce țin de îngrijirea pe termen lung a membrilor de familie, îmbunătățirea legislației naționale privind tratamentul egal, reducerea diferențelor dintre femei și bărbați în materie de remunerare, și asigurarea reprezentativității femeilor în funcții de conducere și în procesul decizional. Ne-am

propus un obiectiv separat să fie dedicat e implicării bărbaților în activitățile de promovare a egalității de gen, care include măsuri de încurajare a participării bărbaților la specialitățile pedagogice astfel încât rata promovabilității și a absolvirii acestora să crească cu cel puțin 5% anual.

- Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027(Hotărârea de Guvernul nr. 332/2023). Programul intervine prin 4 obiective generale transpuse în 90 acțiuni specifice. Prin implementarea Programului se urmărește reducerea prevalenței tuturor formelor de violență față de femei și a violenței în familie către anul 2027, însoțită de creșterea numărului de cazuri raportate la poliție, de cazuri penale intentate și condamnări pentru actele de violență. Accentul este plasat pe intervenția și prevenirea timpurie a cazurilor de violență, astfel încât un număr redus de femei să ajungă în situații de criză, iar fiecare victimă și copiii ei să primească sprijinul de care are nevoie la momentul potrivit pentru a obține schimbarea vieții lor pe termen lung. Bugetul pentru implementarea Programului este de 19, 8 mil lei, dintre care 4,0 mil lei din bugetul de stat și 15, 8 mil lei din sursele partenerilor de dezvoltare.

25. În ultimii cinci ani, ce alte mecanisme și instrumente a folosit țara dumneavoastră pentru a integra egalitatea de gen în sectoare? (de exemplu, puncte focale de gen în Executiv, Legislativ sau Justiție; mecanisme de coordonare interministerială; audituri de gen, consultări cu organizațiile de femei))

Scurtă descriere

Ministerul Muncii și Protecției Sociale a elaborat Foaia de parcurs pentru anii 2023-2024 pentru realizarea la nivel național a bugetării sensibile la gen în contextul asigurării implementării Programului național de promovare și asigurare a egalității de gen în Republica Moldova pentru anii 2023-2027. Foaia de parcurs include obiective centrate pe reducerea inegalităților structurale de gen prin politici și bugete sensibile la dimensiunea de gen, instituționalizarea integrării perspectivei de gen în cadrul procesului bugetar, consolidarea capacităților funcționarilor publici și realizarea, monitorizarea și evaluarea (audit de gen) procesului bugetar. În acest sens, în anul 2024 va fi modificată legislația privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar-fiscale prin introducerea prevederilor legale privind bugetarea sensibilă la gen. Ministerul Finanțelor va ajusta cadrul metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului (Ordinul nr.209 din 24.12.2015) prin includerea indicațiilor concrete cu referire la bugetarea sensibilă la gen.

La elaborarea documentelor de politici publice (strategii și programe) și documentelor de planificare (planuri de acțiuni, planuri naționale de dezvoltare) sunt aplicate: Ghidul metodologic privind integrarea prevederilor Strategiei naționale de dezvoltare în documentele de planificare, documentele de politici publice și actele normative la nivel național, Chișinău, 2021 și Ghidul pentru integrarea perspectivei egalității de gen în procesul de elaborare a politicilor publice. Ghidurile prevăd rigorile de integrare a principiul LNOB (a nu lăsa pe nimeni în urmă), dimensiunii de gen și principiului nondiscriminării în politicile publice. Astfel, în conformitate cu domeniul de intervenție și în măsura disponibilității datelor, documentele incorporează drepturile femeii ca forță de promovare a durabilității politicilor.

În conformitate cu Legea Nr.5/2006, în cadrul a 14 autorități ale administrației publice centrale (ministere) sunt create Grupuri coordonatoare în domeniul gender (formate din unități gender), care au ca scop asigurarea abordării complexe a egalității între femei și bărbați în politicile

și programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor. Numărul total al membrilor Grupurilor coordonatoare gender din cadrul APC este de 166. În cadrul autorităților administrației publice locale funcționează unități gender (art.19 din Legea nr.5/2006).

MMPS este instituția responsabilă pentru coordonarea activității Grupurilor coordonatoare în domeniul gender.

Totodată, pentru coordonarea Programului național privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027, a fost creat rețeaua punctelor focale de contact la nivel național în scopul promovării și realizării obiectivelor Agendei.

Drept exemplu pozitiv menționăm Proiectul „Parteneriate pentru Liderismul femeilor și bună guvernare” (Fundația „Friedrich Ebert”, AO „Institutum Virtutes Civilis”, cu suportul financiar al Uniunii Europene) în cadrul căruia au fost elaborate rapoartele de audit al politicilor locale în domeniul egalității din gen pentru raioanele Ialoveni, Rezina, Telenești și Strășeni. Documentele cuprind constatările și recomandările în ce privește integrarea dimensiunii de gen în politicile publice și procedurile instituționale ale autorităților publice locale (APL).⁶¹

Reiterăm faptul că, în corespundere cu legislația, toate documentele de politici publice care au conexiuni cu problematica de gen sunt consultate cu reprezentantele/reprezentanții Platformei pentru Egalitate de Gen și a Coaliției naționale ”Viață fără violență în familie” ș.a.

26. Dacă în țara dumneavoastră există o instituție națională pentru drepturile omului, ce măsuri a luat aceasta pentru a aborda încălcările drepturilor femeilor și pentru a promova egalitatea de gen?

În sondajul online, veți fi întrebat dacă există o instituție națională pentru drepturile omului în țara dvs. (DA/NU) și dacă da, dacă are un mandat specific de a se concentra pe egalitatea de gen sau discriminarea bazată pe sex/gen (DA/ NU)

Exemple concrete

În vederea facilitării asigurării egalității și nediscriminării pe criteriu de sex precum și a monitorizării situației în domeniu este creat și funcționează Consiliul național pentru drepturile omului - organ consultativ al Guvernului. Prin intermediul platformei Comisiilor specializate (inclusiv Comisia pe CEDAW) coordonate de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale (Dispoziția Guvernului nr.150/2023), Consiliul monitorizează modul de implementare a politicii statului în domeniul drepturilor omului, precum și a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte. Membri ai Comisiilor sunt reprezentanții autorităților administrației publice centrale și instituțiilor publice, ai societății civile și ai partenerilor de dezvoltare.

Instituția care asigură respectarea drepturilor și libertăților omului de către autoritățile publice, de către organizații și întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile este Avocatul Poporului (Ombudsmanul). Avocatul Poporului contribuie la apărarea drepturilor și libertăților omului prin prevenirea încălcării acestora, prin monitorizarea și raportarea modului de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la nivel național, prin perfecționarea legislației ce ține de domeniul drepturilor și libertăților omului, prin colaborarea internațională în acest

⁶¹ <https://eu4moldova.eu/ro/strong-in-patru-raioane-ale-tarii-au-fost-prezentate-rapoartele-de-audit-al-politicilor-locale-in-domeniul-egalitatii-din-gen-strong/>

domeniu, prin promovarea drepturilor și libertăților omului și a mecanismelor de apărare a acestora, prin aplicarea procedeele reglementate de prezenta lege.

Consiliul pentru Egalitate are misiunea de prevenire și protecție împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale și a diversității. În perioada 2020-2023 Consiliul pentru Egalitate a înregistrat plângeri privind discriminarea femeilor în următoarele domenii: în viața politică și publică a țării - 7, dintre care: declarate inadmisibile – 3, în 4 cauze nu a fost constatată discriminarea; în domeniul educației – 10, dintre care: declarate inadmisibile – 4, constatată discriminarea în 2 cazuri, în 3 cauze nu a fost constatată discriminarea; 1 plângere a fost soluționată amiabil; în câmpul muncii – 140, dintre care: declarate inadmisibile – 63, decizii de constatare - 25, în 36 cauze nu a fost constatată discriminare, 8 plângeri au fost retrase, 5 plângeri se află în examinare, 3 avize consultative; în domeniul sănătății – în cele 4 plângeri înregistrate a fost constatată discriminarea. În perioada 2020-2022, din totalul persoanelor fizice care s-au adresat Consiliului, raportând o situație de discriminare, 434 au fost bărbați, iar 343 femei. Deciziile emise de Consiliu pot fi accesate pe pagina oficială a autorității www.egalitate.md la rubrica Decizii/avize.

Societăți pașnice și incluzive

Critical areas of concern:

E. Women and armed conflict

I. Human rights of women

L. The girl child

27. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a construi și susține pacea, pentru a promova societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă și pentru a pune în aplicare agenda femeilor, păcii și securității?

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- Adopted and/or implemented a National Action Plan on women, peace and security**
- Integrated women, peace and security commitments into key national and inter-ministerial policy, planning and monitoring frameworks
- Used communication strategies, including social media, to increase awareness of the women, peace and security agenda**
- Increased budgetary allocations for the implementation of the women, peace and security agenda**
- Taken steps to reduce excessive military expenditures and/or control the availability of armaments
- Re-allocated funds from military spending to social and economic development, including for gender equality and the empowerment of women
- Supported inclusive and gender-sensitive conflict analysis, early warning and prevention mechanisms
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

În perioada de raportare Agenda femeile, pacea și securitatea (FPS) eforturile au fost structurate pe două etape. Prima etapă vizează realizarea primului Program național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și

securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia.

În 2021-2022, Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne și Administrația Națională a Penitenciarelor din Republica Moldova cu suportul UN Women au dezvoltat și operaționalizat mecanismele interne pentru a preveni și combate cazurile de hărțuire sexuală și discriminare la locul de muncă. De asemenea, au fost create asociațiile de femei în sectorul apărării și securității (suport UN Women), fiind consolidate capacitățile acestora și eforturile de pledoarie pentru avansarea egalității de gen în aceste sectoare.

În anul 2022 a fost făcută evaluarea realizării documentelor menționate. Evaluarea nivelului de aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia denotă că mai persistă constrângeri care necesită preocupare și intervenție sustenabilă. În lista acestor constrângeri pot fi evidențiate următoarele: comunicarea interinstituțională sporadică la nivelul grupurilor de lucru comune; instabilitatea politică; mecanismele de investigare a cazurilor de hărțuire nu au fost adoptate sau nu au fost concepute pe bază de încredere instituțională; performanță inegală privind procesul de instruire sau transfer de cunoștințe; posibilitățile reduse de reconciliere a vieții profesionale și private, în special, pe durata pandemică; măsuri disproporționate de acomodare rezonabilă; instruirea insuficientă a specialiștilor pe cazuri de hărțuire morală sau sexuală; stereotipuri și bariere pentru promovarea femeilor în carieră; mecanisme de raportare, monitorizare și evaluare a documentelor de politici. Lipsa unei atitudini corespunzătoare ar conduce la debusolarea sistemului de securitate și apărare și ar accentua principalele probleme în raport cu grupurile vulnerabile. Astfel, proporția de realizare a acțiunilor de implementare a activităților au fost evaluate în anul 2018 – 80%, iar în anul 2019 – 64%, urmate de perioada Covid-19 în anii 2020-2021.

Aspectele pozitive care au consolidat experiența din primul Program național sunt: elaborarea unui program dedicat în sectorul de securitate și apărare, crearea asociațiilor de femei, adoptarea mecanismelor de raportare și examinare a cazurilor de hărțuire, dezvoltarea capacităților angajaților din sistemul de securitate și apărare prin instruirii și formare de abilități, reducerea din stereotipuri la nivel instituțional, ajutarea cadrului legal și instituțional etc.⁶²

În baza rezultatelor evaluării și în consultare largă cu societatea civilă, a fost elaborat următorul program în domeniu.

A doua etapă vizează elaborarea și realizarea celui de al doilea Program național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027 (Aprobat de Hotărârea Guvernului nr.152 din 22.03.2023).

Raport pentru anul 2023?

Pentru a consolida participarea femeilor la soluționarea conflictelor, UN Women a facilitat consultările cu organizațiile locale și cu activistele/-știi în domeniul egalității de gen de pe ambele maluri ale Nistrului și a înființat trei platforme de discuții pentru femei care includ elemente de consolidare a încrederii.

Printre exemple pozitive menționăm proiectul internațional ”Comunitățile locale construiesc și susțin pacea: consolidarea participării femeilor și tinerilor la construirea păcii durabile în Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Kenya, Moldova, Sudanul de Sud, Uganda și Ucraina”, implementat în Moldova de Gender-Centru/Platforma pentru egalitate de gen în parteneriat cu The Global Network of Women Peacebuilders (GNWP), cu suportul Agenției Austriece de Dezvoltare (ADA).

⁶² https://customs.gov.md/api/media/18/08/2023/HG_152-2023_Rezolu%C8%9Bia_ONU_1325_.pdf

La fel, menționăm activitatea CID NATO, stabilirea și activitatea Platformei PISA.

28. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dvs. pentru a crește conducerea, reprezentarea și participarea femeilor în prevenirea conflictelor, soluționarea, consolidarea păcii, acțiuni umanitare și răspuns la criză, la niveluri decizionale în situații de conflicte armate și alte conflicte, și în medii fragile sau de criză?

In the narrative report, please provide details of up to three concrete examples of measures taken, including aims and scope of measures, target population, budget, impact evaluations, lesson learnt, and links to further information. Please also provide information about actions for specific groups, such as those listed in question 3. Where relevant and possible, please provide data to support your responses. (2 pages max.)

Scurtă descriere

În scopul respectării cerințelor ONU privind numărul femeilor în misiunile/operațiile internaționale de menținere a păcii (minim 9 % la nivel de contingent), precum și în scopul realizării obiectivului specific nr.3 (*Participarea femeilor din sectorul de securitate și apărare în consolidarea păcii la nivel regional și internațional*) din Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.152/2023, începând cu anul 2024 în contingentele Republicii Moldova care participă în misiunile de menținere a păcii din Kosovo (KFOR) și din LIBAN (UNIFIL) sunt incluse obligatoriu femei (4 femei în KFOR și 3 în UNIFIL).

Totodată în rezultatul conflictului armat din Ucraina, Ministerul Afacerilor Interne a participat la gestionarea fluxului migrațional, la acordarea asistenței umanitare, gestionarea incidentelor și a situațiilor de criză în zona de securitate, participarea femeilor la luarea deciziilor, la prevenirea și gestionarea conflictelor și a violenței, la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, abuzurilor și a contrabandei.

Cu sprijinul UN Women a fost creat în 2023 Consiliul consultativ al femeilor și a altor platforme locale pentru femei în vederea consolidării leadership-ului feminin în ceea ce privește consolidarea păcii. Consiliul consultativ al femeilor este format din reprezentante/-ți ai organizațiilor societății civile și ai comunităților de experți/-te de pe ambele maluri ale Nistrului și va promova eforturile de consolidare a păcii sensibile la gen.

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- Promoted and supported women’s meaningful participation in peace processes and the implementation of peace agreements at all levels**
- Promoted equal participation of women in humanitarian and crisis response activities at all levels, particularly at the decision-making level
- Adopted gender-responsive approaches to the prevention and resolution of armed or other conflict
- Adopted gender-responsive approaches to humanitarian action and crisis response
- Protected civil society spaces and women’s human rights defenders
- Developed, adopted and / or implemented a high impact National Action Plan on 1325**
- Other, please specify
- None of the above

29. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dvs. pentru a spori răspunderea judiciară și non-judiciară pentru încălcările dreptului internațional umanitar și încălcările drepturilor omului ale femeilor și fetelor în situații de conflicte armate și alte conflicte sau acțiuni umanitare și răspuns la crize?

În perioada anilor 2020-2024 a fost asigurată realizarea mai multor acțiuni printre care menționăm:

1. Implementarea politicilor pentru prevenirea încălcării drepturilor femeilor și fetelor,
2. consolidarea capacităților instituționale prin organizarea programelor de formare profesională pentru beneficiari.
3. Întreprinderea măsurilor pentru combaterea traficului ilicit de arme, droguri și combaterea traficului de ființe umane.
4. Sporirea accesului femeilor afectate de conflict, refugiate sau strămutate la serviciile de prevenire și protecție a violenței.
5. Colectarea și difuzarea datelor privind prevalența și incidența diferitelor forme de violență împotriva femeilor, precum și analiza cauzelor și consecințelor acestui fenomen, este punctul de plecare pentru dezvoltarea unor mecanisme eficiente, la nivel de politică, pentru eradicarea acestui fenomen. Printre domeniile care urmează să genereze date statistice dezagregate se enumeră și domeniul judiciar având în vedere că garanția dreptului de acces la justiția face parte din numeroase instrumente din cadrul sistemului universal de protecție a drepturilor omului și a altor drepturi și instrumente regionale relevante. În scopul fortificării acestui segment este necesar a se lua în considerare că începând cu anul 2020, prin intermediul Programului Informațional de Gestionare a Dosarelor, statistica judiciară este colectată electronic. Astfel, rapoartele statistice electronice generează date pe fiecare componentă de infracțiune, precum și separat pe circumstanțele agravante. La fel, sunt reflectate datele privind categoria pedepsei aplicate și date privind agresorii dezagregate pe sex, și separate date care vizează minorii.
6. Totodată, având în vedere necesitatea iminentă de a dispune de date statistice judiciare dezagregate privind victimele, în modulul electronic de colectare a datelor statistice au fost incluse și formulare care generează date în raport cu victima infracțiunii, acestea fiind dezagregate pe: numărul total de victime; vârstă (18-30 ani; 31-50 ani; 51-60 ani; mai mult de 60 ani); sex (bărbați, femei); studii (superioare; medii specializate; medii; medii incomplete); stare de ebrietate sau stare narcotică; mediul de trai (rural, urban); numărul total de victime în privința cărora au fost săvârșite anterior infracțiuni.
7. Adicional cauzelor penale și contravenționale privind faptele de violență în familie, în materie civilă pe aspectul de emiterea a ordonanțelor de protecție sistemul generează trei categorii de rapoarte statistice:
 - (1) raport privind mersul soluționării cauzelor;
 - (2) raport privind aplicarea măsurilor de protecție pe categorie de adulți;
 - (3) raport privind aplicarea măsurilor de protecție pe categorie de minori. Raportul privind mersul soluționării cauzelor cuprinde următoarele date dezagregate: numărul de cereri înregistrate; numărul de cereri primite în procedură; numărul dosarelor soluționate; restanța dosarelor; numărul victimelor (minori / adulți); numărul agresorilor; contestații.Modelul raportului privind aplicarea măsurilor de protecție pe categorie de adulți și minori (victime) include date privind: numărul total de cereri depuse, admise și respinse; categoriile măsurilor de protecție care pot fi impuse; dezagregare pe sex, vârstă și mediul de trai (rural / urban).

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- **Implemented legal and policy reform to redress and prevent violations of the rights of women and girls**
- **Strengthened institutional capacities, including of the justice system and transitional justice mechanisms as applicable, during conflict and crisis response**
- **Strengthened capacity of security sector institutions on human rights and prevention of sexual and gender-based violence and sexual exploitation and abuse**
- **Increased access of conflict-affected, refugee or displaced women to violence prevention and protection services**
- Taken measures to combat illicit arms trafficking
- Taken measures to combat the production, use of and trafficking in illicit drugs
- **Taken measures to combat trafficking in women and children**

În domeniul prevenirii și combaterii violenței cadrul normativ în Republica Moldova a continuat să fie dezvoltat, astfel, la data de 1 iunie 2022 a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 347 cu privire la aprobarea Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia, care propune o altă abordare a procesului de stabilire a priorităților de dezvoltare a sistemului de protecție a copilului – una bazată pe impact de evidente, instituții puternice, societate informată și activă, precum și prin capacități consolidate de reacție eficientă. Această abordare pune în centrul schimbării copilul și interesul lui superior. Unul din obiectivele generale ale Programului prenotat este **asigurarea toleranței zero din partea adulților și a copiilor față de orice formă de violență împotriva copiilor**, prin violență asupra copiilor înțelegându-se toate tipurile de violență definite în *art. 2 din Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*, inclusiv neglijarea copilului, exploatarea prin muncă și **traficul de copii**.

Actualul cadru normativ prevede acțiunile care necesită a fi întreprinse pentru asigurarea drepturilor copiilor aflați în situație de risc, astfel *art. 8 al Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situații de risc și a copiilor separați de părinți*, prevede situațiile de risc în care poate să se regăsească un copil, care cuprinde și componenta de **copii victime ale traficului**.

În aceeași ordine de idei, menționăm și prevederile *Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului*, prin care a fost reglementată **obligativitatea** reprezentanților instituțiilor de învățământ, sănătate, ordine publică, asistență socială, altor autorități și instituții publice cu atribuții în domeniul protecției copilului și anume:

- 1) să înregistreze sesizările persoanelor referitor la cazurile suspecte de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului și/sau să se autosesizeze în situațiile în care au identificat cazuri suspecte de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului aplicând procedurile sectoriale și
- 2) să informeze imediat prin telefon autoritatea tutelară teritorială, iar în decurs de 24 ore să-i expedieze fișa de sesizare a cazului suspect de violență, neglijare, exploatare, trafic al copilului.

Acest mecanism este destinat nu numai protejării drepturilor victimelor traficului de copii, ci și a copiilor victime ale altor infracțiuni, precum și a copiilor care sunt expuși diverselor situații de risc. Astfel, în anul 2022 au fost înregistrate **8422** sesizări/autosesizări privind cazurile de violență, neglijare, **exploatare și trafic**, prin care au fost identificați **5 copii** victime ale traficului de ființe umane.

Important de menționat că, în domeniul prevenirii situațiilor de risc, care poate afecta bunăstarea copilului, cadrul normativ al Republicii Moldova a fost completat cu *Hotărârea Guvernului nr. 143/2018 pentru aprobarea Instrucțiunilor cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea fiecărui copil*, obiectivele căreia sânt:

1) consolidarea intervenției angajaților serviciilor universale pentru satisfacerea necesităților copilului;

2) asigurarea abordării holistice în observarea și înlăturarea semnelor de îngrijorare în scopul îmbunătățirii bunăstării copilului;

3) reducerea necesității intervențiilor de protecție prin acțiuni de prevenire primară;

4) valorificarea potențialului familiei în creșterea și dezvoltarea copilului.

În acest sens, în scopul executării prevederilor Instrucțiunilor sus-menționate, la data de 25 noiembrie 2022 a fost semnat Ordinul comun⁶³ al Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Educației și Cercetării și Ministerului Sănătății, prin care au fost aprobate instrumentul de lucru și anume:

- Fișa de observare a bunăstării copilului;
- Fișa de evaluare a bunăstării copilului;
- Fișa de planificare a acțiunilor pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului.

Atragem atenția că, Instrucțiunile respective vizează modul de intervenție și cooperare a angajaților care activează în domeniile educației, ocrotirii sănătății, asistenței sociale și ordinii publice pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului.

30. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a elimina discriminarea și încălcarea drepturilor fetelor, inclusiv ale adolescentelor?

Exemple concrete

În perioada de referință au fost organizate un spectru larg de acțiuni însă cele mai importante au fost axate pe elaborarea, implementarea și promovarea politicilor statului atât la nivel național cât și regional în vederea respectării drepturilor femeilor și eliminării tuturor formelor de discriminare. Astfel, menționăm că au fost întreprinse măsuri privind combaterea normelor și practicilor sociale discriminatorii și creșterea gradului de conștientizare a nevoilor și potențialului fetelor, a fost consolidat accesul femeilor/fetelor la educație de calitate, dezvoltarea competențelor și formare în cadrul instituțiilor de învățământ ale MAI.

⁶³ https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/12/Ordin-comun-MMPS_MS_MEC_privind-aprobarea-Fiselor-de-observare-evaluare-si-planificare_96_1006_1158-din-25.11.2022.pdf

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- Taken measures to combat discriminatory social norms and practices and increased awareness of the needs and potential of girl children
- Strengthened girls' access to quality education, skills development and training
- Tackled disadvantages in health outcomes due to malnutrition, early childbearing (e.g. anemia) and exposure to HIV/AIDS and other sexually transmitted diseases**

Exemple concrete

Pentru a reduce fenomenul malnutriției autoritățile publice locale (APL) asigură familiile social vulnerabile cu amestecuri lactate adaptate (ALA). Astfel, pe parcursul anului 2023, de către administrația APL, au fost asigurați cu ALA - 3409 copii din păturile vulnerabile, alimentați artificial (a. 2022 - 4053). Suma alocațiilor financiare, pentru procurarea ALA diferă de la o APL la alta, în dependență de numărul copiilor cu vârsta sub 1 an, alimentați artificial. În contextul respectării drepturilor privind sănătatea reproductivă în perioada de referință au fost elaborate și aprobate prin ordinul Ministerului Sănătății un șir de acte normative de standardizarea serviciilor de sănătate:

1. Standardul privind efectuarea întreruperii sarcinii în condiții de siguranță, aprobat prin ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova nr.766 din 18.08.2020;
2. PCS „Managementul clinic al cazurilor de viol”, aprobat prin ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova nr. 908 din 30.09.2021;
3. 19 PCS pentru MF și MOG în domeniul sănătății reproductive: contracepția de urgență, contraceptivele combinate injectabile, contraceptivele orale combinate, contraceptivul injectabil numai medroxiprogesteron acetat depozit, cupolele cervicale, dispozitivul intrauterin cu cupru (tcu-380a), dispozitivul intrauterin cu levonorgestrel, implantele, inelul vaginal contraceptiv combinat, inelul vaginal cu progesteron, metoda amenoreei de lactație, metodele bazate pe recunoașterea perioadei fertile, pilulele numai cu progestativ, plasturele contraceptiv combinat, prezervativele feminine, prezervativele masculine, spermicidele și diafragmele, sterilizarea feminină, sterilizarea masculină – vasectomia.

Protocoalele clinice standardizate pot fi accesate la acest link. Republica Moldova are dezvoltate și implementate politici pentru de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală. Obiectivele sunt deconsolidare a sistemului de asistență medicală pentru a elimina transmiterea HIV de la mamă la făt (prevenirea transmiterii materno-fetale cu HIV) și de asigurarea accesului universal la testarea HIV și infecții cu transmitere sexuală pentru femeile însărcinate. Astfel, în anul 2022 au fost înregistrate 228 femei HIV+, dintre care 76 femei diagnosticate cu infecția HIV+, stabilit primar pe parcursul gravidații. În perioada raportării, 195 de femei HIV+ au născut 201 copii vii, din care 198 au primit tratament antiretroviral profilactic.

Pentru anul 2022, procentul femeilor gravide HIV-pozitive care au primit tratament antiretroviral în timpul sarcinii și/sau în timpul travaliului și nașterii a constituit 95,9%, ținta constituind nu mai puțin, iar procentul sugarilor expuși la infecția cu HIV care au inițiat profilaxia cu preparate antiretrovirale a constituit 99 %, ținta fiind nu mai puțin de 95%. În anul 2022, în conformitate cu recomandările OMS, a fost actualizat PCN cu privire la prevenirea transmiterii materno-fetale a infecției HIV.

- Implemented policies and programmes to reduce and eradicate child, early and forced marriage**

- Implemented policies and programmes to eliminate violence against girls, including physical and sexual violence and harmful practices such as child, early and forced marriage and female genital mutilation
- **Implemented policies and programmes to eradicate child labour and to recognize, reduce and redistribute unpaid care and domestic work undertaken by girl children**

În conformitate cu art. 14 al Codului familiei nr. 1316/2000, vârsta matrimonială minimă este de 18 ani. Pentru motive temeinice, se poate încuviința încheierea căsătoriei cu reducerea vârstei matrimoniale, dar nu mai mult decât cu doi ani. Reducerea vârstei matrimoniale va fi încuviințată de autoritatea tutelară locală în a cărei rază teritorială își au domiciliul persoanele care doresc să se căsătorească, în baza cererii acestora și acordului părinților minorului.

- Promoted girls' awareness of and participation in social, economic and political life
- **Incorporated STEM education / closure of gender digital divide in access to digital tools and competencies for girls**

MDED When referring to the digital environment of the Republic of Moldova, there is important to mention that over the last two decades, the digital transformation efforts of the Republic of Moldova have been guided by several national and sectoral strategies. Among these there are: a) the National Strategy of Information Society Building „Electronic Moldova” (approved by the GD no. 255/2005); b) the National Strategy for Information Society Development „Digital Moldova 2020” (approved by the GD no. 857/2013); c) the Strategic Program for Technological Modernization of Government (eTransformation) (approved by the GD no. 710/2011); d) the Strategy for the IT Industry and Digital Innovation Ecosystem Development 2018–2023 (approved by the GD no. 904/2018); e) the Information Security Strategy of the Republic of Moldova 2019–2024; f) the National Research and Innovation Program 2020–2023 (approved by the GD no. 381/2019); g) the Radio Spectrum Management Program 2021–2025 and the minimum exposure values of generic frequency blocks for allocation through the competitive selection procedure (approved by the GD no. 987/2020). The current Government Activity Program includes digitalization among the 15 sectoral priorities of the country. The National Development Strategy „European Moldova 2030” approved by Law no. 315/2022, aligned with both the European Union Association Agreement and the United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development, dedicates a special Chapter to electronic transformation of government, society and economy. However, the most important achievement for the development of the country's digital transformation sector was the adoption of the Digital Transformation Strategy of Moldova (MDTS) at the end of 2023. The strategy establishes Moldova's vision for digital development until 2030 and reaffirms the commitment to build a modern society focused on citizens and aligned with the European integration agenda. The strategy has ambitious objectives that focus on promoting the country's sustainable development. These objectives include developing a digital society, building a solid and competitive ICT sector, creating an innovative and resilient digital economy, establishing an efficient, intelligent, and transparent digital state, creating an accessible, safe, and inclusive digital environment, and consolidating the image of the Republic of Moldova as a digital nation. In this sense, given the strong human centricity of the strategy, the first General Objective is to develop a digital society able to reap the benefits of digital technologies and services. In general terms, the Internet coverage, quality, afford ability and penetration indicators for Moldova are good for its region and income class. However, exclusions and gaps still exist. According to the strategy, 34.3 per cent of those who are not connected invoked

high prices as the main reason for being unconnected, while another 48.1 per cent and 20.3 per cent respectively lack computers and/or smartphones. These values vary considerably across respondents' income levels and much less on their residence (urban/rural), gender, age and education. When referring to the digital divide based on gender, the level of the indicator among men is about 10% above its level recorded among women. In this sense, the strategy provides a general approach of digital inclusiveness and it does not refer specifically to the digital inclusion of women or girls. Significant efforts are undertaken by the government and other stakeholders to ensure an enabling environment for the digital inclusion of women and girls, however the barriers for career advancement remain as the existing programs do not target the inclusivity of the most vulnerable groups. Even with a wide access to the Internet and ownership of ICT devices, there are still some challenges identified in terms of quality and degree of accessibility for certain vulnerable groups (rural areas, elderly) including women, which limit their ability to access certain services and hinder the comprehensive development of the digital economy. Thus, for the implementation of the strategy, one of the 3 sectoral programs for its implementation is the Digital Society Development Program, which is now under development process. Consequently, in the development process of the program, account will be taken of the need to introduce measures at the national level to eliminate inequities and disparities associated with different dimensions, including gender.

- Other, please specify
- None of the above

Environmental conservation, protection and rehabilitation

Critical areas of concern:

- I. Human rights of women
- K. Women and the environment
- L. The girl child

31. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dumneavoastră pentru a integra perspectivele și preocupările de gen în politicile de mediu, inclusiv adaptarea și atenuarea schimbărilor climatice, conservarea biodiversității și degradarea terenurilor?

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- Supported women's participation and leadership in environmental and natural resource management and governance**
- Strengthened evidence and/or raised awareness about gender-specific environmental and health hazards (e.g. consumer products, technologies, industrial pollution)
- Increased women's access to and control over land, water, energy, and other natural resources**
- Promoted the education of women and girls in science, engineering, technology and other disciplines relating to the natural environment
- Enhanced women's access to sustainable time- and labour-saving infrastructure (e.g. access to clean water and energy) and climate-resilient agricultural technology

- Taken measures to protect and preserve the knowledge and practices of women in indigenous and local communities related to traditional medicines, biodiversity and conservation techniques
- Taken steps to ensure that women benefit equally from decent jobs in the green economy
- Monitored and evaluated the impact of environmental policies and sustainable infrastructure projects on women and girls
- Other, please specify
- None of the above

Exemple concrete

În ultimii ani, Republica Moldova a început să își intensifice eforturile pentru a aborda consecințele schimbărilor climatice și ale degradării mediului care afectează țara. Cu toate acestea, există încă multe provocări în ceea ce privește implementarea și monitorizarea politicilor climatice și de mediu, în special la nivel local. Printre acestea se numără gradul insuficient de sensibilizare cu privire la schimbările climatice, lipsa capacităților tehnice specifice, finanțarea necorespunzătoare, provocările privind managementul instituțional, supravegherea și coordonarea slabă care împiedică integrarea eficientă a aspectelor legate de CME în toate sectoarele.

În mod special, este valabil pentru includerea și participarea copiilor la aceste politici. Puține politici se axează în mod clar pe necesitățile copiilor și ale tinerilor

Totodată, Femeile din zonele rurale sunt de patru ori mai expuse la sărăcie absolută și mai vulnerabile la schimbările climatice. Aceste condiții impun acțiuni concrete pentru a spori accesul lor la activități care ar genera venituri adiționale și servicii de suport (precum subsidii), precum și informații și cunoștințe cu privire la gestionarea rezilientă și durabilă a resurselor naturale și agricole de care depind.

În perioada 2020-2024 menționăm implementarea proiectului PNUD Moldova COMUNITĂȚI DURABILE ȘI REZILIENTE LA SCHIMBĂRI CLIMATICE PRIN ABILITAREA FEMEILOR. Buget: 3.160.492 USD, Donator: Suedia. Acoperire: Nisporeni, Leova, Călărași, Basarabeasca, UTA Găgăuzia, regiunea transnistreană și zona de securitate. Beneficiari: ONG-uri, gospodării casnice conduse de femei, femei antreprenoare și APL-urile din raioanele Nisporeni, Călărași, Basarabeasca, Leova, UTA Găgăuzia, regiunea transnistreană și zona de securitate. Realizări:

- Studiu de bază pentru determinarea nivelului de conștientizare cu privire la riscurile schimbărilor climatice și problemele de mediu finalizat (700 de respondenți - reprezentanți APL, ONG-uri, întreprinderi conduse de femei, alte entități din sectorul privat, femei gospodării, populație generală și grupuri vulnerabile) din raioanele și regiunile-țintă;
- Profilurile climatice și de mediu ale raioanelor Călărași, Nisporeni, Leova, Basarabeasca și Dubăsari au fost completate cu o componentă de mediu și una privind dimensiunea de gen;
- Au fost realizate profilurile climatice ale regiunii transnistrene și UTA Găgăuzia;
- Au fost elaborate 6 planuri de acțiuni privind integrarea dimensiunii de gen și a măsurilor de adaptare la schimbările climatice și protecția mediului în planurile de dezvoltare locală ale raioanelor Nisporeni, Leova, Călărași, Basarabeasca, UTA Găgăuzia și Dubăsari;
- 89 de reprezentanți ai administrației publice locale, dintre care 50 de femei, din raioanele Călărași, Leova și Dubăsari au fost instruiți cu privire la transpunerea eficientă a legislației

referitoare la mediu și climă la nivel local, aplicarea dimensiunii de gen în planificarea și executarea la nivel local a soluțiilor și inițiativelor reziliente la schimbările climatice etc.;

- Au fost elaborate 4 ghiduri pentru APL-uri cu privire la implementarea legislației privind clima și mediul la nivel local, precum și cu privire la legătura dintre dimensiunea de gen, climă și mediu;
- 854 de femei care conduc o gospodărie casnică și femei și bărbați întreprinzători (665 femei și 189 bărbați) din domeniul agricol și-au îmbunătățit abilitățile și capacitățile în domeniul gestionării afacerilor ecologice în cadrul a 35 de cursuri de instruire organizate în toate raioanele și regiunile țintă;
- 6 ONG-uri de mediu au beneficiat de asistență tehnică adaptată ca parte a unui program de dezvoltare a capacităților instituționale; 77 de ONG-uri de mediu (313 beneficiari, inclusiv 281 femei) și-au consolidat capacitățile în domeniul rezistenței la schimbările climatice, gestionării riscurilor dezastrilor și dezvoltării durabile, cu integrarea dimensiunii de gen, pentru a promova ulterior agenda de mediu la nivel național și regional⁶⁴.

32. În ultimii cinci ani, ce acțiuni a întreprins țara dvs. pentru a integra perspectivele de gen în politici și programe de reducere a riscurilor de dezastru și de consolidare a rezistenței la mediu și la schimbările climatice?

In the narrative report, please provide details of up to three concrete examples of measures taken, including aims and scope of measures, target population, budget, impact evaluations, lesson learnt, and links to further information. Please also provide information about actions for specific groups, such as those listed in question 3. Where relevant and possible, please provide data to support your responses. (2 pages max.)

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- Supported women's participation and leadership, including those affected by disasters, in disaster risk reduction, climate and environmental resilience policies, programmes and projects**
- Strengthened the evidence base and raised awareness about the disproportionate vulnerability of women and girls to the impact of climate change, environmental degradation and disasters
- Promoted access of women in situations of disaster to services such as relief payments, disaster insurance and compensation
- Introduced or strengthened and implemented gender-responsive laws and policies related to disaster risk reduction and building climate and environmental resilience (e.g. disaster laws addressing vulnerability of women in disaster)
- Other (please specify)
- None of the above

Exemple concrete

În perioada de raportare au fost aprobate documente strategice precum:

- Strategia de dezvoltare cu emisii reduse până în anul 2030 și Planul de acțiune pentru implementarea acesteia: acțiuni de reducere a emisiilor, în baza contribuției CSN recent actualizate.

⁶⁴ <https://www.undp.org/ro/moldova/projects/comunitati-durabile-si-reziliente-la-schimbari-climatice-prin-abilitarea-femeilor>

- Strategia de adaptare la schimbările climatice și planul de acțiune privind implementarea acesteia: acțiuni prioritare de adaptare pentru sectoarele cele mai vulnerabile, în baza planului PNA.

Ambele documente includ unele referințe la aspectele de gen.

Potrivit Băncii Mondiale, Moldova este cea mai vulnerabilă țară din Europa din punct de vedere climatic. Moldova este foarte vulnerabilă la riscurile naturale precum seceta, înghețurile târzii de primăvară, grindina, inundațiile și furtunile puternice, care au afectat sectorul agricol și dezvoltarea socio-economică a țării. Un raport recent indică faptul că inundațiile din 2008 din Moldova au dus la costuri de peste 120 de milioane de dolari, iar secetele din perioada 2007-2012 au provocat pagube de peste 1 miliard de dolari, afectând 80% din teritoriul țării. "Schimbările climatice modelează deja mobilitatea umană și determină milioane de oameni să își părăsească locuințele. Cu toate acestea, migranții și comunitățile din diaspora pot fi, de asemenea, parte a soluției", a declarat Christa Rottensteiner, șefa misiunii OIM în Regatul Unit.

În Moldova există câteva structuri instituționale și legislative de bază pentru gestionarea riscului de dezastre (GRD), însă – așa cum este cazul în multe țări – accentul principal rămâne mai degrabă pe răspunsul „reactiv” la dezastre, decât pe un răspuns „proactiv” la reducerea riscului de dezastre. În același timp, capacitatea instituțiilor de a preveni și de a răspunde la crize, la nivel național și local, continuă să fie slabă. De asemenea, este nevoie ca datele privind riscurile climatice și efectele de mediu să fie colectate și gestionate mai bine.⁶⁵

Republica Moldova se alătură proiectului inovator Diaspora 4 Climate Action (D4C) al diasporei pentru acțiune climatică al OIM. Proiectul D4C urmărește să creeze un model pentru alte țări pentru a promova rolul unic pe care îl poate juca diaspora în promovarea acțiunilor naționale în domeniul climei.⁶⁶ În cadrul proiectului D4C, OIM va sprijini inițiativa "Diaspora reușește acasă" (DAR 1+3), condusă de guvernul moldovean, care leagă contribuțiile diasporei de proiectele de dezvoltare locală. Proiectul D4C al OIM va sprijini proiectele locale care promovează conservarea biodiversității, energia curată, economia circulară, agricultura inteligentă din punct de vedere climatic, reducerea riscurilor de dezastre și renovarea ecologică.

În mod special apreciem ANALIZA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE ȘI A RISCURILOR PENTRU COPII DIN MOLDOVA, realizat de UNICEF (2023), care conține date dezagregate pe sexe și informații cu referire la impactul schimbărilor climatice asupra fetelor și băieților, femeilor și bărbaților.⁶⁷

⁶⁵

<https://www.unicef.org/moldova/media/11816/file/ANALIZA%20SCHIMB%C4%82RILOR%20CLIMATICE%20%C8%98I%20A%20RISCU%20RILOR%20PENTRU%20COPII%20DIN%20MOLDOVA.pdf>

⁶⁶ <https://moldova.iom.int/ro/news/republica-moldova-se-alatura-proiectului-inovator-al-diasporei-pentru-actiune-climatica-al-oim>

⁶⁷

<https://www.unicef.org/moldova/media/11816/file/ANALIZA%20SCHIMB%C4%82RILOR%20CLIMATICE%20%C8%98I%20A%20RISCU%20RILOR%20PENTRU%20COPII%20DIN%20MOLDOVA.pdf>

Section Four: National institutions and processes

33. Please describe your country's national strategy or action plan for gender equality, including its name, the period it covers, its priority, funding and alignment with the 2030 Agenda for Sustainable Development, including the targets under SDG 5.

In the narrative report, please provide a summary of goals, targets, and priority actions, including target population, budget, status of implementation, and links to further information. Please also provide information about actions for specific groups, such as those listed in question 3. Where relevant and possible, please provide data to support your responses. (2 pages max.)

Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.203/2023 Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 are la bază promovarea principiului egalității de șanse între femei și bărbați, fete și băieți. Având în vedere că societatea din Republica Moldova trece printr-un proces complex de transformări sociale și economice, care implică inechități structurale de gen, curențe privind asigurarea protecției sociale a persoanelor antrenate în activități de îngrijire, discrepante salariale, subreprezentarea femeilor în procesul decizional, interesul redus al bărbaților de a se implica în activități de abilitare și promovare a femeilor, prezentul Program urmărește, prin intervenții, obiective și acțiuni specifice, reducerea inegalităților de gen în diverse domenii ale vieții social-economice.

Ariile de intervenție asupra cărora prezentul Program își extinde acțiunea sunt:

- 1) extinderea serviciilor de suport pentru îngrijitori printr-o protecție socială mai bună;
- 2) reducerea diferențelor de gen salariale pentru muncă egală sau muncă de valoare egală;
- 3) eradicarea stereotipurilor privind implicarea bărbaților în prestarea muncii în domenii feminizate;
- 4) reducerea diferențelor în procesul decizional la nivel local și central, inclusiv din rândul grupurilor subreprezentate ale femeilor sau grupurilor/organizațiilor ale acestora;
- 5) asigurarea unei participări mai largi a autorităților și instituțiilor de resort la elaborarea și adoptarea unor politici sectoriale, instrumente și măsuri destinate corectării inegalităților structurale de gen, precum și implementarea eficientă a acestora;
- 6) perfecționarea cadrului legal și instituțional existent, inclusiv prin stabilirea unor indicatori de performanță în cadrul programelor bugetare sensibile la dimensiunea de gen;
- 7) promovarea egalității de gen în sectorul asistenței umanitare (crize umanitare);
- 8) acces echitabil la servicii de calitate în sectorul public și privat.

Angajamentul strategic privind egalitatea de gen pentru perioada 2023-2027 definește cadrul eforturilor depuse de Republica Moldova în perioada de referință în direcția asigurării egalității de gen, fiind conceput pentru a atinge **5 obiective generale**.

Obiectivul general 1. Reducerea inegalităților structurale de gen prin politici și bugete sensibile la dimensiunea de gen

Acest obiectiv se va realiza prin îmbunătățirea cadrului regulatoriu și metodologic ce vizează elaborarea documentelor de politici publice, a bugetelor și a proiectelor de dezvoltare regională și locală. Adicional, implementarea acestui obiectiv va presupune activități consecvente și de lungă durată privind dezvoltarea cunoștințelor de bază cu privire la egalitatea de gen a funcționarilor publici, precum și oferirea suportului individualizat atât ministerelor de linie, cât și autorităților administrației publice locale în procesul de elaborare și implementare a inițiativelor multianuale de integrare a perspectivei egalității de gen în politici, programe și bugete. Nu în ultimul rând, implementarea acestui obiectiv va contribui la reanimarea și sporirea funcționalității Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați.

Obiectivul general 2. Sporirea protecției sociale pentru mai multe persoane care sunt implicate în activități de îngrijire pe termen lung a membrilor de familie

Prin intermediul acestui obiectiv se va urmări îmbunătățirea cadrului legal pentru a identifica și a elimina prevederile care, în mod direct sau indirect, defavorizează gradul de protecție socială a persoanelor implicate în îngrijirea pe termen lung a membrilor de familie. Adicional, realizarea acestui obiectiv presupune extinderea și crearea serviciilor sociale de suport pentru aceste persoane.

Obiectivul general 3. Reducerea diferențelor salariale în funcție de gen pentru munca egală sau munca de valoare egală

Implementarea acestui obiectiv va pune accent pe informarea și abilitarea salariaților din sectorul privat (organizații private cu scop lucrativ sau nonprofit: asociații, fundații, instituții private) referitor la drepturile lor privind munca egală și munca de valoare egală, în special dreptul de a solicita mai multe informații și clarificări de la angajatori cu privire la eventualele diferențe de gen în salarizare. Totodată, vor fi create mai multe soluții metodologice și suport pentru angajatorii din sectorul privat (organizații private cu scop lucrativ sau nonprofit: asociații, fundații, instituții private), în vederea încurajării acestora să implementeze scheme și procese de salarizare inclusive și echitabile. Prin intermediul acestui obiectiv atât Consiliul pentru egalitate, cât și Inspectoratul de Stat al Muncii vor beneficia de suport organizațional, pentru a realiza mult mai eficient mandatul instituțional în ceea ce privește plata egală pentru munca egală sau munca de valoare egală.

Obiectiv general 4. Sporirea numărului de bărbați care promovează egalitatea de gen
Guvernul urmează să valorifice mult mai temeinic parteneriatele cu organizațiile societății civile și partenerii de dezvoltare, pentru a extinde spectrul de activități de promovare a egalității de gen cu implicarea bărbaților. Acestea vor fi complementate cu acțiuni de comunicare și promovare a bărbaților care se implică mult mai activ în activități de îngrijire, activități considerate feminizate sau activități de promovare a egalității de gen.

Obiectiv general 5. Promovarea femeilor, inclusiv a femeilor din grupurile subreprezentate, în funcții de conducere și în procesul decizional la nivel central și local
Pentru realizarea acestui obiectiv, Guvernul urmează să îmbunătățească procedurile de asigurare a transparenței decizionale prin includerea cerințelor minime legate de acomodarea rezonabilă și realizarea unui efort minim de consultare a femeilor subreprezentate. Adicional, Guvernul urmează să instituie un program de granturi destinat grupurilor și organizațiilor de femei subreprezentate.

Drept urmare a implementării obiectivelor-cheie ale prezentului Program, sunt preconizate următoarele rezultate: creșterea numărului de inițiative implementate la nivel local pe dimensiunea egalității de gen, aplicarea uniformă și eficientă a deciziilor aprobate de către Comisia guvernamentală pentru egalitatea între femei și bărbați, extinderea serviciilor ce țin de îngrijirea membrilor familiei, îmbunătățirea legislației privind tratamentul egal, măsurile specifice de promovare a egalității de gen, reducerea diferențelor dintre femei și bărbați în materie de remunerare și de pensii, fiind combătute astfel inechitățile și violența în rândul femeilor, asigurarea unei participări mai largi a femeilor pe piața muncii și a independenței economice pentru femei și bărbați, dezvoltarea activităților de abilitare a femeilor prin programe și inițiative dedicate.

Programul are următoarele **obiective specifice** până în anul 2027:

Obiectiv specific 1.1. Consolidarea cadrului de politici sectoriale sensibile la dimensiunea de gen ale ministerelor și ale altor autorități ale administrației publice centrale în 7 domenii (educație și cercetare, sănătate, dezvoltare rurală, piața muncii, antreprenoriat, protecția socială, protecția și integrarea persoanelor refugiate);

Obiectiv specific 1.2. Asigurarea funcționalității și operaționalității Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați în luarea deciziilor;

Obiectiv specific 2.1. Îmbunătățirea și extinderea cadrului legal cu privire la prestațiile de asistență și asigurare socială pentru persoanele implicate în îngrijirea pe termen lung a membrilor de familie;

Obiectiv specific 2.2. Crearea a 3 servicii de suport destinate persoanelor implicate în îngrijirea pe termen lung a membrilor de familie;

Obiectiv specific 3.1. Informarea graduală a cel puțin 5 000 de salariați și salariate cu privire la drepturile în materie de asigurare a plății egale pentru muncă egală sau muncă de valoare egală prin diferite mijloace de comunicare;

Obiectiv specific 3.2. Informarea a circa 500 de angajatori și implementarea măsurilor de asigurare a principiului de plată egală pentru munca egală sau munca de valoare egală.

Obiectiv specific 4.1. Încurajarea a circa 10 000 de bărbați de a se implica în inițiative de îngrijire, educație și alte domenii feminizate de pe piața muncii.

Obiectiv specific 5.1. Crearea a cel puțin 3 oportunități de participare și reprezentare echilibrată pentru femei.

Obiectiv specific 5.2. Creșterea până la 1 400 a numărului de femei, inclusiv femei din grupurile subreprezentate, în dezvoltarea abilitărilor de participare și liderism.

Prezentul program reprezintă un instrument esențial pentru creșterea în mod semnificativ a nivelului egalității de gen în domenii precum: sănătatea, educația, piața muncii, activitatea de antreprenoriat, protecția socială și dezvoltarea locală.

Impactul și utilitatea prezentului Program constă în asigurarea egalității de gen în Republica Moldova printr-o progresie graduală pozitivă și sustenabilă. În cadrul întregului proces de implementare a prezentului Program, beneficiarii și implementatorii urmează să asigure un parteneriat și o cooperare intersectorială pe linie orizontală și verticală pentru integrarea perspectivei de gen. În aceste circumstanțe vor fi urmărite următoarele rezultate: majorarea numărului de administrații publice locale care aplică angajamentele minime ale Cartei Europene pentru Egalitatea între Femei și Bărbați în Viața Locală, creșterea până la 70% a gradului de satisfacție a persoanelor care au beneficiat de servicii de suport, în special de serviciul „Respiro”, creșterea graduală până la 20% a numărului de bărbați promotori ai egalității de gen și cu circa 15% a numărului de femei din grupuri subreprezentate care au fost alese în funcții electiv, inclusiv sporirea ponderii femeilor în Guvern, în funcții electiv la nivel central și local, precum și în funcții de ambasadoare, fără a se limita doar la aceste rezultate.

In the online survey, you will be asked if your country has a valid national strategy or action plan for gender equality (YES/NO). If YES, you will be asked if the gender equality strategy or action plan been costed and have sufficient resources been allocated to its achievement in the current budget (YES/NO).

34. Please describe your country’s system for tracking the proportion of the national budget that is invested in the promotion of gender equality and the empowerment of women (gender-responsive budgeting), including the approximate proportion of the national budget that is invested in this area.

In the narrative report, where possible, please provide disaggregated information and data on resources allocated to specific critical areas of the BPfA as well as reflections on achievements and challenges encountered in making budgets gender responsive. (2 pages max.)

Programul de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 (Hotărârea de Guvern nr. 203/2023). Program național în domeniul vizat, intervine prin 5 obiective generale transpuse în 46 acțiuni specifice pentru a remedia inegalitățile de gen în diverse domenii ale vieții social-economice. Programul urmărește creșterea numărului de inițiative implementate la nivel local pe dimensiunea egalității de gen, extinderea serviciilor ce țin de îngrijirea pe termen lung a membrilor de familie, îmbunătățirea legislației naționale privind tratamentul egal, reducerea diferențelor dintre femei și bărbați în materie de remunerare, și asigurarea reprezentativității femeilor în funcții de conducere și în procesul decizional. Ne-am propus un obiectiv separat să fie dedicat implicării bărbaților în activitățile de promovare a egalității de gen, care include măsuri de încurajare a participării bărbaților la specialitățile pedagogice astfel încât rata promovabilității și a absolvirii acestora să crească cu cel puțin 5% anual.

Programul fiind conceput pentru realizarea celor 5 obiective generale:

1. Obiectivul general 1: Reducerea inegalităților structurale de gen prin politici și bugete sensibile la dimensiunea de gen.
2. Obiectivul general 2: Sporirea protecției sociale pentru mai multe persoane care sunt implicate în activități de îngrijire pe termen lung a membrilor de familie.
3. Obiectivul general 3: Reducerea diferențelor de gen salariale pentru muncă egală sau muncă de valoare egală.
4. Obiectivul general 4: Sporirea numărului de bărbați care promovează egalitatea de gen.
5. Obiectiv general 5: Promovarea femeilor, inclusiv a femeilor din grupurile subreprezentate, în funcții de conducere și în procesul decizional la nivel central și local.

Obiectivele generale și specifice sunt concentrate pe 6 arii de intervenție:

- Domeniul sănătății
- Domeniul educației
- Piața muncii
- Activitatea de antreprenariat
- Protecția socială
- Dezvoltarea locală

Impactul pe care îl urmărește acest Program este creșterea în mod semnificativ a nivelului egalității de gen în domenii relevante Agendei Moldova Europeană 2030 precum sănătatea, educația, piața muncii, activitatea de antreprenariat, protecție socială și dezvoltare locală.

Programul și Planul de acțiuni își propune să îmbunătățească anumite procese, mecanisme, precum și să crească nivelul de satisfacție din partea beneficiarilor.

Bugetul Programului este estimativ – 22 mln. Lei

In the online survey, you will be asked if your country tracks the proportion of the national budget that is invested in the promotion of gender equality and the empowerment of women (YES/NO) and/or, in the case of donor countries, the proportion of official development assistance (ODA) that is invested in the promotion of gender equality and the empowerment of women (YES/NO/not applicable).

35. What formal mechanisms are in place for different stakeholders to participate in the implementation and monitoring of the Beijing Declaration and Platform for Action and the 2030 Agenda for Sustainable Development?

In the narrative report, please describe participatory processes and mechanisms, including their impact on the implementation of the BPfA and the 2030 Agenda. Please also describe any mechanisms that are in place to ensure that women and girls from marginalized groups (listed under question 3 above) can participate and that their concerns are reflected in these processes. (1 page max.)

In the online survey, you will be asked if participatory mechanisms are in place (YES/NO) and select the stakeholders that have participated through formal channels from the below list:

- Civil society organizations**
- Women's rights organizations**
- Academia and think tanks
- Faith-based organizations
- Parliaments/parliamentary committees**
- Private sector
- United Nations system**
- Not applicable
- Other actors, please specify
- None of the above

You will also be asked if gender equality and the empowerment of all women and girls included as a key priority in the national plan/strategy for SDG implementation (YES/NO).

36. Please describe how stakeholders have contributed to the preparation of the present national report.

In answering this question as part of the narrative report, countries are encouraged to describe participatory process and to reflect on the contributions that different stakeholders have made to the national report. (1 page max.) Urmează

37. Please describe your country's action plan and timeline for implementation of the recommendations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (if a State party), or of the recommendations of the Universal Periodic Review or other United Nations human rights mechanisms that address gender inequality/discrimination against women.

In answering this question as part of the narrative report, please indicate the year of your last review under CEDAW or the UPR and outline any follow-up actions your country has taken to implement the resulting recommendations. (1 page max.)

În cadrul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală (EPU) care avut loc în anul 2022 Republica Moldova a acceptat 186 din 209 recomandări recepționate, înregistrând o

descreștere cu 2,11% comparativ cu ciclul 2 de evaluare. Majoritatea recomandărilor acceptate vizează: drepturile minorităților, egalitatea și non-discriminarea (44 recomandări), condiții de detenție alături de tratamente inumane și degradante (19 recomandări), egalitatea de gen și violența domestică (27 recomandări), independența sistemului judiciar (11 recomandări), integritatea și independența Avocatului Poporului și instituțiilor naționale în domeniul drepturilor omului (9 recomandări), ș.a. În scopul asigurării implementării recomandărilor, Cancelaria de Stat, în comun cu autoritățile relevante, a elaborat proiectul Setului de măsuri pentru implementarea recomandărilor recepționate în cadrul celei de-a 40-a sesiuni a Grupului de lucru al EPU al ONU. Proiectul a fost aprobat la ședința din 4 septembrie 2023 a Consiliului național pentru drepturile omului. Pentru fiecare recomandare sau grup de recomandări similare au fost determinate acțiuni, cu stabilirea autorităților responsabile și a termenelor de implementare. Potrivit calendarului preliminar al desfășurării sesiunii EPU, al 4-lea ciclu de evaluare pentru Republica Moldova va avea loc în luna octombrie 2026, respectiv termenele pentru implementarea recomandărilor au fost stabilite până la finele anului 2025, pentru a asigura desfășurarea procedurilor interne de elaborare și aprobare a Raportului Național.

Republica Moldova a prezentat cel de-al șaselea Raport de implementare a CEDAW în februarie 2020 în cadrul sesiunii 75 a Comitetului ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. Paralel, în cadrul sesiunii, delegația ONG-lor active în domeniu, a prezentat rapoarte/comentarii alternative. Observațiile finale asupra celui de-al 6-lea raport periodic al Republicii Moldova ale Comitetului pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor au fost transmise guvernului spre realizare. Conform procedurii, Guvernul a pregătit și a transmis Comitetului raportul la etapa de doi ani după sesiune, cu intervențiile stringente. În 2023, MMPS în parteneriat cu alte ministere și instituții a elaborat cel de-al șaptelea Raport de implementare a CEDAW, care a fost consultat pe larg cu organizațiile societății civile, fiind accesibil public⁶⁸.

Section Five: Data and statistics

38. What are the most important areas in which your country has made most progress over the past five years when it comes to gender statistics at the national level?

In the narrative report, please provide details of up to three concrete examples of measures taken, including aims and scope of measures, budget, impact evaluations, lesson learnt, and links to further information. Please also provide information about actions for specific groups, such as those listed in question 3. Where relevant and possible, please provide data to support your responses. (2 pages max.)

În ultimii cinci ani BNS a îmbunătățit colectarea, producerea și diseminarea statisticilor de gen. BNS a elaborat și diseminat prin intermediul paginii web oficiale a BNS www.statistica.gov.md un șir de informații noi din diverse domenii precum: accesul pe piața forței de muncă, justiția, sănătatea, educația, nivelul de trai al gospodăriilor, protecția socială, care cuprind indicatori disponibili, în funcție de diverse dezagregări, inclusiv pe sexe, pentru care datele sunt colectate atât prin cercetările statistice, cât și furnizate din surse de date administrative. Acestea includ: - Note informative anuale: • „Portretul statistic al femeilor și

⁶⁸ <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2024/01/Proiectul-Raportului-nr.-7-CEDAW.pdf>

bărbaților în Republica Moldova”; • „Situția copiilor în Republica Moldova”; • „Tinerii în Republica Moldova”; • „Vârșnicii în Republica Moldova”; • „Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova”; • „Nivelul infracționalității în Republica Moldova”; - Pentru a analiza Impactul pandemiei COVID-19 asupra situației pe piața muncii, inclusiv în aspect gender, în cadrul Anchetei forței de muncă au fost colectate date adiționale, care au fost diseminate trimestrial în anii 2020-2021 în cadrul comunicatului Forța de muncă, ocuparea și Șomajul în Republica Moldova. În afară de aceasta, a fost elaborat și raportul analitic „Impactul Covid-19 asupra indicatorilor forței de muncă în anul 2020”; - Studiul analitic „Femeile și bărbații în sectorul tehnologiei informațiilor și comunicațiilor”; - Nota și raportul analitic privind „Participarea femeilor și bărbaților în activitatea de antreprenariat”; - Cercetarea prin sondaj asupra gospodăriilor populației „Accesul populației la serviciile de sănătate”, 2021; - Publicații statistice: • „Educația în Republica Moldova”; • „Aspecte privind nivelul de trai”; • „Forța de Muncă în Republica Moldova. Ocupare și șomaj”; • „Copiii Moldovei”. - BNS diseminează trimestrial/anual cu ajutorul instrumentului Banca de date „Statbank, informații statistice detaliate cu serii de timp pe diferite domenii: • Populația și procesele demografice; • Statistica socială; • Statistica gender; • Statistica regională. De asemenea, au fost organizate evenimente publice destinate diferitor grupuri de utilizatori, în formă de mese rotunde, instruirii și ateliere la care au fost prezentate și explicate rezultatele cercetărilor și rapoartelor analitice menționate. Totodată, în anul 2021, pentru îmbunătățirea disponibilității datelor, inclusiv în domeniul Statistica gender, au fost diseminați indicatori noi în banca de date „Statbank”: • compartiment nou în domeniul statistic Nivelul de trai al populației - Sărăcia și inegalitatea (2014-2022); • în domeniul statistic Ocrotirea sănătății cu privire la Incidența HIV, pe sexe și grupe de vârstă, 2017- 2022, Numărul medicilor pe sexe, 2014-2022; • în domeniul statistic Justiție și infracționalitate cu privire la Persoanele deținute în arest preventiv pe sexe și grupe de vârstă, 2020-2022, Victimele omorurilor, pe sexe și după autorul infracțiunii, 2013-2022 și Victimele violenței în familie pe grupe de vârstă și sexe, 2015-2022, precum și • în domeniul statistic Forța de muncă și câștigul salarial cu privire la Victimele accidentelor de muncă, pe sexe și activități economice, 2016-2022. Datele sunt diseminate și actualizate anual pe platforma dedicată statisticii de gen: www.GenderPulse.md care reprezintă un instrument de vizualizare grafică interactivă, ușoară de înțeles, a indicatorilor statistici sensibili la dimensiunea de gen. Datele vizualizate pe GenderPulse sunt grupate în 5 domenii tematice, conform Setului minim de indicatori de gen al ONU, relevante pentru analiza problematicii de gen: demografie, participare în procesul decizional, educație, sănătate și abilitare economică. În această perioadă, BNS a lucrat activ asupra elaborării și aprobării unui șir de documente de politici sectoriale și naționale, care sunt menite să reglementeze și să susțină sistemul statistic național: • Legea Nr. 231 din 28-07-2022 privind recensământul populației și locuințelor; • Strategia de dezvoltare a Sistemului Statistic Național 2023-2030 (SDSSN 2023-2030) (aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 954 din 28.12.2022); • Programul de dezvoltare a sistemului statistic național pentru anii 2023-2026 (PDSSN 2023-2026) și Planul de acțiuni privind implementarea Programului de dezvoltare a sistemului statistic național pentru anii 2023-2026 (aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 503 din 19.07.2023); • Hotărârea Guvernului nr. 953 din 28.12.2022 Cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova este unul din cele 14 oficii de statistică care și-au adus contribuția la elaborarea portalului Femeile Lumii 2020: Tendințe și Statistici (World’s Women 2020: Trends and Statistics) care a fost lansat în cadrul Forumului Mondial al Datelor (UN World Data Forum), desfășurat în perioada 19-21 octombrie 2020, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la adoptarea Declarației de la Beijing și

Platformei de Acțiune. Tematica abordată în Povestea Republicii Moldova se referă la Protecția socială și pensiile pentru limită de vârstă abordate din perspectiva egalității de gen. Portalul a fost pregătit de Direcția de Statistică a Organizației Națiunilor Unite (UNSD), Departamentul de Afaceri Economice și Sociale (DESA) și este rezultatul efortului colectiv al unei game largi de contribuitori din întreaga lume

In the online survey, you will be asked to select specific actions from the list below:

- Promulgated laws, regulations, or statistical programme/strategy setting out the development of gender statistics**
- Established an inter-agency coordination mechanism on gender statistics (e.g., technical working group, inter-agency committee)
- Used more gender-sensitive data in the formulation of policy and implementation of programmes and projects**
- Re-processed existing data (e.g., censuses and surveys) to produce more disaggregated and/or new gender statistics**
- Conducted new surveys to produce national baseline information on specialized topics (e.g., time use, gender-based violence, asset ownership, poverty, disability)
- Improved administrative-based or alternative data sources to address gender data gaps
- Produced knowledge products on gender statistics (e.g., user-friendly reports, policy briefs, research papers)**
- Developed a centralized web-based database and/or dashboard on gender statistics**
- Engaged in capacity building to strengthen the use of gender statistics (e.g., trainings, statistical appreciation seminars)**
- Other, please specify
- None of the above

39. Over the next five years, what are your country's priorities for strengthening national gender statistics?

In the narrative report, please provide a brief explanation and examples of your plans (2 pages max.).

Obiectivul specific 3.2 al PDSSN 2023-2026 prevede: Alinierea statisticilor oficiale la standardele europene și internaționale, care va fi realizat inclusiv prin: „Efectuarea cercetărilor și lucrărilor statistice, inclusiv a recensămintelor, în corespundere cu prevederile Compendiului statistic european și cu cadrul ONU de indicatori de monitorizare a ODD, cu accent specific pe dezagregarea datelor statistice în vederea asigurării de evidențe pentru implementarea principiului „nimeni să nu fie lăsat în urmă” în cadrul monitorizării SND „Moldova Europeană 2030” și a politicilor sectoriale” (punctul 33.3 al PDSSN 2023-2026). În acest context, conform Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027, BNS planifică să realizeze în următorii 5 ani cercetări statistice exhaustive și selective destinate diferitor categorii ale populației, toate cu dezagregarea rezultatelor pe sexe și alte dimensiuni demografice și sociale, inclusiv: • Recensământul populației și locuințelor 2024 ținând cont de prevederile Regulamentului (CE) nr. 763/2008; • Cercetarea statistică privind violența bazată pe gen conform manualului metodologic pentru Cercetări UE pe criterii de gen – violența împotriva femeilor și alte forme

de violență interpersonală, Eurostat, ediția 2021; • Cercetarea statistică „Structura câștigurilor salariale; • Cercetarea condițiilor de trai și veniturilor (EU SILC); • Cercetarea Europeană prin Interviu privind Sănătatea Populației (EHIS)

In the online survey, you will be asked to select three specific actions from the list below:

- Design of laws, regulations, or statistical programme/strategy promoting the development of gender statistics
- Establishment of an inter-agency coordination mechanism on gender statistics (e.g., technical working group, inter-agency committee)
- Use more gender-sensitive data in the formulation of policy and implementation of programmes and projects
- Re-processing of existing data (e.g., censuses and surveys) to produce more disaggregated and/or new gender statistics**
- Conduct of new surveys to produce national baseline information on specialized topics (e.g., time use, gender-based violence, asset ownership, poverty, disability)**
- Greater utilization and/or improvement of administrative-based or alternative data sources to address gender data gaps
- Production of knowledge products on gender statistics (e.g., user-friendly reports, policy briefs, research papers)**
- Development of a centralized web-based database and/or dashboard on gender statistics
- Institutionalization of users-producers’ dialogues mechanisms
- Statistical capacity building of users to increase statistical appreciation on and use of gender statistics (e.g., trainings, statistical appreciation seminars)
- Other, please specify
- None of the above

40. What gender-specific indicators⁶⁹ has your country prioritized for monitoring progress on the SDGs?

In the narrative report, please also explain any challenges for collecting and compiling data on these indicators.

Conform pct. 5 din Hotărârea Guvernului nr. 953 din 28.12.2022 Cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă, BNS este autoritatea care coordonează procesul de producere și diseminare a indicatorilor de monitorizare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Agendei 2030. BNS asigura sistematizarea datelor recepționate de la autoritățile deținătoare de date și le publica pe platforma de diseminare a datelor, în vederea asigurării accesului deschis la date a factorilor de decizie, autorităților publice, societății civile, sectorului privat, precum și organismelor internaționale. Conform Raportului de progres privind implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, din cei 398 de indicatori și subindicatori de monitorizare analizați, pentru 146 indicatori (37%) sunt disponibile date pentru anul 2022, precum date din anii precedenți

⁶⁹ The term ‘gender-specific indicators’ is used to refer to indicators that explicitly call for disaggregation by sex and/or refer to gender equality as the underlying objective. For example, SDG indicator 5.c.1 captures the percentage of countries with systems to track public allocations that are directed towards policies and programmes that promote gender equality—the underlying objective is the promotion of gender equality. The term is also used for indicators where women and girls are specified within the indicator as the targeted population (see UN Women. 2018. *Turning Promises into Action: Gender Equality in the 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York).

suficiente pentru evaluarea tendinței și progresului. Pentru alți 90 de indicatori (23%), datele disponibile sunt până în 2021. Pentru 48 de indicatori (12%), deplinătatea datelor este estimată la 50%-80%, adică există date pentru câțiva ani din trecut, dar insuficiente pentru a estima progresul recent. Pentru 21 indicatori (5%) datele disponibile sunt limitate (pentru 1-2 ani), iar pentru 93 de indicatori (23%) datele încă nu sunt disponibile. Din totalul indicatorilor lipsă, 28 indicatori consideră aspectele de gen. Cele mai înalte grade de raportare a indicatorilor se înregistrează pentru ODD 4 „Educație de calitate” – 86%, ODD 3 „Sănătate și stare de bine” – 76%, ODD 1 „Fără sărăcie” – 75% și ODD 10 „Inegalități reduse” – 73%. Cele mai scăzute grade de raportare se atestă în cazul ODD 14 „Viața sub apă” – 30%, ODD 2 „Zero foame” – 34%, ODD 11 „Orașe și comunități durabile” și ODD 13 „Acțiune asupra climei” – 50%. Gradul mediu de raportare pentru toți indicatorii este de 65%. În ceea ce privește progresul realizat în implementarea ODD, cele mai bune scoruri s-au înregistrat pentru ODD 5 „Egalitate de gen” – 75 din 100 și ODD 4 „Educație de calitate” – 74, iar cele mai slabe pentru ODD 15 „Viața pe pământ” și ODD 16 „Pace, justiție și instituții puternice” – 48. În general, un punctaj peste 70 reprezintă un progres semnificativ, un punctaj peste 60 – un progres moderat, un punctaj peste 50 – un progres limitat, iar un scor sub 50 indică un ritm lent de progres în realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. În conformitate cu obiectivul specific 3.2., Planul de acțiuni privind implementarea PDSSN include acțiunea 3.2.8 „Producerea datelor pentru monitorizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD)”. În calitate de indicatori statistici domeniului egalității de gen, BNS planifică „producerea indicatorilor statistici privind munca casnică și de îngrijire neplătite (indicatorul ODD 5.4.1)”. În aceste scopuri este preconizată acțiunea “Organizarea și realizarea cercetării Utilizarea timpului ca modul ad-hoc la Ancheta forței de muncă (TUS-AFM)”. Deoarece colectarea datelor privind utilizarea timpului în cadrul unei cercetări statistice dedicate reprezintă o provocare din perspectiva costurilor și complexității acesteia, s-a decis colectarea acestor date în cadrul unui modul adițional (ad-hoc) la Ancheta forței de muncă, în conformitate cu cele mai recente instrumente dezvoltate în aceste scopuri de către Departamentul de Statistică al Organizației Internaționale a Muncii (ILOSTAT). Totodată, este de menționat că aceste noi instrumente încă sunt la etapa de testare / pilotare de către ILOSTAT. Pentru colectarea de date adiționale privind ODD-le, actualizate la astfel de tematici precum utilizarea timpului sau prevalența violenței față de femei, a fost planificată realizarea de mai multe cercetări statistice (menționate la p.2/ întrebarea 39), însă realizarea acestora va depinde de disponibilitatea expertizei externe și asistenței tehnice în domeniu date fiind capacitățile umane reduse și cunoștințe limitate ale BNS pentru a realiza aceste cercetări de sine stătător.

In the online survey, you will be asked if your country has defined a national set of indicators for monitoring progress on the SDGs (YES/NO); if YES, you will be asked how many indicators are included in the national set, how many of those indicators are gender-specific,

BNS 337 indicators, gender-specific – 132 indicators.

and whether data collection and compilation on gender-specific indicators has begun (YES/NO).

41. Which data disaggregations⁷⁰ are routinely provided by major surveys in your country?

⁷⁰ As specified in A/RES/70/1, with the addition of education, marital status, religion and sexual orientation.

In the narrative report, please describe progress in data disaggregation over the past years, explain why certain disaggregations may have been prioritized and what barriers, if any, stand in the way of more comprehensive, routine disaggregations of data from major surveys in your country.

Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice furnizează următoarele dezagregări din cele menționate în notă: localizare geografică, mediu de reședință, venit, sex, vârsta, educație, disponibilitatea persoanelor cu dizabilități și persoane migrante în gospodărie; • Anchetă forței de muncă furnizează dezagregările: localizare geografică, mediu de reședință, venit, sex, vârsta, educație, stare civilă, disponibilitatea persoanelor cu dizabilități și persoanelor migrante în gospodărie; • Alte statistici sociale (statistica protecției sociale, infraționalității, sănătății, educației) dispun de dezagregări precum: localizare geografică, mediu de reședință, sex, vârsta, educație, grad de dizabilitate. Provocări: Deoarece majoritatea cercetărilor statistice realizate în gospodării sunt bazate pe eșantioane (fiind cercetări selective/prin sondaj), în multe situații, din cauza numărului redus de cazuri observate, datele dezagregate pe multi-dimensional (dezagregări multiple) nu sunt fiabile. Or, „Dezagregările mai cuprinzătoare și de rutină ale datelor” sunt imposibil de efectuat.

In the online survey, you will be asked to select the disaggregations that are routinely provided from the list below, as relevant in your national context:

- Geographic location**
- Income**
- Sex/gender**
- Age**
- Education
- Marital status
- Race/ethnicity
- Migratory status
- Disability
- Sexual orientation
- Religion
- Other characteristics relevant in national contexts
- None of the above

Section Six: Conclusion and next steps

Urmează.

Str. Vasile Alecsandri, 1 MD-2009,
mun. Chişinău,
e-mail secretariat@social.gov.md
www.social.gov.md